

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Elliyedinci İçtima

24 Teşrinisani 1339 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık	522:523	Mazbatalar	523
2. — Evrakı varide	523	1. — Cemiyetler Kanununa bir madde tezyili hakkında lâyihai kanuniye (1/231) ve Dahiliye Encümeni mazbatası	523
Teklifler	523	Tezkereler	523
1. — Antalya Mebusu Ahmed Sâki ve Kozan Mebusu Ali Saib ve İstanbul Mebusu Ali Rıza Beylerin, Teşkilâtı Esasiye Kanununun bâzı mevaddının tadiline dair teklifi kanunileri (2/220)	523	1. — Terhis olunan ihtiyat zâbitasına tahsisat itasına dair Kanununun tefsiri hakkında Başvekâletten mevрут tezkere (3/175)	523
2. — Erzurum Mebusu Rüşdü Paşanın, Erkân, ümera ve zâbitan, memurîn ve mensubîni askeriye'nin emirber ve seyis neferlerinin sureti istihdamı hakkında teklifi kanunisi (2/221)	523	Takrirler	523
3. — İsparta Mebusu Mükerrerem Beyin, Nıسابı Müzakere Kanununun dördüncü maddesinin tadili hakkında teklifi kanunisi (2/22)	523	1. — Ergani Mebusu İhsan Hâmid ve Kâzım Vehbi Beylerin, Ergani vilâyetinin teşkilâtı adliyesinin iadesine dair temenni takriri (4/93)	523:524
4. — Hakkâri Mebusu ve İdare Memuru Asaf Beyin, Cumhuriyet Riyaseti Bütçesi hakkında kanun teklifi (2/225)	523	2. — Diyarbekir Mebusu Zülfi Beyin, memaliki cenebiyeden Kostantinopl adreşiyle gelen telgraf ve mektupların iadesine dair temenni takriri (4/94)	524
		3. — Malatya Mebusu Resih Eefendi ve İstanbul Mebusu Ali Rıza beylerin, Gönen kazası tütünleri hakkında temenni takriri (4/95)	524

	Sayfa		Sayfa
Evrakı saire	524	2. — Ziraat Bankasının 1339 senesi bütçe lâyihası (1/234) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	542:590
1. — Kurtuluş gününün senesi devriyesi tesid edildiğine dair İpsala Müdafaai Hukuk Riyasetinden mevnut telgraf	524	4. — Sualler ve cevaplar	591
3. — Müzakere edilen maddeler	524	1. — Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin, Bayezid Valisi Kâmil Bey hakkındaki sual tekririne Dahiliye Vekili Ferid Beyin tahriri cevabı (6/27)	591
1. — Divanı Muhasebat Reisinin intihabı hakkında 3/91 numaralı İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını ile karar ve teklifi kanunisi	524:542		

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,56

REİS — Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi

KÂTİPLER : Vasıf B. (Saruhan), Mahmud B. (Siird)

REİS — Celseyi açıyorum, zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Öğleden evvel saat onbuçukta Sabri Beyefendinin Tahtı Riyasetlerinde bilnikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashiha kabul ve evrakı varide aidoldukları mahallere havale edildi. İstiklâl madalyası ile taltifleri teklif olunan 11 zattın yalnız dördünün müstahakkı taltif olduğuna dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbatasıyla birinci devrei intihabiye âzasından bâzi zevatın nısfı yeşil ve nısfı diğeri kırmızı şeritli İstiklâl Madalyası ile taltiflerine dair Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin tezkereleri kıraat ve kabul olundu. Emniyet Sandığı Bütçesinin müstacelen ve tereihan müzakeresi hakkında Çorum Mebusu Ferid Beyin takriri kıraat ve yalnız müstaceliyet teklifi kabul edildi. Adliye Vekâletinin 1339 senesi Bütçesine tahsisatı munzamma ilâvesi hakkındaki Kanun ikinci defa olarak tâyini esamiyle reye vaz'olundu. Mekâtibi iptidaiye ve taliyede tedris edilmekte olan

tarikh derslerine dair İstanbul Mebusu Akçuraoğlu Yusuf Beyin sualine Maarif Vekili Safa Beyefendi tarafından verilen izahat istima edildi. Bادهu Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesine tezyili talebolunan teklifi kanununun müzakeresine geçildi. Heyeti umumiyesi hakkında bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra saat birbuçukta içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

İkinci celse

Öğleden sonra saat ikide Sabri Beyefendinin Tahtı Riyasetlerinde küşadedilerek Adliye Vekâleti 1339 Bütçesine tahsisatı munzamma ilâvesine dair olan Kanunun 121 rey ile kabul edildiği tebliğ olundu. Hakkâri Mebusu Asaf Beyin mezkûr kanunun tatbikatında Adliye Vekâletinin, Adliye Encümeninin reyine müracaat edilmesine dair takriri kabul edilmedi. Bادهu Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesine tezyili talebolunan teklifi kanununun müzakeresine devam edildi. Heyeti

umumiyesi hakkındaki müzakere kâfi görüldükten sonra teklifi kanununun reddi hakkında Karesi Mebusu Vehbi Bey tarafından verilen takrir kabul ve teneffüs için celse tatil edildi. Mecliste nisabı ekseriyet bulunmadığından üçüncü celse akdedilmemiş ve Perşembe günü saat onda toplanmak üzere içtimaa nihayet verilmıştır.

Perşembe günü dahi nisabı ekseriyet bulu-

mamış ve içtima Cumartesi gününe talik edilmiştir.

Reis
Birinci Reiskekili
Sabri

Kâtip
Siirt
Mahmud

Kâtip
Denizli
Haydar Rüşdü

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında söz istiyen var mı? Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

2. — EVRAKI VARİDE

REİS — Evrakı varideyi arz ediyorum.

Teklifler

1. — *Antalya Mebusu Ahmed Sâki ve Kozan Mebusu Ali Saib ve İstanbul Mebusu Ali Rıza beylerin Teşkilâtı Esasiye Kanununun bâzı mevaddının tadiline dair kanun teklifi (2/220) (Lâyihâ Encümenine)*

2. — *Erzurum Mebusu Rüşdü Paşanın Erkân, ümera ve zâbitan ve memurîn ve mensubini askeriyenin emirber ve seyis neferlerinin sureti istihdamı hakkında teklifi kanunisi (2/221) (Lâyihâ Encümenine)*

3. — *Isparta Mebusu Mükerrerem Beyin Nisabı Müzakere Kanununun dördüncü maddesinin tadili hakkında teklifi kanunisi (2/222) (Lâyihâ Encümenine)*

MÜKERREM B. (Isparta) — Efendim müsaade buyurursanız bir parça izah edeyim. Çünkü nisaba daırdır. Arkadaşlar bendeniz bir iki gündür Meclisi Âlinin ruhunu pek garip görüyorum. Bunda mütaaddit sebep var. Birincisi devam; ikincisi mezuniyet meselesi, üçüncüsü Nisabı Müzakere Kanununun dördüncü maddesi mucibince mebusluğun bâzı memuriyetlerle içtimaaına cevaz verilmesidir. Devam ve mezuniyet hususundaki noktaı nazarımı ayrıca arz edeceğim. Bu, Nisabı Müzakere Kanununun dördüncü maddesine taallük eden bir tekliftir. Onun derhal ruznameye alınarak müzakeresini Heyeti Celileden rica ediyorum.

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Mükerrerem Beyin buyurduğu mesele şimdi müzakere edeceğimiz bir meseledir. T. B. M. Meclisine âza

intihabedilen ve edilecek olan bilûmum mensubini askeriyenin tabi olacağı şerait hakkındaki Kanunla beraber müzakere edelim. Çünkü onunla müşterektir; şimdi ruznamede mevcuttur.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Teklifi kanuni olursa Lâyihâ Encümenine gider.

MEHMED VEHBİ B. (Karesi) — Şimdi müzakere edilemez. Tabı ve tevzi edildikten sonra ikisini birden müzakere edelim.

REİS — Pekâlâ! Tensip buyuruluyor mu? Tabedildikten sonra müzakere edelim.

4. — *Hakkâri Mebusu ve İdare Memuru Asaf Beyin Cumhuri Riyaseti Bütçesi hakkında kanun teklifi (2/225) (Muvazenei Maliye Encümenine)*

Mazbatalar

1. — *Cemiyetler Kanununa bir madde tezyiline dair lâyihai kanuniye (1/231) ve Dahiliye Encümeni mazbatası*

REİS — Ruznameye ahyoruz.

Tezkereler

1. — *Terhis olunan ihtiyat zâbitanına tahsisat itasına dair Kanununun tefsiri hakkında Başvekâletten mevрут tezkeresi (3/175) (Müdafai Milliye Encümenine)*

ESAD Ef. (Menteşe) — Sekiz ay sonra çıkar.

Takrirler

1. — *Ergani Mebusu İhsan Hâmid ve Kâzım Vehbi Beylerin Ergani vilâyetinin teşkilâtı adliyesinin iadesine dair temenni takriri (4/93) (Başvekâlete)*

KÂZİM B. (Ergani) — Takrirden benim de imzam vardır. Rica ederim; tasrih olunsun.

2. — *Diyarbakır Mebusu Zülfi Beyin, memaliki ecnebiyeden Kostantinopl adresiyle gelen telgraf ve mektupların iadesine dair temenni takriri (4/94) (Başvekâlete)*

3. — *Antalya Mebusu Rasih Efendi ve İstanbul Mebusu Ali Rıza beylerin, Gönen kazası tü-tünleri hakkında temenni takrirleri (4/95) (Başvekâlete)*

Evrakı saire

1. — *Kurtuluş gününün senei devriyesi tesidedildiğine dair Ipsala Müdafai Hukuk Riyasetinden mevрут telgraf.*

REİS — Okuyoruz :

Ankara'da : T. B. M. M.

Riyaseti Celilesine

Kurtuluş gününün senei devriyesini tesit ile izharı şadumani eylemekte olan halkımız halas-kârına arzı şükran ve mehmidet eyler fer-man.

Ipsala Müdafai Hukuk

Şube Reisi

Mehmed Bahattin

REİS — Divanı Riyasetten münasip cevap yazarız.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Divanı Muhasebat Reisinin intihabı hakkında 3/91 numaralı İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını ile karar ve teklifi kanunisi.*

REİS — Efendim ruznamei müzakeratımıza gelelim. Malûmuâliniz ruznamei müzakeratımızda iki bütçe var; fakat zaman pek darlaşmıştır. Esasen bütçeleri tevzi ediyoruz. Müsaadenizle evvelâ bütçeleri müzakere edelim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim takririmizi okursanız badema yoklamadan vâreste kalırız. Şimdi takdim ettik.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Efendim Muvazenei Maliye Encümeninin mâruzatı var. Müsaade ederseniz arz edeyim : Meclisi Âlinin bir kararı var. Bütçeye taallük eden mesele, her şeye takdimen ve müstacel ruznamede müzakere edilsin der. Bu meyanda Muvazene Encümeninin de bir mazbatasını var; Divanı Muhasebat teşkiline dairdir. Bu mazbata Divanı Muhasebatın bütçesine taallük etmekle beraber diğer bütçelere de taallük eder. Çünkü murakabe meselesidir. Doğrudan doğruya Meclisi Âliline aidolan murakabe vazifesi kanunun tehiri müzakeresinden dolayı kanuni bir surette icabettiği veçhile yapılamamaktadır. Binaenaleyh Encümen bu kanunun diğerlerine takdimen müzakeresini rica ediyor.

REİS — Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Beyefendi, Divanı Muhasebat hakkındaki tek-

lifi kanununun takdimen ve bütçelerden evvel müzakeresini teklif ediyorlar. Bu teklifi reyî âlinize vaz'edeceğim. Tensip buyursanız o vakit Divanı Muhasebatı aidolan kanunu müzakere ederiz. Aksi takdirde Ziraat Bankası bütçesini müzakere de ederiz.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim Ziraat Bankasının bütçesini yeni verdiler. Henüz okumadık. Okumamız icabeder.

REİS — Divanı Muhasebat Reisinin intihabı hakkında (3/91) numaralı tezkere ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasıyla karar ve teklifi kanunisinin şimdi Reşad Beyin teklifi veçhile müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Divanı Muhasebatı Reis ve âza intihabı hakkındaki teklif kabul edilmiştir. Müzakeresine başlıyoruz.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Rejinin ilgasına dair birçok telgraflar geliyor. Günler geçtiği halde hâlâ okunmuyor. Buna dair izahat isterim.

REİS — Efendim telgraflar gelmemiştir ve görmedim.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Fakat biz Samsun'dan, Antalya'dan, İzmir'den telgraflar aldık. Böyle telgraflar çekildiğini görüyoruz.

MUSTAFA VASFİ B. (Tokad) — Bana da telgraf vardır. İşte cebimde. Rejiyi istemiyorlar.

Divanı Muhasebat

1/303

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Envali Devletin kabz ve sarfına memur olanların muhasebelerini rüyet ve devairden tanzim olunan sâl muhasebelerini tetkik ederek hulâsai tetkikat ve neticesi mütalâatını bir takriri mahsusla Meclisi Milliye arz eylemek üzere bir Divanı Muhasebat teşkili ve iş bu Divanın âzayı mevcudiyesi onikiden ibaret olup bunların evsaf ve vazâifinin bir nizamname ile tâyin edilmesi lüzumu ahkâmı esasıyemizden olmasından dolayı 11 Zilhace 1295 tarihli Kararname ile bir Divanı Muhasebat teşkil kılınarak İstanbul'un Hükümeti Milliyemize iltihakı tarihine kadar muamelâtına devam etmiş ve Hükümeti Milliyece de mezkûr kararname iptal edilmediği haide Divanı Muhasebat fiilen vücuda getirilememiş idi. 1339 senesi için teklif edilen bütçede Divanı Muhasebatın herhalde teşkili lüzumu Meclisi Âliye arz edilmiş ve bütçenin tasdikine kadar 1339 senesi hidematı için 28 Şubat 1339 ve 15 Nisan 1339 tarihli kanunlarla verilen avanstan Divanı Muhasebata ait tahsisatın sarfına Meclisi Millîce de müsaade buyurulmuştur. Binaenaleyh emri murakabenin biran evvel tesisi Hazine için maddi ve mânevi fevaidi müstelzim olacağından halen mer'î bulunan kararname ahkâmına tevfikân ve tahsisatına istinaden Divanı Muhasebatın teşkili ve Meclisi Milliye niyabeten ifayı vazife eylemekte bulunmasına mebni Reisi Evvelin intihap veya tâyini meselesiyle âzasının kararnamede muayyen miktara iblâğ ve teşkilâtın tevzii hususlarının Meclisi Âliye arzı Maliye Vekâletinden gösterilen lüzum üzerine İera Vekilleri Heyetince münasip ve muvafık görülmüş ve salilüfarz kararname dairesinde Reisi-sani ve âza olmak üzere evsafı mahsusayı haiz olanlardan altı zat bittâyin ifayı vazifeye mübaşeret ettirmiştir. Ancak mütemeddin devletlerde yalnız teşri kuvvetini haiz olan meclislerin bile bütçe üzerindeki hâkimiyeti mümtaze ve gayrimahdudelerini nazarı dikkate alan heyetimiz Meclisi Âlileri gibi Kuvayı Umumiye'yi kendi şahsiyeti hukukiyesinde temerküz ettirmiş olan Heyeti Celileye niyabeten bütçenin murakabesi vazifesini ifa ile memur olan Divanı Muhasebatın, Meclisi Âlileri ile irtibatı dai-

mî ve fiilîyi haiz bulunması lüzumunu teemmül ve irtibatın temini icrası için de Reisi Evvelin Meclisi Âli tarafından intihap veya tâyini zaruri görülmüş ve âhiren Meclisi Âlileri içtimaati mesudesine başlamış olduğundan Reisi Evvelin intihabına müsaadei celilelerinin şayan buyurulması istirhamına mücazeret kılınmıştır ol bapta.

27 Ağustos 1339

İera Vekilleri Heyeti Reisi

Ali Fethi

Divanı Muhasebatın sureti intihabı hakkındaki lâyhâi kanuniyenin esbabı mucibe mazbatası

Millet Meclislerinin bütçe üzerindeki hâkimiyeti mümtaze ve gayrimahdudeleri nazarı dikkate alınarak Türkiye'de dahi Büyük Millet Meclisine niyabeten bütçenin murakabesi vazifesini ifaya memur olan Divanı Muhasebatın Meclisi Âli ile olan irtibatı daimî ve fiilîsi hasebiyle Divanı Muhasebat Reisi Evvelinin Meclisi Âlice intihabı zaruri görüldüğü beyanı ile intihabın icrasına müsaade buyurulması hakkında İera Vekilleri Heyeti Riyasetinin encümenimize muhavvel 27 Ağustos 1339 tarihli ve 1/303 numaralı tezkeresi mütalâa ve tetkik olundu.

Heyeti Celilenin malûmu olduğu üzere Kanunu Esasinin yüzbeşinci ve 15 Zilhace 1226 tarihli Divanı Muhasebat Kararnamesinin birinci maddesi mucibince Divanı Muhasebat berveçhi âti vazâifi ifa için teşkil olunmuştur.

1. Emvali Devletin kabz ve sarfına memur ve idarei maliyeden mesul olan memurînin muhasebelerini rüyet etmek,
2. Bu memurların muhasebatına ait muhakemelerini icra ile neticesini hükme râptetmek,
3. Devairden tanzim kılınacak sâl muhasebelerini tetkik ile hulâsai tetkikat ve neticei mütalâatını her üç ayda bir defa bir takriri mahsus ile Meclisi Milliye arz eylemek.

Bundan başka ilânı meşrutiyeti mütaakıp neşir ve tabrik edilen Usulü Muhasebei Umumiye Kanununun 23, 29, 30, 31 nci maddeleriyle bütçenin kat'ı ve tesviyei hesabı faslında ki 38, 43 ncu maddelerinde münderiğ ahkâm icabınca vazâifi âtiye dahi Divanı Muhasebata tevdi olunmuştur:

a) Devairce tanzim olunacak ita emirlerinin veya tahsisat havalenemelerinin bütçedeki

fusul ve mevaddı mahsusasına ve sarfiyatın kavanin ve nizamat ve mukarreratı Devlete mutabakatını teminen masarifi Devletin kaplessarf vizesinin icrası,

b) Vize yapılmadıkça hiçbir ita emrinin makrunu tediye olamamasının temini,

c) Sarfiyat taahhüdatında görülecek yolsuzlukların her üç ay nihayetinde sureti mahsusada tanzim edilecek raporlarla Meclisi Millîye arzı,

d) Her seneye ait vekil hesabı katîlerini miadında tanzim ettirerek bunların Divana celbi,

h) Gerek vekil hesabı katîlerini, gerek umum varidat hesabını tarifâtı kanuniyeye tevfikân ve bütçenin aksam ve fusul ve mevaddına mütenazıran tanzim ve tefik ettirerek her seneye ait hesabı katî ile Hazine hesabı umumisini müddeti muayyenesinde bir kanunu mahsus ile Meclisi Millînin nazarı tasdikine arz için Hükümet nezdinde Meclis namına olarak lâzımgelen takibat ve takyidatın ifası,

v) Vekil hesaplarını varidat ve mesarifat cihetinden muhasipler hesaplatıyla mutabakatın tetkik ve tesbiti ile keyfiyetin Meclisi Millîye verilecek umumi beyannamelerle teyidi.

Bütçe umur ve hesabatına taallük eden bütün bu vazâif ve hukuku hakikatte doğrudan ve munhasıran milletin mümessillerini teşkil eden Meclisi Âliye aidolup, bu da Devletin bir sene zarfında ifa edeceği umur ve hidemat için lüzum göstermekte olduğu yüzlerce milyon lira muhassetatı millet nam ve hesabına olarak Hükümete bütçe ile ita eden Meclisi Âlinin; o bütçe üzerinden hakikaten gayrimahdut bir surette mevcut ve müsellemler olan hâkimiyeti mümtazesi icabıdır. Şu kadar ki, bütçeyi murakabe hususunda berveçhi bâlâ tadadolunan vazâifin ifası, memleketin her tarafında yapılacak alelûmum hidemat ve masarifi Devletin bütün safahat ve müteferriatı ile bütün bir sene için mütemadiyen iştigale mütevakıf olup Meclisi Âlinin diğer vazâif ve salâhiyati vasıası arasında bunun tamimine maddeten imkân olmadığı gibi yapılacak işte esasen mümarese ve ihtisasa taallük ettiğinden tabikata aidolan işbu murakabe emri mühimmi Meclisi Âliye niyabeten Divanı Muhasebata tevdi kılınmış ve muamele her Devlette olduğu gibi bizde de öteden beri bu yolda cereyan edegelmekte

bulunmuştur. Bu itibarla Hükümetin talep ve teklifi dairesinde Divanı Muhasebat Reisi Evvelinin doğrudan doğruya Meclisi Âlice intihap ve tâyini lâzımgelceği hususunda derhal ittifak edilmiş olduğu gibi bütçe umur ve hesabatına müteallik olarak Divanea yapılacak kâffe tetkikat ve takibatta ve alelûsul muhasibi mesuller hesabatının tetkik ve muhakemesinde kanunen muayyen vazâif ve salâhiyat, yalnız Reisi Evvele maksur olmayıp Divanı Muhasebatın hükkâm sınıfını teşkil eden diğer üç reis ile sekiz âzada dahi aynı suret ve derecede mevcuttur. Hattâ bu vazife ve salâhiyet icabıdır ki, her hangi bir madde hakkında verilecek hüküm ve karar bu heyetin ekseriyeti ârasına iktiran etmedikçe lâzımülînfaz olamaz. Bir de yukarıda da arz olunduğu veçhile masarif ve varidatı Devletin Kavanin ve nizamatı mütaallikasına mutabık olarak ifa ve istifa edilip edilmediğinin tetkik ve murakabesi ve bütçede mevzu muhassetatın netayici sarfiye ve icraiyesinin envali Devlete vazıulyed bulunan bilûmum muhasibi mesuller hesabı üzerinde bittetkik hulâsasının Meclisi Âliye takdimi ve Devletin icra bilânçosu demek olan bütçe hesabı katîsi ile Hazine hesabı umumisinin tetkik ve muhakemesiyle neticesinin kezalik Meclisi Âlinin nazarı tetkik ve tenkidine arzı gibi vazâifi mühimmeyi ifa etmek Divanı Muhasebat heyeti umumiyesinin doğrudan ve bilfiil Meclisi Millîye merbut bulunmasıyla ancak mümkündür. Bu itibarla Reisisaniler ile âzaların dahi şimdiye kadar yapılmış olduğu veçhile hesapları tetkik ve tenkid edilecek olan heyeti Hükümetçe değil, ancak millete karşı mesul olan Meclisi Âlice intihap edilmek suretiyle kararnamei mezkûrün tadili lâzımgelceği kezalik müttefikan kabul olunmuştur. Divanı Muhasebatın Heyeti asliyesini yani hükkâm sınıfını teşkil eden reisi evvel ile reisisani ve âzalarının bu suretle ve kâmilan Meclisi Âlice intihabı lâzımgelceği esası müttefikan kabul edildikten sonra müzakere; heyeti teşkil edecek zevatın Meclisi Âli âzası meyanından mı, yoksa hariçten mi intihabı lâzımgelceği sahasına intikal etmiş ve bu hususta dahi ariz ve amik müzakerat cereyan eylemiştir.

Gerek Karunu Esaside ve gerek Divanı Muhasebat Kararnamesinde Divanı Muhasebat Reis ve âzası lâyenazilolup lüzumu azilleri Meclisi Millînin ekseriyetince tasdik olunmadıkça

kaydı hayat ile ifayı vazife edecekleri muhar-
rerdir. Bu işe şüphesiz ihtisas işi olan vazifei
mezkûrenin memleketin her noktasına şâmil
bulunan umum hidemat ve masarifi Devletin bü-
tün safahat ve müteferriatını müstemirren ve
muttariden tetkik gayesine mâtuf olup halbuki
muayyen zamanlarda teceddüt ve tebeddül ede-
cek olan Meclisi Millî âzası meyanından Diva-
nı Muhasebata Reis veya âza intihabı bu mak-
sadı esasen kâfil olamayacağı gibi bilhassa bu
kadar müteferri ve kesir olan muamelâtın Mec-
lisi Âli âzasınca ifasına imkânı maddi görüle-
memiş ve bu meyanda hâkim sıfat ve salâhiye-
tini haiz olan Divan heyetinin siyasi teşkilât ve
temevvücatından mümkün olduğu kadar uzak
kalmasındaki lüzum ve mecburiyet dahi şaya-
nı teemmül görülmüştür. Bu mülâhazat ve mü-
taalâata binaen bütün heyetin hariçten ve erba-
bı ihtisastan intihabı kezalik müteffikan tensi-
bedilmiştir. Ancak Divavın Muhasebat Reisi
Evveli bir zattan ibaret bulunduğu cihetle umu-
ru maliyede sahibî ihtisas ve riyaseti ulâ evsa-
fını haiz bir zatın Meclisi Âlice taharri ve inti-
habında o derece müşkülâtı mahsus olamaz ise
de onbir adede baliğ olan reisi saniler ile âza-
ların intihabında isabet gösterilememesi gibi
mühim bir mahzur varit bulunduğundan bunla-
rın hıyni intihabında umur ve kavanini maliye-
ye vâkıf meslek ve ihtisas erbabında olmak şar-
tiyle ehil olan zevatın Divanı Muhasebat Reisi
Evveli tarafından bulunarak iki misli üzerin-
den gösterilecek namzetler meyanından intihabı
veyahut münasip diğer bir şeklin taharri ve tâyini
Heyeti Celilenin ârayı saibesine talik kı-
lınmış ikinci maddesi ekseriyetin noktai naza-
rına göre tesbit olunmuştur. Divanı Muhasebat-
ta elyevm mevcut ve müstahdem bulunan iki
reisi sani dört âzaya gelince: Bunların da umum
sırada Meclisi Âlice intihaba tabi tutulmak ve
icra buyurulacak intihabat neticesinde taayyün
edecek vaziyete göre haklarında muamele yapıl-
mak tabiidir. Şu kadar ki, bu zevatın Divanı Mu-
hasebatta dört beş aydan beri devam eden hiz-
metleri hasebiyle iktisabeyledikleri hukukun tan-
ınması muvafıkı adil ve maslahat görüldüğün-
den reisi saniler ile âzaların intihabı için riyaseti
ulâca namzet gösterileceği esnada mumaileyhi-
min namzetler listesine tercihan ithalini encüme-
nimiz şayanı temenni görmüştür.

Vaziyeti sabıka ve hazır

Divavın Muhasebatın vaziyeti sabıka ve ha-
zırası dahi bu münasebetle nazarı tetkikten ge-
çirildikte bu dairenin İstanbul Hükümeti zaile-
si zamanındaki teşkilât ve vesaitin ademi kifa-
yetinden ve Meclisi Mebusan ile olan temasına
lâyık olduğu veçhile atfı ehemmiyet edilmeme-
sinden dolayı murakabe vazaiifi tamamen ifa
edilememekte ve bilhassa kablessarf vize mua-
melesi yalnız merkeze hasredilmekle beraber
bütçenin katı ve tasviyei hesabı yolundaki va-
zaifi nihaiye dahi mühmel bırakılmakta idi. Bu
defa bu vazaiifin tamamen ifası noktası Hükü-
metçe de düşünülmüş ve emri murakabenin ev-
velce olduğu gibi mahdud ve natamam bir şe-
kilde değil, umumi, yani bütün mülhakata şâ-
mil bir tarzda icrasını temin edecek surette teş-
kilât vücuda getirilmek üzere senei haliye
avans kanunlarına Divanı Muhasebat için yüz
ellisekiz bin lira derecesinde tahsisat konularak
buna istinaden kararnamede muayyen olan he-
yeti asliye, yani rüesa ve âzadan ancak nısfı
bitteşkil bundan da bir kısım merkezi Hükümet-
te ve diğer kısmı İstanbul'da ifayı vazifeye me-
mur edilerek işe başlatılmış ise de mevcut he-
yet, murakabe hususundaki ahkâm ve mevzu-
atı hazıranın istilzam ettiği ihtiyacı tatmin ve
matlûp neticeyi istihsal edecek şekil ve surette
değildir. Mahaza tâli derecedeki murakıp ve
ketebeeye aidolarak ifası icabeden teşkilâtın ic-
rasiyle kadrolarının mevcut tahsisata istinaden
tesbiti bu defa encümenimizce de muvafık gö-
rülemediştir. Bunun sebebi murakabenin suveri
icraiyesini merkezden bütün mülhakata ve bi-
dayetten nihayete kadar bitamamiha icra husu-
sunda lâzımgelen talimatnamelerin henüz mev-
cut bulunmamış olmasıdır. Fîthal pek mühim
ve müstacel olan bu ihtiyacın temin ve ihzarı
divan heyeti asliyesi ve hâkimiyesini teşkil ede-
cek olan Reisi Evvel ile üç reisi sani ve sekiz
âzanın Meclisi Âlice müstacelen intihabına mü-
tevakkıf ve bu hususun temini de Divanı Muha-
sebata ait teşkilât ve ihtiyacatı dâhiliyede mer-
ci ve nâzım vazifesini ifa edecek olan Reisi ev-
velin hemen intihabıyla kaabildir.

Elyevm İstanbul'da bulunan heyet

Divanı Muhasebatın hükkâm sınıfını teşkil
eden reis ve âzaları kanunen birinci, ikinci ve

üçüncü olmak ve her birinde Reisi Saniden madâ lâakal iki âza bulunmak üzere üç daireye münkasem olup lüzum gördükçe üç daire birleşip kendi riyaseti tahtında olarak Heyeti umumiye teşkil olunacağı cihetle mezkûr üç daireden her hangi birinde ittihaz edilecek mukarrerat indelicap Heyeti Umumiye kararıyla de teyidedilmek lâzımgelmektedir. Heyeti umumiyenin Meclisi Millî ile olan irtibatı daimi ve fiilî lüzumu ise yukarıda arz ve tafsil olunmuştur. Heyeti Umumiye aynı temas ve irtibatı bütün muamelâtı maliyenin merkez ve mercei olan Maliye Vekâletiyle de muhafaza ve bilhassa ihzar olunacak mukarrerat ve talimatnameleri vekâleti müşarünleyh ile bilistişare tanzim ve ihzar mecburiyetinde bulunduğundan bu itibar ve ihtiyaç ile dahi vilâyatı sairede âtiyen yapılacak veçhile İstanbul'da şimdiden mevcut murakiplerden lüzumu kadar memur ikamesiyle elyevm orada bulunan Reisi Sani ile iki âzanın derhal merkeze celbî lüzumunu Heyeti Celileye arz eylemek vecibeden görülmüştür.

Divanı Muhasebat heyeti asliyesini bu suretle merkezi Hükümette teşkil ve cemettikten ve arz olunan talimatnameler Maliye Vekâletiyle bilistişare ihzar olunduktan sonra Divanı Muhasebatın tâli derecede olan murakıp ve ketebe sınıfına ait kadronun mevcut tahsisatına istinaden ihtiyaç derecesinde olarak bittâyin tesbiti tabiidir. Ancak işbu tâli sınıfın keyfiyeti intihap ve tâyini hakkında mevcut kararnamede bir kayıt yoktur. Gerçi İstanbul heyetince bu sınıfın öteden beri bilimtihan riyaseti ulâca nasp ve tâyin edilegelmekte olduğu malûm ve bu imtihan usulünün bundan böyle de idamesi lüzumu derkâr olup yalnız tâyin emrinin ne suretle verileceğine dair sarîh bir kayıt bulunmaması indelhace Meclisi Aliden müntehap bir âzaya vekâlet edebilecek olan murakıplerin intihap ve istihdamındaki ehemmiyeti mahsusa hasebiyle muhtacı tavzih ve ikmâl görüldüğünden bilhassa murakıp sınıfın imtihan ve intihabı esnasında keyfiyeti tercih ve tâyini divan rüesas arasında ekseriyeti âraya iktiran ettirilmesi için encümenimiz bu hususta Heyeti Celilelerinden bir karar istihsaline lüzum görmüştür.

Mâruzatı ânîf'ye nazaran Divanı Muhasebat Heyetinin sureti tâyini hakkında kararnamede

mevcudolan ahkâm muhtacı tadil görülerek icabeden mevaddı kanuniye ona göre yeniden bittanzim takdim kılınmıştır. Vazaif ve muamelâtı mâruzanın bir an evvel hüsnü ifasını temin hususundaki ehemmiyet ve müstaceliyet bârızdır. Heyetin bugünkü halinde ipkası ise esasen nâkis ve gayrikanuni olan teşkilâtı idame yüzünden bu derecede maaş ve masraf karşılığı olarak mevzuu şehri onbin lira derecesinde bir paranın heder olup gitmesini intacedeceği gibi vâridat ve masarifi umumiye müteallik ve hukuku millete taallûk hasabiyle mesuliyet doğrudan doğruya Meclisi Âliye ait bulunan murakabeî tamme emri mühimmi akim kalacaktır. Binaenaaleyh, Hükümeti Milliyemizin şekli tabiisi idariyi ihraz eylediği şu hengâmı mesutta bu vazife bihakkin ifa edilmek üzere iş bu mazbata âcizanemiz ile merbutu karar ve lâyihai kanuniyenin müstacel ruznameye bilithal müstaceliyet kararıyla müzakeresinin kabulünü arz ve istirham eyleyiz.

12 Teşrinisani 1339

Müdafaai Millîye

Encümeni Reisi

Saruhan

Ahmed Reşad

Kâtip

Konya

Fuad

Âza

Sivas

Rahmi

Âza

Menteşe

Şükrü Kaya

Âza

Karesi

Ali Süruri

Mazbata Muharriri

İsparta

Mükerrem

Âza

Denizli

Mazhar Müfid

Âza

Maraş

Mithat

Âza

Kângırı

Mustafa Abdülhalik

Âza

Trabzon

Şefik

Âza

Sivas

Rasim

Karar

1. Divanı Muhasebat Heyeti Umumiyesi Merkez Hükümette bulunacaktır.

Binaenaaleyh, bütçe murakabesi âtiyen vilâyatı sairede yapılacak veçhile İstanbul'da dahi lüzumu kadar murakıp ikamesi suretiyle ifa edilecektir.

2. Divanı Muhasebatın tâli derecede bulunan murakıp ve ketebesî bersâbık divanca bilim-tihan alınacak ve keyfiyeti tercih ve tâyin Divan Rûsesasının ekseriyet ârasiyle iera edilecektir.

Divanı Muhasebatın sureti intihabına dair Kanun

MADDE 1. — Divanı Muhasebat, Büyük Millet Meclisine merbut ve vâridat ve masarifâtı Devleti onun namına murakabe ile mükelleftir.

MADDE 2. — Bu heyet bir reisievvel ile üç reisisani ve sekiz âzadan mürekkebolup reisievvel doğrudan doğruya ve reisisaniler ile âzalar reisievvel tarafından erbabı ihtisastan iki misil olarak gösterilecek namzetler meyanından Meclis Heyeti Umumiyesince reyî hafi ve ekseriyeti mutlaka ile hariçten intihabolunur.

MADDE 3. — Divan rüesa ve âzası lâyen-azildir.

MADDE 4. — İş bu kanuna muhalif ah-kâmı mülgadirdir.

MADDE 5. — İş bu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

MADDE 6. — İş bu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından iera olunur.

REİS — Efendim heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bendeniz Divanı Muhasebatın teşkili aleyhinde bulunacağım. Bütün takibedilen gayenin hiçbir suretle elde edilemeyeceğine kaani olduğum için verilecek para heder olacaktır. Verilmeseydi ne olurdu? Senevi yüz bin lira aralıkta gidecek ise iki yüz bin lira vereceğiz. Elli bin lirası aralığa gidecek. İki yüz elli bin lira olacak. Divanı Muhasebat Meclisi Âliye niyabeten vize muamelesi yapacak ve daha birtakım vazâifi vardır. Mal memurlarına hâkimlik vazifesini de yapacak. eğer Divanı Muhasebatın her muhasip nezdinde birer vize memuru bulunsaydı bu maksadı temin ederdi. Halbuki teşkilât şimdi öyle değildir. evvelece de değildir ya. Elimizde bulunan ve zaman zaman ihtiyaç gördükçe müracaat ettiğimiz Kanun Esasının mamulünbil olan maddelerinin birisinde, dört senede bir azami olarak bu Devletin hesaba

bu verilecek, yani Türkiye Cumhuriyetinin 1336 senesi hesabını 1340 da alacağız. Olmazsa Maliye Vekâleti verecek. Eskiden bir defa verilmiştir. 1326 ve 1327 nin de hazırlandığını haber alıyoruz, fakat ne suretle Divanı Muhasebatın, mümeyyizleri vilâyata zaman, zaman muvakkat bir müddet için gönderilirler, onlar hesabâtı tetkik ederler ve onlar tetkikatı yapar fakat iş istenmiş olur. Üç sene olmuştur, dört sene olmuştur. Sarf eden gitmiştir. Alan gitmiştir ve herşey olup bitmiştir. Ondan sonra giderler, tetkik ederler. Binaenaleyh bu şekilde teşkil edilecek Divanı Muhasebatın mânâyı şerifi yoktur. Bendenzee, böyle yapılacağına diyorum ki; Maliye Vekâleti muhasibi mesulleri haydi gidin de bütçe haricinde, usul haricinde yolsuz para sarf ettin diye göndermez ve onları cahil farz edecek göndermez. Mal memurları, Kavanini Maliyeye, usule ve nizama vâkıf adamlardır. Öyle tâyin edilir ve biz de öyle biliriz.

ALİ RİZA B. (İstanbul) — Keşke öyle olsa.

VEHBİ B. (Dvemla) — Binaenaleyh böyle olan memurların sarfiyatını olsa olsa sıkı sir tetkiş altına almak lâzımdır. Heyeti teftişkiye için istedikleri kadar para versinler, vâsi salâhiyet versinler. Yalnız mal memurları için değil bütün devair için bu esas tatbik edilmeli. Kanunlar nizamnameler, usuller elindedir, bununla sarf edeceksin, istediğim zaman seni teftiş ettireceğim. Tabii şehriye cetvellerini, bilmem şuhuru süluse cetvellerini aylık hesaplarını muntazaman vereceklerdir. Sâli malî cetvellerini vereceklerdir, onlardan hulâsa çıkarsınlar, fakat bu günkü vereceğiniz para ile Divanı Muhasebat diye tasavvur etmek istenilen şekil meydana gelecektir. Bunu ya muntazam olarak teşkil edin ve her muhasibin yanında bir vize memuru bulundurun. Yoksa böyle yarım bir Divanı Muhasebat teşkilâtı ile üç âza burada, üç âza İstanbul'da... Bu doğru değildir. Bendeniz bu kanaattayım.

ALİ RİZA B. (İstanbul) — Doğru söylüyorsun.

VEHBİ B. (Devamla) — Buna mukabil Heyeti teftişkiye istedikleri kadar para alsınlar. Buradan karar gelecek... Bu doğru bir şey değildir. Muhasibi mesullerin nezdinde eğer vize memurları bulundurulacak olursa ve Divanı Muhasebatın yetmiş bulunursa....

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. — Bulunacaktır, mazbatamızda bu vardır.

VEHBİ B. (Devamla) — Ne vakit, bu gün mü?

REŞAD B. (Saruhan) — Evvelâ heyeti asliye gelecek...

VEHBİ B. (Karesi) — Bulunacaksa yalnız Ankara'da bulunacak, havalâtı vize edecek, zaten taşra için, yani taşralara havale gittiği zaman - İşte onlar da vize edilirse - binnispe onları da kontrol etmiş olacaktırlar. Halbuki esasen vilâyata gidecek havaleleri vize etmekle havaleler vilâyata gitmiş olacaktır. Esasen bütçe harici para sarf eden Maliye Vekilini siz burada tutmazsanız ve usul haricinde mevcut ve muayyen olan noktalardan maada havale harici olan parayı hiç kimse sarf edemez. Bu vilâyat için hiçbir faide temin etmiyecektir. Binaenaleyh Ankara bundan istifade edecek ve ayıracağı birkaç âza ile - ki buradaki işlerin tehirine sebeb oluyor - İstanbul merkezini teftiş ettirecektir. Bu itibarla bendeniz Divanı Muhasebatın bu şekilde teşkilinin aleyhindeyim.

İkinci bir mesele, Meclis her vakit buradadır, şöyle böyledir. Fakat bu günkü vaziyet o vaziyet olmadığı için ondan hiç bahsetmiyeceğim...

HASAN B. (Trabzon) — Efendim Divanı Muhasebat hakkında da Heyeti Celileniz huzurunda Maliye Vekili sıfatıyla söz söylemiyeceğim Çünkü Divanı Muhasebat esasen Maliye Vekâletine veyahut diğer her hangi bir vekâlete merbut olmıyan bir müessesedir. Doğrudan doğruya Heyeti Âliyeniz namına niyabetin bütçe üzerinde vazifei murakabeyi ifaya memur bir heyettir. Binaenaleyh bu heyetin mahiyeti, doğrudan doğruya Meclisi Âliye merbuttur. Maliye Vekâletini de diğer vekâletler gibi murakabe edecek olan bir heyettir. Bununla beraber Maliye Vekilinin kendisini murakabe edecek bir heyet hakkında söz söylemesi doğru olmaz. Müsaade buyurursanız bir mebus sıfatıyla ve yakından Divanı Muhasebatla alâkadar olduğum için biraz arzı malûmat edeceğim : Malûmuâlıleri olduğu üzere Divanı Muhasebat, elyevm mevkiî meriyette olan bir kararnameye istinadedir. Bu, 96 tarihli Divanı Muhasebat kararnamesidir. (Doksanbeş sesleri). Veyahut beş. Bu kararname mucibince vücuda gelen Divanı Muhasebat, sırf bir mahkemei hesabiyeye

dir. Meşrutiyeti müteakıp, 1325 senesinde Divanı Muhasebata ikinci bir vazife daha tevdi edildi; bu da, vize muamelesidir. Bütçenin teftiş murakabesi bütçenin tasdikına merbut bir haktır. Bütçeyi ihzar etmek ve mevkiî icraya koymakta kuvvei icraiyyeye mevdu bir vazifedir. Bütçeyi ve muvazenei umumiye lâyihasını tetkik ve tasdik etmek heyeti teşriyyeye aittir. Tasdik edilen bütçede muamele cereyan edip etmediğini bütçe haricinde sarfiyat yapıp yapılmadığını ve sarfiyatın kavanini mevzuaya göre sarf edilip edilmediğini teftiş ve murakabe etmek icabeder ki bu muamelede hakkı tasdikın istilzam ettiği bir neticedir.

Şu itibarla bütçenin teftiş ve murakabesi, yine tasdik salâhiyetini haiz olan Heyeti teşriyye namına yapılması icabeder ve Divanı Muhasebat namıyla vücuda gelen uzva tevdi edilen vazife budur. Bütçenin teftiş ve murakabesi başlıca iki kısma ayrılır: Birisi, musadık bütçelerle kavanini mevzuaya tevfiikan tahakkuk eden varidatı Devleti cibayet ve masarifatı Devleti sarf eden malmemurlarının ve muhasibi mesullerin bedeliere ve badessarf hesabatını tetkik ederek bir mahkemei hesabiyeye sıfatıyla hüküm vermek ve asıl kararnameye müstenit Divanı Muhasebatın yaptığı ve yapacağı vazife budur. Meşrutiyetten sonra Divanı Muhasebata verilen ikinci bir vazife; o da masarifatı Devleti kablelicera henüz sarf edilmeden bütçe kuyudu noktai nazardan gösterilen masraf, gösterilen tahsisattan mı verilmesi lâzımdır? Tahsisatın hududu dâhilinde midir ve gösterilen hizmet ifa edilmiş midir? Tahakkuk eden hizmeti masarifi kavanini mevzuaya tevfiikan mı sarf ediliyor ve miktarı bu kadar mı olması lâzımdır? Bu noktai nazardan sarfiyatı teftiş ve murakabe usulüdür ki buna da vize muamelesi diyoruz. Divanı Muhasebat kararnamesi ve bu vize muamelâtı hakkında, yani kablelicera sarfiyatın teftiş ve murakabesi hakkında bir kaydı ihtiva eder; mevzuubahsolan lâyiha bu ciheti ikmal ediyor; kablelicera sarfiyatı teftiş ve murakabe hususunu da ikmal ediyor ve buna şiddetle lüzum vardır. Bendeniz de Vehbi Bey arkadaşımızın kanaatine iştirak ediyorum. Divanı Muhasebatın kablelicera sarfiyatı Devlet hakkında icra edeceği teftiş ve murakabenin müessir olabilmesi, sarfiyat icra edilen bilûmum sandıklar üzerinde bu hakkın mevcudolmasıyla kaimdir,

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Olmazsa zaten maksat hâsil olmaz.

HASAN B. (Devamla) — Yoksa İstanbul'da olduğu gibi sırf merkezde...

REŞAD B. (Saruhan) — Endişeyi izale ediniz!

HASAN B. (Devamla) — Bendeniz de zaten endişeyi izale edeceğim... Sırf merkezde tahakkuk eden sarfiyatı, ita emirlerine iktiran eden sarfiyatı murakabe edip taşralarda vukubulan sarfiyatı vize edecek memurları olmadığından dolayı yalnız merkezden vize edilmiş havale tahsisatıyla iktifa edecek olursa vızeden kaçırılması matlubolan bir sarfiyatın merkezden tahakkuk ettirilmeyip de taşraya havale edilmesiyle vizenin tesirinden kurtulmuş olmak tariki açılmış olur. Bittabi bu vize muamelesi Devlet namına sarfiyat icra eden, tediyat icra eden her memlekette lâzımdır. Mâlûmuâliniz kararname pek eskidir ve şimdiki Divanı Muhasebat ihtiyacına tevafuk etmemektedir, bunu yeniden tadil ve bütün nevakısını ikmâl eden - vaktiyle benim Maliye Vekâletim zamanında - Bir Divanı Muhasebat kanunu lâyihası mevcuttur, bu lâyiha kavanini Maliye Encümeninden çıkmıştır, Muvazenei Maliye Encümenindedir. Muvazenei Maliye Encümeni; Divanı Muhasebatın bütün vazâif ve hidematını ve yeniden ihtiyacı olan hususat ve mevaddı ihtiva eden bu lâyihayı; 1340 bütçeyle birlikte Heyeti Celilenize takdim edecektir. Fakat onun tasdikine intizaren sarfiyatı Devleti murakabesiz bırakmak da doğru değildir. Eski Kararname mucibince vücuda gelen Divanı Muhasebatın ki - tahsisatını Heyeti Celileniz kabul etmiştir - vize noktaı nazarından ihtiyaçlarını temin eden ve âdeta eski kararnamenin tadili mahiyetinde bulunan bu teklifi müstacelen çıkarmak lâzımdır ve arzu edildiği veçhile taşralarda vukubulacak sarfiyatı Divanı Muhasebatın namına kontrol edecek uzuvlar vücuda gelecektir ve biran evvel gelmelidir. Lâyihanın tam olarak tetkik ve intaına kadar müstacelen çıkarılmasına bendeniz de taraftarım. Maliye Vekâletinin diğer vekâletlerden ziyade Divanı Muhasebat lehinde bulunmasına sebep yoktur. Yalnız bir şey vardır ki, Divanı Muhasebatın; vazifesini bihakkın ifa etmesi masarifi Devlette daima tasarruf icrasını temin etmiştir ve bu da Maliye Vekâletinin vâsıl olması icabeden hedeflerden birisidir. Bu itibarla Maliye Vekâleti Divanı Muhasebatın iş-

leyip, işlememesine pek bigâne kalmaz. Bendenizin kanaatim budur ve lâyihanın biran evvel, müstacelen çıkmasıdır ve Divanın heyeti merkeziyesi vücuda gelmedikçe taşrada Divan namına vize muamelesi ifa edecek olan memurînin veya mümeyyizlerin intihap ve tâyini muamelâtının ifası da mümkün değildir. Binaenaleyh ihtiyaca tevafuk eden bir şekilde evvelâ Divanın heyeti merkeziyesini vücuda getirmek lâzımdır ve bu teklif edilen lâyiha da bu ihtiyaca cevap vermektedir. Bu itibarla bunun müstacelen çıkarılmasını istirham ederim.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Müsaade buyurur musunuz?

HASAN B. (Trabzon) — Buyurun efendim! Maliye Vekâleti Vekili sıfatıyla cevap vereceğim :

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Kararnamede Divanı Muhasebat için bir müddeiumumî mevcut idi. Bu maddelerde buna dair bir şey görmüyorum.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Efendim! Divanı Muhasebata Hazine namına bir müddeiumumî tâyin edilecektir. Malûmuâliniz bunu Maliye Vekâleti tâyin eder ve eski kararname mülga değildir, bu maddelerin tadil ettiği maddelerden maadâ Divanı Muhasebat Kararnamesi elyevm mer'idir. Ta ki, arz ettiğim umumî lâyiha tetkik edilip kararnamenin yerine kaim oluncaya kadar Divanı Muhasebat Kararnamesi mevcuttur. Binaenaleyh müddeiumumi vazifesini ifa edecek olan zatı Maliye Vekâleti oraya tâyin edecektir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bir mahkemei hesabiye var. Şimdiye kadar yaptığı şeyleri ve nasıl inikadettiğini bilmiyorum.

HASAN B. (Devamla) — Malûmuâliniz her hangi muhasibi mesulün zat ve zamanına ait hesabâtı Divanı Muhasebat, bir mahkemei hesabiye sıfatıyla tetkik eder ve muhasibi mesuller; talimatname ve nizamnamesine tevfiakan zamanı idaresine tesadüf eden hesabâtı müddeti muayyenesi zarfında Divanı Muhasebata tevdi etmekle mükelleftir. Divanı Muhasebat zat ve zaman itibariyle hesabı aldıktan sonra alelûsul tetkikatını kendi nizamnamesi dâhilinde ifa eder. Evvelâ, dereceî ûlâda tetkikatı için bir mümeyyize havale eder. Mümeyyiz dereceî ûlâda hesabı tetkik edip raporunu verdikten sonra Divanı Muhasebat âzasından birisine ha-

vale eder, Divanı Muhasebat âzası, derececi saniyede mümeyyizin raporunu ve hesabâtı tetkik eder; sonra mümeyyizin raporiyle derececi saniyede aynı hesabı tetkik eden âzannın raporu Divanı Muhasebat dairelerinden birisine verilir. Malûmuâliniz Divanı Muhasebat ikiye ayrılmıştır. Son zamanda üçe ayrıldı. O daireler; derececi saniyede verilen hükmü tetkik ederek mahkemei hesabiyeden bir ilâm, bir hüküm verilir ve bu ilâm müddeiumumiye tevdi edilir. Müddeiumumi de Hazine namına ve ilâm hakkında muhasibi mesulün zimmetine veya beraetine dair verilen hükümler hakkındaki noktai nazarını, Hazine menfaati namına mütalâasını yazar, tetkik edilir. Malûmuâliniz Divanı Muhasebat dairelerinden çıkan ilâmat aleyhine alâkadarların bir temyiz hakkı vardır. Evvelce Şûrayı Devlete verilirdi; beraet veya zimmeti icap ve tahakkuk eden muhasibi mesul hakkındaki ilâmat, Şûrayı Devletin dairei mahsusasında tetkik edilir ve o ilâmat kesbi katiyet ettikten sonra alâkadar olan zat hakkında lâzımgelen muamele yapılır.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim Vehbi Bey biraderimizin endişeleri vardır Bunu uzun uzadıya arz ve izah ettik. Meclisi Âliniz, Divanı Muhasebatın vilâyat muhasebecileri nezdinde dahi kablessarf murakabe ve muamelesinin yapılabilmesi için yüzellisekiz bin lira tahsisat kabul buyurulmuştur. Bu noksanın kadrosunu - bize verdiğiniz salâhiyetle - biz henüz tesbit etmedik. Çünkü; Divanı Muhasebatın heyeti asliyesi, bu reis ile âzalardan ibarettir. Heyeti hâkimeyi, heyeti asliyeyi, divanın heyeti umumiyesini teşkil eden bu oniki zattır. Her şeyden evvel bu oniki zatın intihabedilmesi lâzımdır. Bunların intihabından sonra - yine Divan Kararnamesi mucibince - aralarında şekli murakabenin suveri icraiyesine dair yapacakları bâzı muamelât vardır. Yani heyeti umumiye kararıyle noksan bulunan cihetleri tetkik ettikten sonra, bunların kadrosunu, vilâyat da dâhil olmak üzere biz tesbit edeceğiz. Yahut yetişmezse Hasan Beyefendinin buyurdukları gibi 1340 bütçesiyle birlikte arz edeceğiz. Şimdi lâzım olan bu Divanın heyeti umumiyesini ikmal etmektir. Bu lâyiheyi takdim etmekten maksadımız da şudur. Bunu evvelce Babıâli intihabederdi. Halbuki bu heyet; Hükümetin bütçe üzerindeki muamelâtını kontrol edecektir.

Divan kararnamesinin bu lâyihei kanuniyeyle tadilini istirham ettiğimiz maddesi mucibince bu heyetin Hükümet tarafından intihabedilmesi doğru değildir. Divan heyeti umumiyesi Meclisi Âliye niyabeten ifayı vazife ediyor. Hükümet de Divan heyetinin Meclis tarafından intihabedilmesi fikrindedir. Yalnız bu lâyihei kanuniye ile tadilini rica ettiğimiz madde bundan ibarettir. Bu heyet Divan kararının bu muaddel maddesiyle teşkil edilecektir. Yani bu heyet, Heyeti Umumiyenizden, Meclisi Âlinizden intihabedilecektir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim; Muhasebat tahsisatı; bütçesi evvelce burada müzakere edilirken bendeniz bu heyetin kanuni olmıyarak teşkil edildiğini iddia etmiştim. Mazbatanızın şu noktası nazarı dikkatimi celbetti ve benim mâruzatı sabıkamı teyidetti. Mazbatanızda diyorsunuz ki, «Heyetin bugünkü halinde ipkası ise esasen nâkıs ve gayrikanuni olan teşkilâtı idame yüzünden bütçede maaş ve masraf karşılığı olan ve şehri on bin lira raddesinde bir paranın heder olup gitmesini intacetmektedir.» Bu heyetin gayrikanuni olduğuna kaani olan encümeniniz neden bunun devamına sükût etmiştir? Sonra bu gayrikanuni teşkilât için sarf edilen para, şehri on bin lira olduğu halde yeniden şu kanun dâhilinde kanuni olarak teşekkül edecek olan heyete vereceğiniz paranın yekûnu nedir? Yani iki tahsisat arasındaki fark nedir?

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim; bugün tahsisat olarak kabul ettiğimiz masarif, şehri on bin liradır; senevisi tabii yüzyirmi bin liraya balığ oluyor. Vilâyatta da murakabenin kablessarf icrası halinde kabul edilen tahsisat kâfi gelmiyecektir. Şimdiki sarfiyatı senevi yüzyirmi bin liradır.

Efendim! Bugün mevcudolan Divan heyetini gayrikanuni gördüğümüzün sebebi şudur: Divanı Muhasebat Kararnamesi mucibince ve Kanunu Esasi mucibince bunların oniki zattan ibaret olması lâzımgelir. Halbuki Hükümet, iki reisisani ve dört âzadan ibaret olmak üzere altı zat tâyin etmiştir. Bunun üçü Ankara'da, üçü de İstanbul'da ifayı vazife etmektedir. Bu itibarla murakabe tamam değildir. Divan Kararnamesi mucibince heyetin ikmalen ve Meclisi Âliden intihabı lâzımgelir.

HÂFİZ ŞAHİN Ef. (Gaziantep) — Esası lüzumuna kaanisiniz değil mi?

REŞAD B. (Saruhan) — Şüphesiz efendim.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Efendim Hasan Beyefendinin beyan ettiği veçhile Muvazenei Maliye Encümeninde, Mecliste bütçe ile beraber müzakere edilmek üzere öyle bir lâ-yihai kanuniye mevcut mudur?

REŞAD B. (Saruhan) — Kadroya ait, var efendim. Fakat bütçenin tesbiti veyahut 1340 bütçesinin Meclisi Âlinize takdimi suretiyle; bahis buyurdukları lâ-yihai kanuniyedeki maksat temin edilmiş olacaktır .

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Şu halde muvakkat bir şey olacaktır.

REŞAD B. (Saruhan) — Muvakkat değil efendim. Divanın heyeti asliyesini, heyeti kanuniyesini teşkil eden bu oniki zatın evvel beevvel Meclisi Âliden intihabedilmesi lâzımdır.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Re-isievvelin doğrudan doğruya Meclis tarafından intihabı kaydı vardır. Bendenize kalırsa meselâ: Muvazenei Maliye Encümeni tarafından iki veya üç namzedin iraesî daha muvafık olur. Çünkü: Birçok arkadaşlar meselâ ben memleketimizde maliye mütehassısları kimlerdir ve o makama kimler lâ-yıktır, bilmiyorum. Reyimi nasıl istimal edeceğim?... (Maddeye aittir sesleri)

REŞAD B. (Saruhan) — Encümende buyurduğunuz mesele müzakere ve mevzuubahsolmuştur. Muvazenei Maliye ve Kavanîni Maliye encümenleri Divan Re-isievveli ile içtima ederek namzetlerini gösterebilirler. Encümenler namına salâhiyet alınmasını encümenimiz muvafık ve doğru görmediği için bu şekli arz etmekle beraber diğer şekli de Heyeti Umumiyenin reyine talik ettik.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bir karardan, bir de kanundan bahsediliyor. Bunun her ikisinin heyeti mecmuasının kanun olarak Meclisten geçmesi daha faydalı değil midir?

REŞAD B. (Saruhan) — Divan teşkilâtının ahkâmı esasiyesinden değildir. Yani kararname ile bu maksat esasen temin edilmiştir. Fakat Hükümetin tâyin ettiği altı zatın üçü burada, üçü İstanbul'da istihdam ediliyor. Divanı Muhasebatın heyeti asliyesi oniki zattan ibarettir. Re-isievvel reisisaniyle birlikte bu oniki zat bir arada bulunup bir meseleyi tetkik ve ekseriyetle bir

karara iktiran ettirmedikçe esasen kanunî olamaz. Bu itibarla onların buraya gelmesi lüzumunu arz ediyorum. Kanun olmasına lüzum yoktur.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bendeniz mevaddı kanuniye meyanına dercedilse diyorum.

REŞAD B. (Devamla) — Kanun meyanına dercine lüzum yoktur. Esasen Divan kararnamesinde vardır.

REİS — Efendim! Başka söz istiyen yok. Binaenaleyh maddelere geçilmesi hususunu reye arz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Divanı Muhasebatın sureti intihabına dair Kanun

Madde 1. — Divanı Muhasebat, Büyük Millet Meclisine merbut ve varidat ve masarifatı Devleti onun namına murakabe ile mükelleftir.

REİS — Efendim söz istiyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim birinci maddede, «Divanı Muhasebat Heyeti Umumiyesi merkezi Hükümette bulunacaktır.» deniliyor. Bendeniz bunun (bulunur) suretinde yazılmasını muvafık görüyorum.

REİS — Efendim kanunun birinci maddesi müzakere ediliyor.

Efendim, birinci maddenin kabulüyle ikinci maddeye geçilmesini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize arz ediyorum, kabul buyurmayanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

Efendim, ikinci maddeyi okuyoruz :

Madde 2. — Bu heyet bir re-isievvel ile üç reisisani ve sekiz âzadan mürekkebolup re-isievvel doğrudan doğruya ve reisisaniler ile âzalar re-isievvel tarafından erbabı ihtisastan iki misil olarak gösterilecek namzetler meyanından Meclis Heyeti Umumiyesince reyi hafi ve ekseriyeti mutlakayla hariçten intihab olunur.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim bendeniz bu maddenin esas hükmünün gayet doğru ve gayet mantıkî olduğunu görüyorum. Ve kabulü taraftarıyım. Yalnız erbabı ihtisası, pek dar bir dairede tutmuşuz. Bendeniz zannediyorum ki, memleketin bütün mütehassıs evlâtlarına müracaat etmek lâzımgeldiği bir zamanda, bu

daireyi biraz daha geniş tutmak daha iyi olur. Binaenaleyh reisievvel tarafından memleketin bilûmum erbabı ihtisası Meclise irae olunacak namzetler meyanından inthabedilmesini daha muvafık buluyorum. Ve gerçi erbabı ihtisas Hasan Beyin buyurdıkları gibi az olabilir ve azdır. Fakat bir nokta vardır ki, bâzı erbabı ihtisas, bu dairenin içerisine - efradı az olduğundan - girmiyebilir. Ve Meclisin bir defaya mahsus olacak olan hakkı takdiri dar tutulmuş olur. Efendiler! Malûmuâliniz üçüncü maddeyle lâyezazıllık esasını mukayyet bir surette kabul ediyorum. İnşallah bu teşkil ettiğimiz Divanı Muhasebat daimî kalır. Ve böyle bir takayyüde ve saireye mâruz kalmaz. Onun için iş gördüğümüz zaman esaslı görmek ve binaenaleyh memlekette vücudundan istifade edilecek ne kadar mütehasıs varsa onları dar bir rakam arasında bırakmak mecburiyet ve mahkûmiyetinde kalmamak daha doğrudur. Efendiler! Bu suretle Meclisin hakkı takdir ve temyizinin daha sühulet ve daha ziyade hüsnüsüretle istimal edilmesi esbabını istikmal etmiş oluruz. Bendeniz bir takrir veriyorum ve diyorum ki, «Reisievvel tarafından memleketin bilûmum erbabı ihtisası meclise irae olunacak namzetler meyanından (Üç misli dediniz sesleri) Bendeniz böyle düşünüyor ve mütalâmı arz ediyorum. Takdir ve temyiz Heyeti Celilenizindir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim. Bu maddede bir reisievval, üç reisisani ve sekiz âza olarak kayıt vardır. Reisievvel hariçten olmak üzere doğrudan doğruya Meclisi Âli tarafından, reisisani ile âzalar erbabı ihtisastan iki misli namzet gösterilmek suretiyle yine hariçten Meclisi Âlice intihabedilir. Bendeniz Meclisi Âlice intihabedilmek meselesi mevzuubahsolduğu için teşkilâtı Esasiye Kanununun sekizinci maddesini arz edeceğim: (Büyük Millet Meclisi, Hükümetin inkisam eylediği devairi, kanunu mahsus mucibence intihap gerdesi olan vekiller marifetiyle idare eder.) Şimdi vekilleri Meclisi Âli intihapla vekâletlere tedvini umûr ettirdiği halde Divanı Muhasebat vekâlet derecesini haiz midir ki, Reisi Meclisi Âliden intihabediliyor?

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Vekâletten daha mühimdir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Vakâletten daha mühim ise teşkilâtı Esasiye Kanununun

bir maddesi şümûlüne girmesi lâzımdır. Encümen, lûtfen bu noktayı izah buyursun. Biz de anlıyalım. (Gürültüler)

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Bu Teşkilâtı Esasiyeyi tahkimdir, tarsindir. Hâkimiyeti Milliyenin tahkimidir.

BESİM B. (Mersin) — Efendim! Bendeniz bu madde kanuniyeyi gayet muvafık buluyorum. Yalnız Meclisi Âli namzetleri doğrudan doğruya tanıyamıyacağı için namzetlerin iraesini Kavanîni Maliye ve Muvazenei Maliyeye vermeliğimizin lâzımdır. Yani Kavanîni ve Muvazenei Maliye encümenleri tarafından gösterilecek namzetlerin heyeti umumiyesi Meclise intihap buyurulmalıdır. İkinci itirazım da şudur: Hariçten intihap deniyor. Hariçte erbabı ihtisas bulunduğu gibi Meclis dâhilinde de erbabı ihtisas bulunabilir.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Meclisin müddeti iki senedir, iki sene sonra giderse ne olur?

BESİM B. (Mersin) — Müsaade buyurun! İstifa ile mukayyettir. Gayet mütehasısı ve iktidarı malîce, hariçten kaydı buldukça dâhilden, yani Meclisten intihabedilemez.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Mâni yok. Bir mebusa teklif edilebilir. Kabul ederse mebusluktan istifa eder budur.

REİS — Hasan Bey! Sonra izahat verirsiniz.

BESİM B. (Mersin) — Maddede sarahat yoktur. Sarahat lâzımdır. Yani Meclisi Âli mukayyet olmamalı. Dâhilden ve hariçten intihabedilemeli ve bu namzetleri, arz ettiğim, gibi, Kavanîni ve Muvazenei Maliye encümenleri - ihtisas encümenleridir. - müştereken Meclisi Âliye arz ederler.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim Süleyman Sırrı Bey Teşkilâtı Esasiye Kanunundan bahsettiler. Bu heyetin Hükümetten intihabı lâzımgelceğini anlatmak istediler; zannederim Teşkilâtı Esasiyede mevzuubahsolan, vazaifi icraiye meselesidir. Bu vazaifi teşriiye meselesidir. Bu, doğrudan doğruya Meclise merbut olmak lâzımgelir. Binaenaleyh buyurdıkları mahzur vârit değildir. Divanı Muhasebat; Meclisi Âliniz namına niyabet edecek ve Meclisi Âliniz namına murakabe vazifesini ifa edecektir. Hükümete katiyen taallûk yoktur. Hükümetin muamelât ve sarfiyatını kontrol edecektir. Bunda mesele yoktur.

Sonra beyefendinin buyurdıkları hariçten intihap meselesine gelince; efendim! Biz de mâni

görmeyiz. Meclisi Âliden de intihabedilebilir. Divanı Muhasebatın Reisi ve Reisisanileri, yahut âzaları. Falan maksudımız şudur ki iki vazife bir şahısta içtima edemez. Yani mutlaka mebusluktan istifa etmesi lâzımdır. (Hayır, hayır sesleri.) Şayet bu ibarede (hariçten) kaydı bu maksadı sarahaten ifade etmiyorsa onu daha vazih bir surette ifade edecek bir şekilde yaparız.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Hariçten kaydı dâhilde ademi intihabı iktiza eder. Madem ki, (hariçten) kaydı vardır; Meclisi mebusanda bulunan, Âzayı Kiramdan intihab olunması caiz oluyor; binaenaleyh mebusluktan istifa etmek şartıyla onlar da intihab olunabilir. Binaenaleyh hariçten kaydı orada olamaz.

REŞAD B. (Saruhan) — O kaydı kaldırırız. (Tayyî lâzımgelir, sesleri.)

ŞEFİK B. (Trabzon) — Efendim mazbata da bir de akalliyet kaydı vardır. Akalliyet kaydında, âzaların ve reisisanilerin namzedolarak Meclise iraesî suretiyle intihabına taraftar değildir. Yani bu lâyhaya göre reisi ve reisisanileri ikişer kişi olarak Meclisi Âlinize namzet diye gösterecek ve Meclisi Âlinizde intihab edecek. Halbuki akalliyette olanlar buna muarızdırlar. Çünkü hiçbir mahkemede reisin âzanın üzerinde, böyle intihaba kadar, âza tâyin edecek kadar salâhiyeti yoktur. Ve böyle bir salâhiyet vermek doğru değildir. Mahkeme heyeti umumiyesi itibariyle bir mahkemedir. Reisin hakkı, ona riyasetten ibarettir. Eğer âza ve reisisanı reisin eline kalırsa âza Meclisi Âlinize niyabeten vazifesini ifa edemez. Binaenaleyh bizim noktâ nazarımızca Divanı Muhasebat heyeti bir mahkemedir; heyeti mecmuası Meclisi Âlinize doğrudan doğruya intihab edilir. Encümeninde nazmet meselesi mevzuubahsoldu. Onun hakkında bir karar vermedik. Meclisi Âlinize bıraktık. Eğer Meclisi Âliniz arzu ederse bunların intihabını encümenlerden birisine veyahut ikisine bırakır veyahut 18 encümenin reiserinden mürekkebolmak üzere bir heyeti tanzim eder. Her halde Meclise, Divanı Muhasebat reisinin namzetler göstermesi doğru değildir. Malûmuâlinizdir, Divanı Muhasebat reisi iki zat gösterir; bunun birisi gayet iyi olur. Diğerî mutavassıt olur. Bu itibarla Meclisi Âlinizi âdetâ icbar eder. Yani istediği bir zatı intihab ettirmeye âdetâ icbar eder. Binaenaleyh «Reis reisisaniler ile âzalar reisi ve reisisaniler tarafından

babı ihtisastan iki misli olarak gösterilecek namzetler meyanında Meclis Heyeti Umumiyesince reyî hâfi ve ekseriyeti mutlaka ile hariçten intihab olunur.» Bunu demek, bendenizce âzanın tâyini Divanı Muhasebat reisine aittir demektir. Bu kadar mühim bir hakkı Meclisi Âliniz reise veremez. Bhusus ki kanunumuzda reiserin layenazil olduğunu söylüyor. Divanı Muhasebat reis ve âzalarının Millet Meclisi tarafından tâyin edilen ve edildiği yerler de vardır. Fakat pek azdır. O da Belçika'dır. Orada Divan heyeti mecmuasını Millet Meclisi altı sene için tâyin eder. Binaenaleyh biz layenazil olan bir reise bütün Divanı Muhasebatın âtisini tevdi edeceğiz ki hiç de doğru olamaz. Bendenizce bu hak tamamen Meclisi Âlinizde olmak lâzımgelir. Namzet göstermek, Meclisi Âlinizin kendi dâhilinden olabilir.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim eski halini arz ettim. Babılice intihab olunurdu; İradeî Seniyeye intihab olunurdu. (Kim arz ederdi sesleri) Divanı Muhasebat reisi Babılice arz eder ve iradeye iktiran ederdi. Eski şekli bu idi. Şefik Beyefendiyle aramızda ihtilâf yoktur. Bu maddeyi tesbit edebilmek için encümeni âliniz, bu suretle tahrirî lüzum gördü. Zaten mazbatamızda, lâyhâ kanuniyede arz edildiği gibi reisin tâyini Heyeti Celilenin reyine talik edilmiştir. Encümeninde mevzuubahsolan Kavanîni Maliye, Muvazeneî Maliye encümenlerinin namzet göstermesi meselesiydi. Bunu böyle muvafık görmedik. Encümenler namına bir salâhiyet istemek için mazbatamızda da arz ettik ki, başka bir şekil tensip buyurursanız kabul ederiz. Esas itibariyle biz de beraberiz.

REİS — Efendim başka söz istiyen olmadığı için verilen takrirleri reyî vaz'edeceğim.

YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Bunu arkadaşlar mutlak olarak koyalım. Âza ve rüesanın Meclis Heyeti Umumiyesinden ve reyî hâfi ile hariçten intihabını esas olarak kanuna koysak Meclis bu bapta serbest ve hür olarak; Meclis eğer böyle bilirse kendisince doğrudan doğruya intihaba tevessül eder ve isterse encümenlerden namzet ister veya Başvekâletten, Hükümetten ister, veyahut da burayı pratik hale koysak, kanuna koymasak daha iyi olur, yani şöyle olsa! İkinci madde: Bu heyet bir reisi ve reisisanı ile üç reisi ve sekiz âzadan mürekkebolup işbu âza

erbabı ihtisas meyanından ve Meclis Heyeti Umumiyesince ve reyi hafiyle, ekseriyeti mutlaka hâriçten intihabolunur. Şeklini Meclis kendisine nasıl kolay gelecekse o suretle tâyin eder .

AHMED SÂKİ B. (Antalya) — Hâriçten gelmesine ne lüzum vardır?

YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Hâriçten gelmesine lüzum vardır. Çünkü Meclisin içinden intihabat sureti mutlaka zikroulnursa daima Meclis âzasına mahsus ve munhasır kalır. (Hâriçten) kaydı esbabı mucibe mazbatasında mufassalan söylendiği ve hile o maksatla konmuştur. Memuriyet gibi değildir. Eğer Meclis âzasından Divanı Muhasebata âza intihabolunur kaidesi takibolunursa işte o zaman, o âzanın, Meclis âzalığından iftirak edip etmemesi meselesi mevzuabahs olur. Öyle sureti mutlaka Divanı Muhasebat âzalığıyla Meclis âzalığı bir zat uhdesinde içtima edemez denemez. Memuriyet gibi değildir. Çünkü Divanı Muhasebat doğrudan doğruya bizim namımıza ifayı vazife eder diyoruz. İşin doğrusu Meclis bu işi görür diyoruz. Binaenaleyh alelâde bir memur gibi, yani Hükümetin tahtı idaresinde, tahtı nüfuzunda bulunan zevat gibi Divanı Muhasebat âzasını düşünmek doğru değildir. Onun için bu hâriçten sözü şeydir. Eğer hâriçten sözü Meclis âzasından yapılamaz mânasını ifade ediyorsa bu da zannedirim bu maksatla konulmuştur. Çünkü Meclis âzasını, siyasetle meşgul olan zevatı bu gibi yerlere göndermek pek doğru değildir. Ama Divanı Muhasebat âzası intihabolunacağı zamanda Meclis âzasından her hangi birisi kendisinin oraya namzetliğini koymak isterse istifa eder, oraya gider. Oraya istifaen girdiği için hâriçten intihabedilmiş gibi olur. Buna bir mâni yoktur.

NECİB B. (Mardin) — İntihabolunmazsa ne olur?

YUSUF KEMAL B. (Sinob) — İntihabolunmazsa mebusluktan da istifa etmiş olur.

REİS — Efendim bu madde hakkında başka söz istiyen olmadığı için takrirleri okuyoruz :

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin şu suretle tadilini teklif eylerim :

Erzincan
Sabit

Bu heyet bir reisievvel ve üç reisisani ve sekiz âzadan mürekkebolup reisievvel ve sani ve

âza Kavanîni Maliye ve Muvazenei Maliye encümenlerinin gösterecekleri üç misli namzetler meyanından Meclis Heyeti Umumiyesince reyi hafi ve ekseriyeti mutlaka ile intihabolunur.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. İkinci maddenin berveçhi âti tadilini teklif ederim :

Bu heyet Kavanîni Maliye ve Muvazenei Maliye encümenlerinin müştereken irae edecekleri namzetler arasından bir reis ile üç reisisani ve sekiz âzadan müteşekkil olup birinci reis ve reisisaniler ve âzalar, Meclis Heyeti Umumiyesince reyi hafi ve akseriyeti mutlaka ile intihabolunur. Meclis âzasından birinci riyasetten maada diğerlerine intihabolunanlar Mebuslukta kalmakta ve riyaset ve âzalıklardan birini kabul ve ihtiyarda serbesttirler.

Mersin
Besim

Karesi
Mehmed Vehbi

Riyaseti Celileye

Divanı Muhasebat reis ve âzalarının hâriçten intihabedilmesi teklif olunuyor. Halbuki bu vazifeleri ifaya ehil ve muktedir Meclis dâhilinde de pekçok zevat bulunabilir. Eğer memuriyetle mebusluk içtima edemez, Nisabı Müzakere Kanunu buna mânidir deniliyorsa badelintihap istifa edip etmemek; intihabedilecek zevatın elindedir. Binaenaleyh Meclis dâhilinde de intihabolunabilmek üzere maddedeki (hâriçten) kelimesinin tayinini teklif ederim.

Bozok
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin berveçhi âti tadilini teklif ederim :

Reisievvel tarafından memleketin bilûmum erbabı ihtisası Meclise irae olunacak namzetler meyanından...

Dersim
Feridun Fikrî

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Bey! Takririmden reisievvel kelimesini çıkarıyorum. Yalnız bilûmum erbabı ihtisas takririmin ruhudur. Lütfen tayyetsinler.

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin berveçhi âti tadilini teklif ederim :

.... tarafından memlekette bilûmum erbabı ihtisas Meclise irae olunacak namzetler meyanından...

Dersim
Feridun Fikrî

Riyaseti Celileye

Reisievvel tarafından gösterilecek erbabı ihtisasın üç misli gösterilmesini teklif ederim.

Eskişehir
Abdullah Azmi

Riyaseti Celileye

Madde 2. — Bu heyet, bir reisievvel ile üç reisisani ve sekiz âzadan mürekkebolup rüesa ve âza iki mislinden dîn olmamak üzere Muvazenei Maliye ve Kavanîni Maliye encümenlerince bilis-tirak gösterilecek erbabı ihtisas namzetler arasından Meclis Heyeti Umumiyesince ve reyi hafî ve ekseriyeti mutlakayla intihabolunur. Namzetlerin Meclis dâhilinden ve Meclis haricinden gösterilmesi caizdir.

İkinci maddenin berveçhi balâ yazılmasını teklif ederim :

Karesi
Ahmed Süreyya

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin berveçhi âti tadilini teklif ederim.

Madde 2. — Bu heyet bir reisievvel ile üç reisisani ve sekiz âzadan mürekkebolup Muvazene ve Kavanîni Maliye encümenlerince erbabı ihtisasın iki misil olarak gösterilecek namzetler meyanında Meclis Heyeti Umumiyesince, reyi hafî ve ekseriyeti mutlakayla hariçten intihabolunur.

Ankara
İhsan

BESİM B. (Mersin) — Reis Beyefendi müsaade buyurur musunuz? Takririmdeki, «birinci riyasetten maada» fıkrası haşıvdir. Onun çıkarılmasını teklif ederim.

REİS — Efendim, şimdi okunan takrirler tetkik buyurulacak olursa dört kısma ayrılır. Birinci kısım takrirler, doğrudan doğruya madde-i kanuniyedeki sureti intihabı tebdil ve tağyir ediyor. İkinci kısım takrirler, yalnız namzetlere aidolan miktarın tevsiini tazammun ediyor. Bu da iki şekildedir. Biri erbabı ihtisasa teşmil suretiyle, diğeri de namzetlerin iki veya üç misle

ihlâğı suretiyledir. Dördüncüsü de hariçten kaydiyle bir kelimenin maddeden tayyını teklif ediyorlar.

REŞAD B. (Saruhan) — Reis Beyefendi bu takrir hakkında encümenin mâruzatı vardır. Meclis âzası meyanından, Meclisin içerisinden birisi intihabedilemez. (Niçin sesleri) Arz edeceğim. Demin mazbatamızda da arz ettik.

SÜLEYMAN SIRRI (Bozok) — Demin kabul ettinizdi.

REŞAD B. (Saruhan) — Bunlarda sıfatı hâkimiyet de vardır. Hem siyasetle işgal etmek, hem hüküm vermek; bu doğru değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Emsali vardır, Tetkik Encümeni Heyeti vardır.

REİS — Efendim, takrirleri tasnif ettim; teklif edilen mevaddı anladınız, evvelâ şu tasnife göre doğrudan doğruya maddenin heyeti umumiyesindeki şekli intihabı tadil eden takrirleri Heyeti Celilenize arz edeceğim. Fakat nazarı mütalâaya alınarak Kanunu Esasi Encümenine gönderilmek kaydı ve şartıyla Heyeti Celilenize arz edeceğim.

(Mersin Besim ve Karesi Vehbi Beylerin takrirleri tekrar okundu.)

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin berveçhi âti şekilde kabulünü teklif eylerim :

Madde 2. — Bu heyet bir reisievvel ile üç reisisani ve sekiz âzadan mürekkebolup işbu rüesa ve âzalar erbabı ihtisas meyanından Meclis Heyeti Umumiyesince reyi hafî ve ekseriyeti mutlakayla hariçten intihabolunur .

Sinob

Yusuf Kemal

(İhsan Bey, «Ankara» nın takriri tekrar okundu.)

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim şu okunan takrirleri ayrı ayrı reye vaz'ediniz.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim takrirlerde birkaç fıkrayı ihtiva edenler vardır. Belki ilk fıkraları kabul edilir. Fakat son fıkraları kabul edilmeyebilir. Onun için fıkra fıkra reye konulursa çok münasib olur.

REİS — Efendim arz ettiğim gibi takrirler muhtelif aksamı ihtiva ediyor. Bunları encüme-ne havale ederiz. Encümen tetkikatında takrirlerin ya heyeti umumiyesini veyahut bâzı aksamı-

nı muvafık görmez, tadil ederse tabii Heyeti Muhteremeniz yeniden tetkik edecektir. Zannedirim; teklif ettiğim bu şekil daha kısa ve daha süratle muameleyi intaceder. O halde arz ediyorum efendim:

Şimdi okunan takrirlerin nazarı mütalâaya alınarak encümeneye iadesi hususunu reyî âlinize vaz'ediyorum. (Ayrı ayrı reye koyunuz, sesleri)

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Yusuf Kemal Beyin takririni reye koyun.

(Yusuf Kemal Beyin Takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim bu takriri nazarı mütalâaya alarak...

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim bu takriri encümen kabul ediyor. (Reye koyun, sesleri)

REİS — Efendim, ikinci maddenin şimdi okunan takrir suretinde yazılmasını encümen de kabul ediyor.

OSMAN NURİ B. (Bursa) — Fıkraî ulâyı reye koyarsınız.

REİS — Encümenin kabul etmesi itibariyle reyî âlinize arza mecburum. Ben arz edeyim; siz kabul etmezseniz etmezsiniz.

Efendim, takrir okundu. Mealine vâfif oldunuz. Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye koyacağım. Takriri kabul etmeyenler ellerini kaldırsın. Efendim ikinci maddenin bu şekilde yazılması kabul olundu.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Nazarı dikkate alındı efendim.

REİS — Hayır efendim, kabul edildi. Encümen kabul ediyoruz dedi.

Madde 3. — Divan rüesa ve âzası lâyenazildir.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey ikinci maddede encümeneye mi gönderildi?

REİS — Efendim, Yusuf Kemal Beyin teklif ettiği ikinci maddeyi Encümen kabul etti, kabul ediyoruz dedi, binaenaleyh reye vaz'ettim, siz de kabul ettiniz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozak) — Encümenin kabulden maksadı, nazarı mütalâaya almak demektir.

REİS — Efendim, Kanaat buyurunuz! Hatâ nazarı dikkatinizi celbettim, efendim şimdi okunan takrir dedim.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Kabul edilmiş olan maddenin şeklinin okunmasını istiyoruz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozak) — Beyim encümen kabul etti buyurdunuz; encümenin bunu kabul edebilmesi için, kabul ettim diyebilmesi için encümenin âzalarıyla görüşüp heyeti umumiyesini madde halinde kabul etmesi lâzımdır. Mazbata Muharriri isterse nazarı dikkate almış olur. Encümen malûmuâliniz...

REİS — Mazbata Muharriri encümen namına kabul ettiler.

Kabul edilen ikinci maddenin muaddel şeklini okuyoruz.

Madde 2. — Bu heyet bir reisievvel ile üç reisisani ve sekiz âzadan mürekkebolup işbu rüesa ve âzalar erbabı ihtisas meyanından Meclis Heyeti Umumiyesince reyî hafi ve ekseriyeti mutlakayla hariçten intihabolunur.

REİS — Efendim! Üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı?.. («Anlaşılmadı, ikinci madde ne oldu?» sesleri.) Efendim! Reye arz ettim, kabul olundu, ondan sonra arkadaşlar, kabul olunan şekli okuyun, dediler, onu da okuduk. Reye arz olunacak bir şey yoktur. Şimdi üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı?..

YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Efendim üçüncü maddede, (Divanı rüesa ve âzası lâyenazildir) deniliyor. Malûmuâliniz hükkâmın lâyenazil olduğuna dair böyle kısa bir hüküm vardır. Yalnız «lâyenazil» demek hiç azlolunmaz demek değildir. Bunda esbabı azil vardır, tahtı muhakemeye alınır, mahkûm olduktan sonra azlolunur. Esbabı mucibe mazbatasında, «Gerek Kanunu Esaside, gerek Divanı Muhasebat Kararnamesinde Divanı Muhasebat Reisi ve âzası lâyenazil olup lüzumu azilleri Meclisi Millinin ekseriyetince tasdik olunmadıkça kaydı hayat ile ifayı vazife edecekleri muharrerdir.» denilmiştir. Şimdi bir taraftan bunun daha evvelki kararnamede ve sairede muharrer olması, diğer cihetten ondan muahhar Meclisi Âlinize kabul edilen şey mutlak olarak kabul edilmiş olursa ilerde belki bir iltibas ve tefsire de mahal verir, belki bir şüphe husule getirebilir. Onun için bendeniz teklif ediyorum ki, bu maddeyi esbabı mucibe lâyihasında söylendiği veçhile muvazzahan, yani, (Divanı Muhasebat rüesa ve âzası, lâyenazil olup lüzumu azil-

leri Meclisi Âlinin ekseriyetince kabul edilmelikçe kaydı hayat ile ifayı vazife ederler.) şeklinde kabul etmek daha muvafık olacaktır.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Efendim, lâyenazildir sözü burada Hükümete karşı, yani Hükümet Divanı Muhasebat âzasını azledemez. Fakat Meclis iktizası halinde bunu iskat edebilir. Buraya (ancak) kaydıyla bir cümle yazılmak lâzımgelir. Yani, (Ancak ve iktizayı halde Meclis iskat edebilir.) veyahut, (Meclisi Âli tarafından iskatına karar verilir.) gibi bir şey yazılabilir. Çünkü şimdi bir misalini arz edeceğim, bir vakitler Meclisi Mebusan, tahsisatı fevkalâdenin Meclis kararı olmaksızın sarf edilmemesi hakkında bir karar vermişti. Hükümet bunu Divanı Muhasebata âdeta tefsir eder gibi tatbik ettirmiş; Divanı Muhasebat Hükümetin maliye hakkında muvakkat kanun çıkaracağına dair olan Kanunu Esasinin 101 nci maddesine istinadederek Meclisin bu kararını ortadan kaldırmıştır ve tahsisatı fevkalâdeyi sarf ettirmişler. Meclis açıldığı zaman ben de bendeniz buna vâkıf oldum. Bunu teklif ettim; iskat edilmesini istedim. Yani bu gibi haller vâkı olabilir. Lâyenazildir deyip de iktifa etmek doğru değildir. Hükümete karşı lâyenazildir. Hükümet azledemez; Meclis tarafından azil veya iskat edilebilir. Onun için; (Ancak Meclis tarafından iskat veyahut azledilebilir.) kaydını koymak lâzımgelir.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim! Buyurdıkları mesele mazbatada uzun uzadıya teşrih edilmiştir. Divanı Muhasebat rüesasının lâyenazil olduğu ve Meclisi Âlinin ekseriyet kararıyla her zaman icabederse azledilebileceği gerek Kanunu Esasinin 101 nci maddesinde ve gerek Divanı Muhasebat Kararnamesinin üçüncü maddesinde muvazzahtır. Bunun için, buna lüzum görmemiştik. Ancak Yusuf Kemal Beyefendinin teklifleri esbabı mucibe mazbatasından daha açık olarak tavzih edeceği için, endişeleri daha vazih olarak izale edeceği için bu takriri maddenin vuzuhu namına biz de kabul ediyoruz. Mesele daha iyice anlaşılın.

ZEKÎ B. (Gümüşane) — Müsaade buyurun musunuz, bir sual soracağım? Meclis kararıyla azil meselesi bu âzaların masuniyetini temin edebilir mi? Zira bu Meclis müddetini ikmal eder dağılır ve onun yerine gelen Meclis bun-

ları iskat edebilir. Şu halde her yeni gelen Meclis bunları iskat edebilecektir.

REŞAD B. (Devamla) — Şüphesiz.

ZEKÎ B. (Gümüşane) — Her yeni gelen Meclis iskat ettiği takdirde onun masuniyeti yoktur.

REŞAD B. (Devamla) — Efendim! Muhalifi kanun bir muameleleri görülürse, ifayı vazife hususunda tekâsülleri görülürse, Meclise akseder; Meclise icabında bir âza tarafından müracaat edilmek suretiyle veyahut Divanı Riyaset teşebbüsüyle azledilebilir. Lâkin lüzumu azil, Meclisi Âlinin ekseriyet kararına iktiran etmesi şarttır. Bu maddede gözetilen maksat budur.

ZEKÎ B. (Gümüşane) — Mesul olacak bir şey görülmediği takdirde...

REŞAD B. (Devamla) — Nasıl görülmez efendim? Meclisi Âlinize merbuttur. Meclisi Âliye üç ayda bir rapor verecektir. Meclisi Âlinizle teması daimisi vardır.

REİS — Efendim! Bir takrir vardır. Okuyacağız!

Riyaseti Celileye

Üçüncü maddenin berveçhi âti tadilen kabulünü teklif eylerim.

Sinob

Yusuf Kemal

Madde 3. — Divanı Muhasebat rüesa ve âzası lüzumu azilleri Meclisi Millinin ekseriyetince tasdik olunmadıkça azlolunamazlar.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Efendim bir şey soracağım. Ekseriyetten maksatları nedir? Ekseriyeti mutlaka mıdır?

YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Efendim! Ekseriyet kelimesinde bir kayıt olmazsa ekseriyeti mutlaka anlaşılır ve bu, bir kaidedir.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efendim, müsaade buyurursanız bir noktayı öğrenmek istiyorum. (Lüzumu azil tasdik olunmadıkça) buyuruluyor. Lüzumu azli bize kim gösterecektir? Meclisi Âliye hariçten lüzumu azil gösterilecek ve Meclisi Âli ona göre azledecektir. Öyle mi? Bunu kim gösterecektir?

YUSUF KEMAL B. (Sinob) — Zaten bu, nazarı itibara alınarak lüzumu azilleri denilmiştir. Bunların lüzumu azlini Meclisi Âlinin kararına iktiran ettirecek hususat nereden gelebilirse o da oralardan gelebilir. Heyeti Aliy-

yeniz âzasından biri de teklif edebilir, Hükümet de teklif edebilir. Birisi de teklif edebilir. Yalnız bu lüzumu tasdik edebilecek Meclisi Âlidir. Yani bu husus serbest ve açık bırakılmıştır.

REİS — Efendim! Takririn müeddesi malûmuâliniz oldu. Takrirdede gösterildiği şekilde madde kanuniyenin yazılmasını encümen namına, encümen reisi bey beyan ettiler. Takriri reyi âlilerine vaz'ediyorum. Maddenin takrir ve hile yazılmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum efendim. Aksini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Maddenin takrir ve hile yazılması kabul edildi.

Madde 4. — İşbu kanuna muhalif ahkâm mülğadır.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim teklif ettiğimiz kanunun mevaddı esasiyesi bitmiştir. Yalnız mazbatamızda altıncı sahifenin son satırında bir mesele vardır. Zapta geçmek ve bu meselede kemali vuzuh ile tesbit edilmiş olmak için arzına lüzum görüyorum. Bidayette bilvesile arz etmiştim. Eylevm Divanı Muhasebatın iki reisisanisi ile dört âzası vardır. Bir reisisani ile iki âza burada ifayı vazife ediyor. Bir reis ile iki âza da İstanbul'da ifayı vazife etmektedir. Mazbatamızda demiş idik ki, bunlar vaktiyle Hükümet tarafından tâyin edilmiştir. Yeniden teklif ettiğimiz kanun mucibince bunların da Meclisi Âlice intihabedilmesi lâzımdır. Yalnız bu zevatın 3 - 5 aydan beri hizmetleri mesbuk olduğundan bir hakkı müktesepeleri bulunduğu için namzetler listesine bunların tercihan ithali muvafık görülmüştür. Hükümetçe tâyin edilip de elyevm ifayı vazife etmekte bulunan altı âzanın Meclisi Âlice yeniden intihabedilmesi lâzımdır. Bunu arz etmek istiyorum.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Efendim! Dördüncü maddede buyuruluyor ki, bu kanuna muhalif ahkâm mülğadır. Hangi ahkâm? Mevcut bilûmum kavanindeki ahkâm mı, yoksa Divanı Muhasebata aidolan ahkâm mı mülğadır?

REŞAD B. (Saruhan) — Kanunu Esasının 105 ve 106 ncı maddeleriyle Divanı Muhasebat kararnamesinin 1 ve 3 ncü maddeleri yaptığımız bu kanuna muhaliftir.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Onu demeliydi. İşbu kanuna muhalif ahkâm mülğadır, deniliyor.

REŞAD B. (Saruhan) — Zaten muhalif ahkâm bu iki yerde vardır. Kanunu Esasının 105 ve 106 ncı maddeleriyle Divanı Muhasebat kararnamesinin 1 ve 3 ncü maddeleridir. Madde maksadı temin ediyor efendim. Emsali de böyledir. Teâmül budur.

REİS — Efendim dördüncü maddeyi reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın, madde kabul edilmiştir.

Madde 5. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

REİS — Efendim beşinci maddeyi reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Beşinci madde kabul edilmiştir.

Madde 6. — İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından iera olunur.

REİS — Efendim altıncı maddeyi reyi âlilerine vaz'ediyorum. Altıncı maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Aksini reya vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın. Altıncı madde kabul edilmiştir efendim.

REŞAD B. (Saruhan) — Reis Bey kararname vardır. Onu da müzakere edelim.

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesini muaddeen reye arz edeyim, ondan sonra kararnamelerinizi müzakere ederiz.

Efendim kanunun heyeti umumiyesini şekli muaddelede reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kanun kabul edilmiştir.

Divanı Muhasebatın sureti intihabı hakkında Karar

1. — Divanı Muhasebat heyeti umumiyesi merkezi Hükümette bulunacaktır. Binaenaleyh bütçe murakabesi âtiyen vilâyatı sairede yapılaacağı ve hile İstanbul'da dahi lüzumu kadar murakıp ikamesi suretiyle ifa edilecektir.

REİS — Efendim kararname hakkında söz istiyen var mı?

ABDULLAH AZMİ Ef. (Eskişehir) — Efendim şekil hakkında izahat versinler. Kanun çıktıktan sonra bu kararname ne olacaktır? Şimdiye kadar Meclisten böyle bir şey çıkmamıştır.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Efendim lüzum görmüyorsanız tayyedeabilirsiniz. Fakat bugün ortada bir tediyat var. Divanı Muhasebat heyetinin nısfı burada, nısfı diğeri İstanbul'da ifayı vazife ediyor. Divanı Muhasebatın kararnameyi iktizasınca bunun merkezi Hükümette bulunması ve Meclisi Âli ile daima irtibat ve teması fiilide bulunması lâzımdır. Bunun buraya gelmesini arz ediyoruz.

ABDULLAH AZMİ Ef. (Eskişehir) — Bu nu maddeye koyalım.

REŞAD B. (Saruhan) — Arz ettik efendim. Maddeye lüzum yoktur. Zaten bu maksat kanunun heyeti umumiyesinde temin edilmiştir.

ABDULLAH AZMİ Ef. (Eskişehir) — Yani böyle maddelerden sonra bir de kararname şeklinde bizde bir şekil yoktur. Maddei muvakkate yapalım.

TALÂT B. (Ardahan) — Maddei münferide yapalım. (Maddei muvakkate olsun sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Bu karar, maddei kanuniyeye zeyledilecek mi? Maddei kanuniyeye dercolunacak ve mecburî kavanine yapılacak mı? Encümen böyle mi düşündü? Yoksa alelâde karar şeklinde zabıtta mı kalacak?

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim encümenin bundan bellibaşlı kasdettiği mâna, Divanı Muhasebatın Meclisi Alinize merbut olmasıdır ve bunun temin edilmesidir. Kanunun son maddesi mucibince bu kanunun ahkâmı Meclisi Âli tarafından iera olunacaktır. Yalnız bu heyetin İstanbul'da üç âzası vardır. Bunların mutlaka buraya gelmesi lâzımdır. Nasıl getirirseniz getiriniz.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim karardan maksat nedir? Muvakkat kanun mahiyetinde midir? Divanı Muhasebat Kanunu kabul edilmiştir. Divanı Muhasebatın merkezde içtimanın temini lâzımdır.

REŞAD B. (Saruhan) — Encümenin bir takriri farz buyurunuz Reis Beyefendi!

MUSA KÂZİM Ef. (Devamla) — İstanbul'da bulunan Divanı Muhasebat âzalarının bura-

da bulunması Meclisi Âlinize arz ediliyor. Eğer biz böyle bir kararla bunların burada toplanması için bir karar verirsek, o karara, kanunu muvakkat denilemez. Maddei muvakkateye de lüzum yoktur. Bu gibi mesail vakıdır. Bu kanun ile halledilmiştir. Demek ki, Divanı Muhasebat âzayı muhteremesi merkezde müctemian ifayı vazife etsin. Kanun değil, kararname ve kanun muvakkattir.

REŞAD B. (Saruhan) — Reis Beyefendi! Rica ederim, farz buyurunuz; bu, encümenin bir takriridir. Bunun kabulünü rica ediyoruz. Arkadaşlar bunu ilzam ediyorlar.

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Efendim kuvvei kanuniyeden sâdır olan bilûmum ahkâmın Devletçe ve kanunca teamül olan şekle muvafık olması lâzımgelir. Binaenaleyh Kanunu Esasinin 36 ncı maddesinin kararname şeklini hatırlatacak şekilde bir iki karar diye böyle bir usulün ihdasına mahal yoktur. Çünkü ikisi de aynı heyetten sâdır oluyor. Onun için birisinde kanun mahiyeti, diğesinde karar mahiyeti görmek doğru değildir. Onun için Reşad Beyefendinin buyurdıkları gibi böyle bunun madde şeklinde, hiç olmazsa şeklinde fark yapalım. Abdullah Azmi Efendinin dediği gibi maddei muvakkate ile ve fakat Teşkilâtı Esasiye Kanununun malûm olan hukuk ve salâhiyetine binaen bu, bir kararı mahsus şeklinde çıkabilir. Fakat bunun kanuna müşabih bir şekilde çıkması, zannederim, doğru değildir. Onun için bunu alelîtlak Meclisi Âlice kabul edilmiş bir takrir şeklinde kabul etmek ve kavanini Devlet meyânına dercetmemek lâzımgelir. Çünkü eğer bu kavanini Devlet meyânına dâhil olursa memleketin usulü teşriyesinde yeni bir usul kabul etmiş oluruz ki, bu doğru değildir.

REİS — Efendim tensip buyurursanız bunu, madde madde reyî âlinize arz etmiyelim, okuyalım. Heyeti umumiyesini tasvip şeklinde reyî âlinize arz edelim. (Muvafık sesleri)

Divanı Muhasebatın sureti intihabı hakkında
Karar

Divanı Muhasebat heyeti umumiyesi merkezi Hükümette bulunacaktır. Binaenaleyh bütçe murakabesi âtiyen vilâyatı sairede yapılacak ve hile İstanbul'da dahi lüzumu kadar murakıp ikamesi suretiyle ifa edilecektir.

Divanı Muhasebatın tâli derecede bulunan murakıp ve ketebesı bersabık divanca bilimtihan alınacak ve keyfiyeti tercih ve tâyin divan rüesasının ekseriyeti ârasiyle icra edilecektir.

REİS — O halde efendim Muvazenei Maliye Encümeninden tasvibi âlinize arz edilen bu kararı...

İZZET ULVİ B. (Karahisarı Sahib) — Serlevhadaki karar çizilsin, taktir yapılsın.

REİS — Efendim bu şekilde reyî âlinize arz ediyorum, kabul edenler, lûtfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim! Ruznamemizin...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Bey bunun tâyini esamiyle reye konması lâzımgelir. (Hacet yok sesleri) Kadroyu tevsi ediyoruz. Memuriyet ihdas ediyoruz.

REİS — İstirham ederim, itirazata mahal yoktur. Bu itirazatı vaktiyle yapmanız lâzımdı. Reye vaz'edilmiş ve kabul olunmuştur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Bunu Makamı Riyasetin düşünmesi lâzımgelir. Birçok memur ilâve ediyoruz. Bunlara birçok maaş vereceğiz, bu, nereden çıkacaktır?

2. — *Ziraat Bankasının 1339 senesi Bütçe lâ-yihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim şimdi tensip buyurulursa Ziraat Bankasının Bütçesinin müzakeresine iptidar edelim.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Reis Bey, rica ederim, bugün tevzi edilmiştir. Müsaade ederseniz bir kere okuyalım. Ondan sonra müzakere edilsin.

REİS — Efendim müstaceliyetle müzakeresi kabul edilmiş olduğu için bugün müzakere edeceğiz.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Müstacelen müzakeresi kabul edilmiş başka şeyler de vardır. Müsaade buyurursanız bunları müzakere edelim.

REİS — Hayır bunda istical ediyorlar. Müsaade ederseniz bunu müzakere edelim.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Ziraat Bankasının 1339 senesi vâridat ve masarifat bütçesiyle 12 Mart 1332 tarihli Ziraat Bankası Kanununun ikinci maddesine müzeyyel kanun lâyhalarının İcra Vekilleri Heyetinin 16.9.1339 tarihli içtimaında Meclisi Âliye ar-

zı takarrür etmekle iktisabı kanuniyet eylemek üzere mezkûr lâyhalar raptan takdim kılınmıştır efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Ali Fethi

Esbabı mucibe lâyhası

Ziraat Bankasının 1339 senesi zarfında ci-bayet edeceği vâridatı ve ifa olunacak hidemat için ihtiyar edeceği masarifi mübeyyin bütçe ile kanun lâyhaları leffen takdim kılındı. Merbût (A) cetvelinde muharrer (1 885 000) lira vâridat ve (B) cetvelinde murakkam (1 010 236) lira masarif ve maaşatın esbabı mucibesı berveği zîr arz olunur. Şöyle ki :

(A) cetveli : Vâridat kısmı

Varidatı ihtiva eden (A) cetveli üç fasıldan ibarettir.

Fasıl : 1 - Menafi hissesi

Bankanın en mühim ve esaslı varidatı bulunan Menafi Hissesi (1 000 000) lira olarak tahmin edilmiş ve kanunu ahîr mucibince hissei mezbure Maarif Hissesiyle maan bankaca doğrudan tahsil edileceğine göre tahminatı vâkıa sinîni sabıkaya kıyasen karîni hakikat bulunmuştur.

Fasıl : 2 - Temettüat ve aidat

İşbu fasıl zîrde arz edileceği üzere beş maddede (835 000) lira olarak hesap ve tahmin kılınmıştır.

Madde 1. — İkrazat ve matlubatı muhtelif faizleri :

Bankaca zürraa ve sanayii ziraiye erbabına ve şirketlerine vukubulan ikrazat ile Hazinei Maliye zimmetindeki matlubatın faizleri olup (500 000) liradır. Mülhakattan alınan Mart 1339 hâli malî cetvellerine ve vesaiki saireye nazaran bankanın dört milyon yedi yüz küsur bin lira zürra zimmetinde ve yedi yüz doksanaltı bin küsur lira Maliye Vekâleti Celilesinde ve birbuçuk milyon lira mülga İstanbul idarei merkeziesince mülga Maliye Nezaretine vukulan ikrazat resülmalinden bakıyei matlûbolup işbu ikrazat kısmen nizamnamei cedidin tarihi neşrinden evvel senevi yüzde altı ve kısmen ondan sonra yüzde sekiz faizle icra edil-

miş olduğundan mecmuu ikrazat için haddi vasi olarak yüzde yedi faiz hesabedilmiştir.

Madde 2. — Temettüat ve aidatı muhtelif:
İşbu maddede nakli nukut ücreti, nakli nukut muamelesi yapanlardan alınan telgraf ücreti fazlası ve kinin aidatı ile iştirak olunan emvalin satış fazlalarından ve saireden mürekkebolup (255 000) lira tahmin olunmuştur.

Madde 3. — Vâridatı hususiyei vilâyat veznedarlığı aidatı :

Varidatı hususiyei vilâyatın kabz ve tediye-sinden dolayı varidatı mezkûreden yüzde bir hesabıyla alınmakta olan aidat (50 000) lira olarak tahmin edilmiştir.

Madde 4. — Poliçe bedelâtının tahsil ve irsaline tavassuttan dolayı alınacak ücret :

Merbutan takdim kılınan kanun kabul buyurulduğu takdirde Ziraat Bankası, tüccarının keşide edeceği poliçeler muhteviyatının tahsil ve irsaline tavassut edeceğinden bu hizmetten dolayı ashâbından alacağı ücret olarak işbu maddeye tahminen (20 000) lira vaz'olunmuştur.

Madde 5. — Sanayii ziraiyeye ait levazımın münakalâtına tavassuttan dolayı husule gelecek temettü :

Ziraat Bankası, sanayii ziraiye erbabının istimal edecekleri levazımı muhtelifenin celp ve sevkine tavassutta bulunacağından işbu muameleden husule gelecek temettü (10 000) lira tahmin edilmiştir.

Fasıl : 3 - Müessesat varidatı

Ziraat Bankasının zîri idaresindeki makinist sınıflarına Ulukışla ve İzmir'de açılacak tamirhanelerde icra edilecek imalât ve tamirattan alınacak mebalığden ve saireden mürekkep müessesat varidatı berveği zir dört maddede (50 000) lira tahmin olunmuştur.

Madde 1. — Makinist sınıflarında vukubulacak tamirat ve imalât :

Ankara ve Adana Ziraat Mektepleri dâhilinde geçen sene küşadolunan makinist sınıflarının tevsi için bütçenin masarifi kısmına mebalığı muktaziye ithal edilmiş olduğundan kabulünde zürraa mühim hizmet ve bankaya da ehemmiyetlice varidat temin edecek olan işbu

sınıflarda yapılacak imalât ve tamirat esmanı (10 000) lira tahmin edildi.

Madde 2. Alât ve levazımı ziraiye bedeline zammolunacak küsurat :

Ziraat Bankası alât ve levazımı ziraiye muamelâtını senei haliyede daha ziyade tevsi etmiş olduğundan alât ve levazımı mezkûre esmanına ilâve edilecek küsurat (10 000) lira tahmin edilmektedir.

Madde 3. — Tamirathanelerde vukubulacak tamirat ve imalât :

Derdesti küşadolun Ulukışla ve İzmir tamirhanelerinde icra edilecek tamirat ve imalât bedeli (30 000) lira olarak tahmin edilmiştir.

Madde 4. — Ankara Ziraat Mektebi işletme vâridatı :

Senei sabıka bütçesine Ziraat Mektebi işletme vâridatı olarak bir miktar ithal edilmiş idiyse de takriben bir sene zarfındaki tecrübe, mektebi mezkûrun varidat temin etmeyeceğini ispat eylediğinden işbu maddeye bir şey vaz'edilmedi.

(B) cetveli : Masarifi kısmı

Ziraat Bankasının 1339 senesinde ifa edeceği hidemat için icabeden masarifi muhtevi bulunan işbu cetvel berveği zir altı fasılda (1 010 236) lirayı ihtiva etmektedir.

Fasıl : 1 — İdarei merkeziye maaşatı

İdarei merkeziye erkân, memurîn ve müstahdeminin maaşat ve ucuratını havi olan işbu fasıl (43 094) liradan ibarettir.

Madde 1. — Müdürü Umumî :

Müdürü Umumîliğe bankanın iptidayı teşekkülünde yüzyirmibeş lira tahsis olunarak işbu miktar Meşruriyetin ikinci senesine kadar devam eylemiş ve ondan sonra yetmiş liraya tenzil ve mütaakiben tekrar yüzyirmibeş liraya tezyit ve en son doksan liraya tenkis edilerek İstanbul idarei merkeziyesinin lâğvına değin bu miktar devam etmiştir. İstanbul idarei merkeziyesi mevcudolup maaşlarını almakta olduğu sırada Ankara'da teşekkül eden Müdürü Umumîliğe şehri yetmişbeş lira tahsis buyurulmuştur. Müdürü Umumî maaşı, Müdürü Umumîlik vazâifinin ehemmiyet ve kesretine ve malûm olan galâyi eş'ara meb-

ni şehri yüzer lira itibariyle bu kere (1 200) lira olarak teklif olunur.

MADDE 2. — Müdürü Umumî Muavini .

Müdiriyeti Umumiye Muavinliğine mahsus ve şehri altmış liradan ibaret bulunan maaş, vazifei mezkûrenin de kesret ve ehemmiyetine ve malûm olan pahalılığa binaen şehri seksen liraya tezyidilerek senevi (960) lira teklif olunmuştur.

Madde 3. — Memurini merkeziye :

Büyük Millet Meclisi Hükümetinin teşekkülünü mütaakıp pek mahdût bir şekilde yapılan merkez kadrosıyla ancak muamelâtı rûzmerre tedvir edilebilmiş ve geçen sene istihsal olunan Zaferi Millîyi mütaakıp tanzim olunan munzam bütçeye mezkûr kadro tevsiyan ithal edilmiş ise de sulhün akdinden sonra memleketin iktisadiyatında rûnûma olan inkışaf; Ziraat Bankası muamelâtı umumiyesine de tesir etmekle ikrazat, nakli nukt, tevdiat, alât ve levazımı ziraiye işleri sabıkına nisbetle epeyce tezyidettiği gibi merbutan mütekaddim mevaddı kanuniye lâyihası kabul buyurulduğu takdirde bankanın deruhde ettiği vazâif biraz daha tekessür, tenevvü ve kesbi ehemmiyet edeceğinden umuru mevduanın kemahihakkiha ifası ve alât ve levazımı ziraiye işlerinin tedviri için geçen seneki kadro, rubu nisbetinde tevsi edilmiş ve memurîn maaşatı da münhalâta talip bulunabilmek ve mevcut memurların bankada kalmaları temin edilmek üzere bir miktar tezyid olunmuştur. Haddi asgarîsi mahiye kırk ve âzamîsi - yalnız erkâna ve birinci sınıf memurîne mahsus olmak üzere - seksen, yüz lira gibi cüzi bir para ile Ankara'da mevcut ve gündün güne tezyid etmekte bulunan galâyi es'ar sebebiyle temini maişet müteassir olduğundan mezkûr tahsisatın istikrar buyurulamayacağı ümidedilmektedir. Vazifeleri mühim ve kesir olan memurini maişet endişesinden biraz olsun tahlis etmedikçe bihakkin vazifeye raptetmek müşkül ve hattâ gayrikabil olduğunu senelerle yapılan tecrübenin neticesi ispat etmiştir. Binaenaleyh cihatı mâruzayı nazarı dikkate alan Müdiriyeti Umumiye küçük memurinin maaşatını % 50, diğerlerinin % 20-30 derecesinde berveçhi mâruz tezyid etmiş ve binnetice üçüncü madde (26 160) lira teklif edilmekte bulunmuştur.

Madde 4. — Müfettişler :

Ziraat Bankası muamelâtının âmili intizamı olan müfettişlerin birinci sınıflarının maaşına

şehri biner kuruş zammedilerek unvanları başmüfettişliğe tahvil ve diğerlerinin maaşatına da şehri beşeryüz kuruş ilâve edilmiş ve binnetice madde mezkûre (7 250) lira olarak teklif edilmekte bulunmuştur.

Madde 5. — Müstahdemini müteferrika :

Tahsisatları işbu maddede dâhil bulunan nakli nukt ve evrak müvezzilerinin maazam 2 300 ve 3 500 den ibaret maaşları ve odacılarla bekçilerinin 1 700 kuruştan ibaret ücretatı maktuası bir miktar tezyid edilmek suretiyle beşinci madde (4 524) lira teklif ediliyor.

Fasıl : 2. — Levazım :

İdarei merkeziye levazımına ait ve yedi maddeden ibaret olan işbu fasıl sabıkına nisbetle pek cüzi farkla (7 750) lira olarak teklif edilmektedir.

Madde 1. — Tenvir ve teshin

Üçyüz liradan ibaret sabık tahsisatın ademiki-fayeti bittetürübe anlaşıldığından miktarı mezbur (500) liraya iblâğ olunmuştur.

Madde 2. — Kırtasiye :

İşbu madde sabıkı misillü (900) liradan ibarettir.

Madde 3. — Melbusat :

Yüzaltmış liradan ibaret tahsisata kadroya ilâve edilen üç aded odacının elbise ve ayakkabı esmanı olarak doksan lira zam ile işbu madde (250) lira teklif edilmektedir.

Madde 4. — Müteferrika :

İkiyüzelli lira olan geçen seneki tahsisat da kâfi gelmediği tecrübeten tebeyyün ettiğinden bir misli zamlı (500) lira olarak teklif edilmektedir.

Madde 5. — Meclisi idare ücretatı içtimaiyesi :
Sabık misillü (2 600) liradır.

Madde 6. — Masarifi tesisiye :

İşbu madde geçen seneki misillü (500) lira teklif ediliyor.

Madde 7. — İcarat :

İşbu madde sabıkı gibi (2 500) lira teklif olunmaktadır.

Fasıl : 3. — Mülhakat şube ve sandıkları maaşatı
Ziraat Bankasının taşradaki şube ve sandıkları memurîn ve müstahdemininin maaşat ve ücret

ratını havi olan işbu fasılda beş madde ile (205 778) lira teklif edilmektedir.

Madde 1. — Şube ve sandık memurîni :

Birinci faslın üçüncü maddesinde arz olunan esbap dolayısıyla vazaifi kesbi ehemmiyet ve kesret eylemekte olan taşra şube ve sandıklarının kadrosu pek cüzi tevsi edilmiş ve fakat maaşata bilmeceburiye epeyce miktarda zammiyat iera olunmuştur. Ziraat Bankasını taşrada temsil eden Şuabat Müdiratının maaşatı halen asgari 1 500 ve âzami - yalnız İstanbul'a aidolmak üzere - 3 000 - 4 000 ve sandık memurlarının maaşatı asgari 800 ve âzami - mahdud birkaç sandığa mahsus olmak üzere - 1 500 ve memurini saire maaşatı 500 - 1 500 kuruştan ibarettir. İstanbul gibi mühim mütaaddit müessesatı maliyei eenebiye mevcudolan bir mahalde Ziraat Bankasını temsil eden bir yerde maatahsisatı fevkalâde doksan küsur evrakı nakdiye ve İzmir gibi hemen İstanbul kadar ehemmiyetli ve Ankara misillü gayet pahalı ve Adana, Konya gibi büyük merakizdeki müdirana maazam seksen evrakı nakdiye ve memurîni saireye maazam 2 300 - 6 000 kuruş ita eylemek suretiyle mumailiyhimi vazifeye raptetmek hiçbir vakit mümkün olamayacağı ve maişet endişesinin memurinde tabiatıyla işe muhabbet ve fikri intizamla sây bırakmayacağını nazarı dikkate alan Müdiriyeti Umumiye müdiran ile ikinci derecedeki memurîn maaşatını % 20 ve üçüncü derecedeki memurîn maaşatını % 25 - 30 nisbetinde tezyit mecburiyetinde ve bâzı şuabat ve sandıkların sınıflarını - bittabi mevkilerinin ehemmiyetine göre - yükseltmek zaruretinde kalmış ve bu münasebetle işbu maadde sabıkına nisbetle yirmi küsur bin lira fazlasıyla (112 590) lira teklif edilmekte bulunmuştur.

Madde 2. — Şube ve sandık tahsildarları :

Bâzı şuabat ve sandıklara ilâve edilen ve bâzı mahaller tahsildaranının maaşatı hazırasına icra kılınan zam dolayısıyla işbu madde sabıkına nisbetle üçyüzdoksan lira gibi cüzi bir farkla (7 584) lira teklif edilmektedir.

Madde 3. — Şube ve sandık odacılar ve bekçiler ücreti maktuası :

Şimdiye kadar şubatta odacılara alesseviye şehri onsekiz lira ücreti maktua verilmekte idiyse de bunun kifayetsizliği vukubulan müracaatı mütaaddideden anlaşıldığından vilâyat şubeleri odacılarının ücreti maktuası şehri 25 - 30 ve li-

va şubeleri odacılarının ücreti maktuası dahi 20 - 25 liraya iblâğ edilmiş ve bu münasebetle işbu madde sabıkından (2 532) lira ziyadesiyle (52 644) lira teklif edilmekte bulunmuştur.

Madde 4. — Alât ve levazımı ziraiye depo ve sevk memurlariyle makinistler :

Evvelce tesbit olunan bütçede mülhakat alât ve levazımı ziraiye depolarında onbir memurun ve onüç makinistin ve bir sevk memurunun tahsisatı dâhil ve elyevm bankanın taşrada müstakil memuru tarafından idare edilmekte olan onbir alât ve levazımı ziraiye deposu mevcudolup bütçede depo memurluğu tahsisatı olmıyan mahallerin depolarında memurduk vazifesi şube ve sandık memurînine ilâveten gördürülmekte ve alât ve levazımı ziraiye umurundan anlamıyan memurîni mezkûreye depo işlerinin de tahmili vazaifi esasiyeyi sekte dar ve bu suretle halkın menfaatini haleldar eylemekte olduğu şikâyatı vâkıdan anlaşıldığından ve bankamız halkın kemali hahişle alâakdarlık ve rağbet gösterdiği alât ve levazımı ziraiye işlerini tevsiye karar vererek binlerce liralık alât ve levazımı ziraiye getirmiş ve bir taraftan da celbetmekte bulunmuş olduğundan vilâyat merakizinde ve livaların ehemmiyetli olanlarında ve Mersin ve İnebolu iskelelerinde olmak üzere depoların adedi onbirden otuzdokuza iblâğ edilmiş ve işbu memurlarla depolarda istihdamı icabeden makinistlerin ve sevk memurlarının maaşatı olarak işbu madde ile (17 580) lira teklif edilmekte bulunmuştur.

Madde 5. — Depo bekçi ve hamalları :

Dördüncü maddede mezkûr depolarda istihdamı zaruri bekçi ve hamalların ücreti maktuası olarak işbu madde ile (10 380) lira teklif edilmektedir.

Madde 6. — Mülhakata ait müterakim muamelât için mülhakat ile merkezde istihdam edilecek memurîni muvakkate ücreti :

Sekiz seneden fazla temadi eden harb dolayısıyla taşradaki Ziraat Bankalarının birçok evrak ve defatiri esasiyesi mahıv ve ihrak edilmiş olduğundan evrak ve defatiri mezkûrenin mülga İstanbul İdarei merkeziyesindeki asıllarından suretlerini istinsah etmek ve bu suretle tesisi kuydedilerek mahalli mezkûre bankalarının mühim miktardaki matlubatını ziyadan kurtarmak üniyesiyle merkez ve taşrada muvakkaten istihdam

edilecek memurîn ücreti olarak işbu madde ile (5 000) lira talebolunmaktadır.

Fasıl : 4 — Levazım

İşbu fasıl mülhakat şube ve sandıklarının levazımını muhtevi olup beş maddede (52 410) lira teklif edilmektedir.

Madde 1. — Tenvir ve teshin :

Geçen 1338 senesi bütçesiyle kabul edilen nisbet dairesinde olarak (7 410) lira teklif edilmiştir.

Madde 2. — Kırtasiye :

Keza 1338 senesi bütçesiyle kabul edilen nisbete göre (6 408) lira teklif olunmaktadır.

Madde 3. — İcarat :

İşbu madde sabıkından (2 000) lira fazlasıyla onüç bin liradır.

Madde 4. — Müteferrika :

Birinci ve ikinci maddelerde mâruz esbaba binâen (4 530) lira teklif olunmaktadır.

Madde 5. — Meclisi İdare ücreti içtimaiyesi :

Ziraat Bankası Nizamnamesinin 13 ncu maddesine tevfiikan Banka Merkez Meclisi İdaresince her mahallin ehemmiyetine göre tâyin olunan ücreti içtimaiye şube ve sandıkların adediyle zarbolunarak işbu maddeye (20 850) lira dercolunmuştur.

Fasıl : 5 — Mülhakat ile merkez beyrinde müşterek masarifi

İşbu fasıl zırde arz edildiği üzere onbeş maddede (248 754) lira olarak teklif edilmiştir.

Madde 1. — Tab'iye, teclidiye ve kırtasiye :

İşbu madde sabıki misillü (25 000) lira teklif ediliyor.

Madde 2. — Harcırah ve yevmiye :

Vilâyat ve evliyei muhtelifede mevcud olup memur bulunamamak dolayısıyla mesdudolan bazı sandıklar senei haliyede açılmakta ve tahsisatı karibin alınan sandıklar bu sene küşadedilmekte olduğu cihetle mahalli mezkûreye tâyin edilen ve edilecek olan memurîn ile bu sene teftişata kermiyet vererek müfettişlerin yevmiye ve harcırahi dolayısıyla işbu madde sabıkına nisbetle (10 000) fazlasıyla (40 000) lira teklif edilmektedir.

Madde 3. — Demirbaş eşya çürütme payı :

İşbu madde sabıki gibi (5 000) liradır.

Madde 4. — Ebniye inşaat ve tamaratı :

İşbu madde de sabıki gibi (25 000) lira olarak teklif edilmektedir.

Madde 5. — Hükümet konaklarına bedeli iştirak :

İşbu madde sabıkına zammı icabeden bin liradan dolayı (3 000) lira teklif edilmektedir.

Madde 6. — Akçe bendiye ve nakliyesi :

İşbu madde de evvelce mürakkam bin liranın kâfi gelmediği anlaşıldığından sabıkına beşyüz lira zam ile (1 500) lira teklif olunuyor.

Madde 7. — Mecalis heyetiyle müstahdemine ait hissei temettü.

Her sene gayesinde husule gelen temettüatı sâfiyeden Nizamname mucibince mecalisi idare reis ve âzalarıyla müstahdeminine itası lâzımgelen hissei temettü olup sabıkından kırk dörtbin lira fazlasıyla (45 000) lira teklif olunmaktadır.

Meblâğı mezburun (39 323) lirası tetkikatı ikmal ve intacedilen 1334 senesi hesabatına nazaran ashabı istihkaka tesviyesi lâzımgelen temettü hissesi olup bundan bir kısmı hesabatı mezkûrenin tetkikatı ifa edilmeden evvel mülgâ İstanbul İdarei Merkeziyesince (Sarfiyat ve irsalâtı muvakkate) hesabından tesviye ettirilmiş ve kısmı mütebakisi elyevm emanet hesabında mukayyet bulunmuş olduğundan taşra hesabatı tasfiye ve ashabı istihkakın matlubatı tediyeye olunmak üzere meblâğı mezbur senei haliye bütçesine vaz'edilmiştir.

Mütebaki miktar senei haliyede tahakkuk edecek olan hissei temettü karşılığıdır.

Madde 8. — Masarifi gayrimelhuza :

Sabıki misillü (1 000) liradır.

Madde 9. — Yeniden küşadolunacak şube ve sandıklar masarifi :

Yeniden açılacak olan şubat ve sandıkların tahsisatı fusul ve mevaddı aidesine dercedilmiş olduğundan işbu maddeye bir şey ithaline lüzum görülmemiştir.

Madde 10. — Maaşat ve masarifi tedrisiye :

Sabıkan (22 871) lira olarak tesbit olunan işbu madde yirmidokuz bin üçyüz yetmişbeş lira fazlasıyla (52 254) lira teklif olunmaktadır.

Mezkûr fazladan ondokuz bin üçyüz yetmişbeş lirası Adana ve Ankara Ziraat Mekteple-

ri dâhilinde küşadedilen makinistler sınıflarına dâhil için vukubulan müracaatı mütaaddide dolayısıyla mezkûr sınıflara evvelce kaydedilmekte olan yirmi nefer leyfî ve meccanî talebeye ilâveten daha yirmi talebenin kabulü için işbu maddeye ilâve edilen işe masrafı ve masarifi saire mukabili ve onbin lirası da Ziraat Bankası memurününün talim ve tedrisi için açılacak (Banka Mektebi) Heyeti Talimiyesi maaşatı ile banka memuründen veya Ticaret Mektebi Âlisi mezunlarından banka hesabına Avrupa'ya izam edilecek lisanâşına zevatın masarifi karşılığıdır. Vakıa Ziraat Bankası merkez ve taşra memurünü uhdelerine mevdu vazâifin ehemmiyetini müdrük ve onu ifaya muktedir iseler de mumaileyhime memaliki ecnebiyede olduğu misillû bankacılığa, iktisat ve maliyata mütaallik ulûmu talim ederek kendilerini asrî malûmat ile teşhiz ve bu suretle memlekete ve millete daha nâfi' bir şekle is'ad etmek ve bankaya tedricen malûmatı kâfiyeyi haiz unsuru ithal eylemek için bütçeye konulan zammın masarifi müsmiresinden olmasına mebnî kabule iktiran edeceği meczum bulunmuştur.

Madde 11. — Evrak ve defatiri matbua nakliye ve bendiyesi :

Sabıkı misillû (5 000) lira olarak teklif edilmektedir.

Madde 12. — Fabrika ve tamirhane masarifi :

İzmir, Ulukışla'da açılacak büyük alât ve levazımı ziraiye tamirhanelerinin masarifi muhtelifesi olup sabıkı gibi (25 000) lira olarak teklif olunmaktadır.

Madde 13. — Alât ve levazımı ziraiye nakliye ve bendiyesi :

İşbu madde de evvelkisi gibi (5 000) ildir.

Madde 14. — İstanbul'a ait havale tebligatı posta ücreti :

İşbu maddeye evvelce tesbit edilen miktarın aynı olarak (1 000) lira konulmuştur.

Madde 15. — Hissei menafi masarifi tahsil-yesi :

Olubaptaki kanun mucibince menafi' hissesi vilâyata ait Maarif hissesiyle birlikte Ziraat bankalarınınca tahsil edileceğine binaen bankaya ait hissei menafi' için muvakkaten istihdam olunacak tahsildar, ambar memuru ücreti, ambar kirası misillû masarifi muhtelifeye karşılığı olarak işbu maddeye (5 000) lira vaz'edilmiştir.

Fasıl : 6. — Tahsisatı fevkalâdei şehriye

Hulâsa : Merkez ve taşra memurîn ve müstahdemînine kanunu mahsus mucibince balâdaki izahattan müsteban buyurulacağı üzere verilen tahsisatı fevkalâde olarak işbu fasıl (452 662) lira teklif olunmaktadır.

Ziraat Bankası Bütçesine mevzu' varidat, mülhakattan alınan malûmata ve sinîni sabıka netayicine göre tahmin edilmiş ve masarif de elzem ve müsmir nevi'den bulunmuş olduğundan kabul buyurulduğu takdirde banka, uhdesine aldığı vazaifi mühimmeyi daha nâfi' ve halkın hoşnudisini câlip bir tarzda ifa edeceği memulü kavi bulunmakla ifayı muktazası babında.

Aslına mutabıktır.

17 . 9 . 1339

İcra Vekilleri Riyaseti

Kalemi Mahsus

Evamir ve Mukarrerat Kalemi

Başkitabeti

(A) Cetveli

F. M.	Nev'i varidat	Lira aded
1	Menafi' hissesi	1 000 000
	Birinci faslın yekûnu	1 000 000
2	Temettüat ve aidat	
1	İkrazat ve matlubatı muhtelif faizleri	500 000
2	Temettüat ve aidatı muhtelif	250 000
3	Varidatı hususiyeyi vilâyat veznedarlığı aidatı	50 000
4	Police bedelâtının tahsil ve irsaline tavassuttan dolayı alınacak ücret	20 000
5	Sanayii ziraiyeye ait levazımın münakalâtından husule gelecek temettü	10 000
	İkinci faslın yekûnu	830 000
3	Müessesat varidatı	
1	Makinist sınıflarından vukubulacak tamirat ve imalâttan	10 000
2	Alât ve levazımı ziraiye bedeline zammolunacak küsurattan	10 000
3	Tamirhanelerde vukubulacak tamirat ve imalâttan	30 000
4	Ankara Ziraat Mektebi işletme varidatı	0
	Üçüncü faslın yekûnu	50 000
4	Ankara Ziraat Mektebi karşılığı olarak Maliyeden alınacak mebalîğ	55 698
	Dördüncü faslın yekûnu	55 698
	YEKÛNU UMUMÎ	1 935 698

(B) Cetveli

F. M.	Nev'i muhassasat	Lira aded
	Birinci kısım - İdarei merkeziye	
1	Maaşat	
1	Müdürü Umumî	4 600
2	Müdürü Umumî Muavini	720
	Müdürü Umumî Müşaviri (Lisanâşına olacaktır.)	240
		960
3	Memurini merkeziye	16 216
4	Heyeti Teftişiyeye	6 520
5	Müstahdemîni Mütferrika	2 544
	Birinci faslın yekûnu	30 840

F. M.	Nev'i muhassasat	Lira aded
2	Levazım	
1	Tenvir ve teshin	500
2	Kırtasiye	900
3	Melbusat	250
4	Müteferrika	500
5	Meclisi İdare ücuratı içtimaiyesi	2 600
6	Masarifi tesisye	500
7	İcarat	2 500
	İkinci faslın yekûnu	7 750
	Birinci kısmın yekûnu	28 590
	İkinci kısım - Mülhakat şube ve sandıkları	
3	Maaşat	
1	Şube ve sandık memurîni	94 402
2	Şube ve sandık tahsildarları	8 492
3	Odaclar ve bekçiler	50 044
4	Alât ve levazımı ziraiye depo memurlariyle makinistler	9 352
5	Alât ve levazımı bekçi ve hamalları	4 036
6	Mülhakata ait müterakim muamelât için merkez ve mülhakatta istihdam olu- nacak memurîni muvakkate ücretleri	3 000
	Üçüncü kısmın yekûnu	169 326
4	Levazım	
1	Tenvir, teshin	7 410
2	Kırtasiye	6 408
3	İcarat	13 000
4	Müteferrika	4 530
5	Meclisi İdare ücuratı içtimaiyesi	20 850
	Dördüncü faslın yekûnu	52 198
	İkinci kısmın yekûnu	221 524
	Üçüncü kısım	
5	Merkez ile mülhakat beyninde müşterek masarifi	
1	Tabiye, teclidiye, kırtasiye	20 000
2	Mareirah ve yevmiye	50 000
3	Demirbaş eşya gürütme payı	5 000
4	Ebniye inşaat ve tamirâtı	25 000
5	Hükümet konaklarına bedeli iştirak	3 000
6	Akçe bendiye ve nakliyesi	1 000
7	Meclis heyetiyle müstahdemîne ait hissei temettü	42 000
8	Masarifi gayrimelhuza	1 000
9	Yeniden küşadolunacak şube ve sandıklar masarifi	0
10	Maaşat ve masarifi tedrisiye	42 254
11	Evrak ve defatiri matbua nakliye ve bendiyesi	5 000
12	Fabrika ve tamirhane masarifi	20 000

F. M.	Nev'i muhassasat	Lira aded
13	Alât ve levazımı ziraiye nakliye ve bendiyesi	5 000
14	İstanbul Şubesine ait havale bebligatı posta ücreti	1 000
15	Hissei Menafi, masarifi tahsiliyesi	4 000
	Beşinci faslın yekûnu	224 754
	Üçüncü faslın yekûnu	224 754
	Dördüncü kısım	
6	Tahsisatı fevkalâdei şehriye	396 176
	Altıncı faslın yekûnu	396 176
	Dördüncü faslın yekûnu	396 176
	Beşinci kısım	
7	Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığı	55 698
	Yedinci faslın yekûnu	55 698
	Beşinci kısmın yekûnu	55 698
	Yekûnun Umumî	936 742

An Mart 1339 ilâ
Teşrinievvel 1339
sekiz aylıktır.

F. M.	Unvanı memuriyet	Aded	Maas		Tahsisatı fevkalâde		Maas Lira	Tah- satı fev- kalâde Lira
			Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Beheri Lira	Şehrîsi Lira		
1	1 Müdürü Umumî	2	75	75	83,75	83,75	600	670
	2 Müdürü Umumî Muavini	1	60	60	72,50	72,50	480	580
	Müdürü Umumî Müşaviri	1						
	Yekûn	2					480	580
3	Memurîni Merkeziye Muha- sebe Şubesi Muhasebeci	1	45	45	61,25	61,25	360	490
	Muhasebeci Muavini	1	35	35	53,75	53,75	280	430
	Mülhakat Şubesi Mümeyyizi	1	30	30	50	50	240	400
	Mülhakat Şubesi Mümeyyizi	1	20	20	40	50	160	320
	Mülhakat Şubesi Mümeyyizi	2	15	30	35	70	240	560
	Mukayyit	2	12	24	32	64	192	512
	Mukayyit	1						
	Mukayyit	3	10	30	30	90	240	720
	Merkez Şubesi Mümeyyizi	1	25	25	45	45	200	360
	Merkez Şubesi Mümeyyizi	1	20	20	40	40	160	320
	Merkez Şubesi Mümeyyizi	2	15	30	35	70	240	560
	Mukayyit	3	12	36	32	96	288	268
	Mukayyit	3						
	Mukayyit	6	10	60	30	180	480	1 440
	Yekûn	28					3 080	6 880
	Kontrol Şubesi Mümeyyiz	1	25	25	45	45	200	360
	Kontrol Şubesi Mümeyyiz	1	20	20	40	40	160	320
	Tetkik Memuru	4	15	60	35	140	480	1 120
	Tetkik Memuru	2						
	Mukayyit	2	10	20	30	60	160	480
	Yekûn	10					1 000	2 280
	İstatistik Şubesi Mümeyyiz	1						
	Tetkik Memuru	2						
	Yekûn	3						
	Vezne							
	Serveznedar	1	25	25	45	45	200	360
	Veznedar	1	15	15	35	35	120	270
	Kasa Kâtibi	1	10	10	30	30	80	240
	Yekûn	3					400	880
	Tetkiki Muamelât Müdüriyeti							
	Müdür	1						
	İkrazat Mümeyyizi	1						
	Tevdiat ve Nakli Nukud Mümeyyizi	1						

(*) Sekiz aylığı mevkuף tutulacak.

(B) cətvəlinə
almacaq məkdir.

Maas		Tahsisatı fevkalâde		An Teşrinisani 1339 ilâ Şubat 1339 dörd aylıktır.		An Mart 1339 ilâ gayeii Şubat 1339 bir seneliği	
Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Maas Lira	Tahsisatı Lira	Maas Lira	Tahsisatı Lira
1 000	1 000			4 000		4 600	(*) 670
60	60	72,50	72,50	240	290	720	870
60	60	72,50	72,50	240	290	240	290
				480	580	960	1 160
55	55	68,75	68,75	220	275	580	765
40	40	57,50	57,50	160	230	440	660
30	30	50	50	120	200	360	600
30	30	50	50	120	200	280	520
20	40	40	80	160	320	400	880
16	32	36	72	128	288	320	800
16	16	36	36	64	144	64	164
14	42	34	102	168	408	408	1 128
30	30	50	50	120	200	320	560
30	30	50	50	120	200	280	520
20	40	40	80	160	320	400	880
16	48	36	108	192	432	192	432
16	48	36	108	192	432	192	432
14	84	34	204	336	816	816	2 250
30	30	50	50	2 260	4 465	5 340	11 345
25	25	45	45	100	180	260	500
17,50	70	37,50	150	280	600	760	1 720
17,50	35	37,50	75	140	300	140	300
14	28	34	68	112	272	272	752
30	30	50	50	752	1 552	1 752	3 832
16	32	36	72	120	200	120	200
				128	288	128	288
				248	488	248	488
25	25	45	45	100	180	300	540
15	1	35	35	60	140	180	420
14	14	34	34	56	136	136	376
				216	456	616	1 336
50	50	65	65	200	260	200	260
30	30	50	50	120	200	120	200
30	30	50	50	120	200	120	200

An Mart 1339 ilâ
Tegrinievvel 1339
sekiz aylıktır.

F. M.	Unvanı memuriyet	Aded	Maaş		Tahsisatı fevkalâde		Maaş Lira	Tah- satı fev- kalâde Lira
			Beheri Lira	Şehrisi Lira	Beheri Lira	Şehrisi Lira		
	Muamelâtı Nakdiye Mümeyyizi	1						
	Mukayyit	3						
	Yekûn	7						
	Levazımı İdareye Şubesi							
	Ambar ve sevk memuru	1	15	75	35	35	120	280
	İdare ve mubayaa memuru	1	15	75	35	35	120	280
	Ambar mukayyidi	1					240	560
	Yekûn	3						
	Alât ve Levazımı Ziraiye Şubesi							
	Müdür	1	35	35	53,75	53,75	280	430
	Fen müfettişi (1)	1						
	Mümeyyiz	1	25	25	45	35	200	360
	Mukayyit	2	12	24	33	64	192	512
	Mukayyit	1						
	Makinist	2	20	40	40	80	320	640
	Makinist	1	15	25	35	35	120	280
	Depo memuru	1	15	15	35	35	120	280
	Satış memuru	1	10	10	30	30	80	240
	Yekûn	11					1 312	2 742
	Memurîn Şubesi							
	Müdür	1	40	40	57,50	57,50	320	460
	Mümeyyiz	1	20	20	40	40	160	320
	Mukayyit	2	12	24	32	64	196	82
	»	1						
	Yekûn	5					672	1 292
	Teftiş Şubesi							
	Mümeyyiz	1	20	20	40	40	160	1 320
	Tetkik memuru	2	15	30	35	70	240	560
	Mukayyit	2	10	20	30	60	160	480
	Yekûn	5					560	360
	Hukuk Müşavirliği							
	Hukuk müşaviri	1	25	25	45	45	200	360
	Mukayyit	1	12	12	32	32	96	256
	Yekûn	2					296	616
	Meclisi İdare ve Şifre Kalemi							
	Meclisi İdare Başkâtibi ve							

(1) Sekiz aylığı Heyeti Teftişîye maddesindedir.

				(B) cetveline alınacak mekadir.			
				An Teşrinisani 1339 ilâ Şubat 1339 dört aylıktır.		An Mart 1339 ilâ gayei Şubat 1339 bir seneliği	
Maaş		Tahsisatı	fevkalâde		Tahsisatı		fevkalâde
Beheri	Şehrîsi	Beheri	Şehrîsi	Maaş	fevkalâde	Maaş	fevkalâde
Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira
30	30	50	50	120	200	120	200
16	48	36	108	192	432	192	432
				752	1 292	752	1 292
17,50	17,50	37,50	37,50	70	150	190	430
17,50	17,50	37,50	37,50	70	150	190	430
14	14	34	34	56	136	56	136
				196	436	436	996
40	40	17,50	17,50	160	230	430	660
30	30	50	50	120	200	120	200
30	30	50	50	120	200	120	200
16	32	36	72	128	288	320	800
14	14	34	34	56	136	56	136
20	40	40	80	160	320	480	960
15	15	35	35	60	140	180	420
15	15	35	35	60	140	180	420
14	14	34	34	56	136	136	276
				920	1 790	2 232	4 532
50	50	65	65	200	260	520	720
25	25	45	45	100	180	260	500
16	32	36	72	128	288	320	800
14	14	34	34	56	136	56	136
				484	464	1 156	2 156
30	30	50	50	120	200	280	520
17,50	35	37,50	75	140	300	380	860
14	28	34	68	112	272	272	752
				372	772	932	2 232
40	40	57,50	57,50	160	230	360	590
16	16	36	36	64	144	160	400
				224	374	520	990

An Mart 1339 ilâ
Teşrinievvel 1339
sekiz aylıktır.

F. M.	Unvanı memuriyet	Aded	Maas		Tahsisatı fevkalâde		Tah- sarı fev- kalâde	
			Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Maas Lira	kalâde Lira
	Şifre Mümeyyizi	1	20	20	40	40	160	320
	Mukayyit	2	10	20	30	60	160	480
	Yekûn	3					320	800
	Muhaberat Kalemi							
	Müdür	1						
	Mümeyyiz	1	20	20	40	40	160	320
	Sâdıra mukayyidi	2	12	24	32	64	196	512
	Varide mukayyidi	2	12	24	32	64	196	512
	Mübeyyiz	4						
	Dosya memuru	1	12	12	32	32	96	255
	Dosya memuru muavini	1	10	10	30	30	80	240
	Daktilograf	1						
	Yekûn	13					720	1 840
	Üçüncü maddenin yekûnu							
4	Heyeti Teftişîye							
	Başmüfettiş	1	50	50	65	65	400	520
	Başmüfettiş	1	50	50	65	65	400	520
	Birinci sınıf müfettiş	5	40	200	57,50	287,50	1 600	2 300
	İkinci sınıf müfettiş	5	30	150	50	250	1 200	2 000
	Üçüncü sınıf müfettiş	4	25	100	45	180	800	1 440
	Yekûn	16 (2)					4 400	6 780
	Müstahdemîni müteferrika							
	Nakli nukud müvezzii	1	7	7	27	27	56	216
	Nakli nukud müvezzii	1	5	5	18	18	40	144
	Evrak müvezzii	1	5	5	18	18	40	144
	Serhademe	1	20	20			160	
	Odacılar	5	18	90			720	
	Odacılar	3						
	Gece bekçileri	2	18	36			288	
	Yekûn	14					1 304	504
	Jandarma	1	5				40	
	Vilâyet şube müdürleri							
3 1	Şube ve sandık memurîni							
	Vilâyet şube müdürleri	1	40	40	57,50	57,50	320	460
		1	30	30	50	50	240	400
		6	30	180	50	300	1 440	2 400
		1	20	20	40	40	160	320

(1) Birinci kısım (5) ve ikinci kısım (4) müfettiş itibariyle hesab edilmiştir.

(2) İkinci sınıf müfettişlerden birisi Teşrinisanî'den itibaren memurîni merkeziye maddesine onbeş zattan mürekkeboluyor.

(B) cetveline
almacak mekadır.

An Teşrinisani 1339 ilâ
Şubat 1339 dört aylıktır.

Maas		Tahsisatı fevkalâde		Maas		Tahsisatı		Maas		Tahsisatı	
Beheri	Şehrîsi	Beheri	Şehrîsi	Maas	Şehrîsi	Maas	Şehrîsi	Maas	Şehrîsi	Maas	Şehrîsi
Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira

30	30	50	50	120	200	280	520				
14	28	34	68	112	272	272	752				
35	35	53,75	53,75	140	215	140	215				
25	25	45	45	100	180	260	500				
16	32	36	72	128	288	320	800				
16	32	36	72	128	288	320	800				
14	56	34	136	224	544	224	544				
16	16	36	36	64	144	160	400				
14	14	34	34	56	136	136	376				
30	30	50	50	120	200	120	200				
				960	1 995	1 680	3 835				
						16 216					

60	60	72,50	72,50	240	290	640	810				
50	50	65	65	200	260	600	780				
40	200	57,50	287,50	800	1 150	2 400	(1) 3 450				
30	120	50	200	480	800	1 680	2 800				
25	100	45	180	400	720	1 200	2 160				
				2 120	3 220	6 520	10 000				

10	10	30	30	40	120	96	336				
10	10	30	30	40	120	80	264				
10	10	30	30	40	120	80	264				

25	125	125	500	500	Ürettir.	280					
25	75	75	300	300	1 220	300					
25	50	50	200	200	488	488					
10	10	10	1 240	360	2 544	864					
			10	80							

50	50	65	65	200	260	520	720				
40	40	57,50	57,50	160	230	400	630				
30	180	50	300	720	1 200	2 160	3 600				
30	30	50	50	120	200	280	520				

(Alat ve Levazıma Ziraiye Şubesine) nakledilmiş olmakla tarhi mezkûrden sonra Heyeti Tefişiyeye

An Mart 1339 ilâ
Teşrinievvel 1339
sekiz aylıktır.

F. M.	Unvanı memuriyet	Aded	Maaş		Tahsisatı fevkalâde		Maaş	Tah- sati fev- kalâde
			Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Beheri Lira	Şehrîsi Lira		
		3	27,50	82,50	47,50	142,50	660	1 140
		3	25	75	45	135	690	1 080
		13	20	260	40	520	2 080	4 160
		15	17,50	262,50	37,50	262,50	2 100	4 500
		3	15	45	35	105	360	840
	Yekûn	46					7 960	15 300
	Vilâyet şube muhasebecileri	1	25	25	45	45	200	360
		1	25	25	45	45	200	360
		6	15	90	35	210	720	1 680
		3	14	42	34	102	336	816
		3	13	39	33	99	312	792
		1	12	12	32	32	96	256
	Yekûn	15					1 864	4 264
	Vilâyet şube muavinleri	1	12	12	32	32	96	256
		12	12	144	32	384	1 152	3 072
		13	12	143	31	403	1 144	3 224
		5	10	50	30	150	400	1 200
	Yekûn	31					2 792	7 752
	Kaza sandık memurları	1	15	105	35	245	840	1 960
		19	12	228	32	608	1 824	4 864
		30	12	360	32	960	2 880	7 680
		13	10	130	30	390	1 040	3 120
		3	8	24	27	81	192	648
		1						
		65	10	650	30	1 950	5 200	15 600
		131	8	1 048	27	3 537	8 384	28 296
		2						
	Yekûn	271					20 360	62 168
	Kaza sandık muavinleri	7	9	63	27	189	504	1 512
		19	7	133	27	513	1 064	4 104
		4	7,50	30	27	108	240	864
		43	7	301	27	1 161	2 408	9 288
		195	6,50	1 267,50	27	5 265	10 140	42 120
		3						
	Yekûn	271					14 356	57 888
	Vilâyet şume veznadarları	1	20	20	40	40	160	320
		1	15	15	35	35	120	280
		1	10	10	30	30	80	240
		6	10	60	30	180	480	1 440
		4	8	32	27	108	256	864

(B) cetveline
almacak mekadir.

An Teşrinisani 1339 ilâ
Şubat 1339 dört aylıktır.

Maaş		Tahsisatı fevkalâde		Tahsisatı fevkalâde		Tahsisatı fevkalâde	
Beheri	Sehrisi	Beheri	Sehrisi	Maaş	Tahsisatı fevkalâde	Maaş	Tahsisatı fevkalâde
Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira
27,50	27,50	47,50	142,50	330	570	990	1 710
25	75	45	135	300	540	900	1 620
20	260	40	520	1 040	2 080	3 120	6 240
17,50	262,50	37,50	562,50	1 050	2 250	3 150	6 750
15	45	35	105	180	420	540	1 260
30	30	50	50	4 100	7 750	12 060	23 050
25	25	45	45	120	200	320	560
15	90	35	210	100	180	300	540
14	42	34	102	360	840	1 080	2 520
13	39	33	99	168	408	504	1 224
12	12	32	32	156	396	468	1 188
20	20	40	40	48	128	144	384
12	144	32	384	952	2 152	2 816	6 416
11	143	31	403	80	160	176	416
10	50	30	150	576	1 536	1 728	4 608
15	105	35	245	572	1 612	1 716	4 836
15	285	35	665	200	600	600	1 800
12	360	32	960	1 428	3 908	4 220	11 660
12	156	32	416	420	980	1 260	2 940
12	36	32	96	1 140	2 660	2 964	7 524
12	12	32	32	1 440	3 840	4 320	11 520
10	650	30	1 950	624	1 664	1 664	4 784
10	1 310	30	3 930	144	384	336	1 032
10	20	30	60	48	128	48	128
9	63	27	189	2 600	7 800	7 800	23 400
9	171	27	513	5 240	15 720	13 624	44 016
7,50	30	27	108	80	240	80	240
7,50	322,50	27	1 161	11 736	33 416	32 095	95 584
6,50	1 267,50	27	5 265	252	756	756	2 268
6,50	19,50	27	81	684	2 052	1 748	6 156
25	25	45	45	120	432	360	1 296
20	20	40	40	1 290	4 644	3 638	13 932
15	25	35	35	5 070	21 060	15 210	63 180
12	72	32	192	78	324	78	324
12	48	32	128	7 494	29 268	21 850	87 156
		45	45	100	180	260	500
		40	40	80	160	200	440
		35	35	60	140	140	380
		32	192	288	768	768	2 208
		32	128	192	512	448	1 376

An Mart 1339 ilâ
Teşrinievvel 1339
sekiz aylıktır.

F. M.	Unvanı memuriyet	Aded	Maaş		Tahsisatı fevkalâde		Maaş Lira	Tah- satı fev- kalâde Lira
			Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Beheri Lira	Şehrîsi Lira		
		4	7	28	27	108	224	864
		30	7	210	27	810	1 680	6 480
	Yekûn	47					3 000	10 488
	Kaza sandık veznadarları	4	7,50	30	27	108	240	864
		6	7	42	27	162	336	1 298
		2						
		45	5	225	18	810	1 800	6 480
		3						
	Yekûn	60					23 076	8 640
	Şube ve sandık muitleti	1	11	11	31	31	88	248
		5	10	50	30	150	400	1 200
		2						
		1	11	11	31	31	88	248
		1	10	10	30	30	80	240
		10	9	90	27	270	720	2 160
		1	9	9	27	27	72	216
		14	8	112	27	378	896	3 024
		3	7	21	27	81	168	648
		3						
		28	8	224	27	756	1 792	6 048
		1						
		2	8	16	27	54	128	432
		3	7,50	22,50	27	81	180	648
		9	7	63	27	243	504	1 944
		7	7,50	52,50	27	189	420	1 512
		4	6	24	18	72	192	576
		25	5	125	18	450	1 000	3 600
		8						
	Yekûn	128					6 728	22 742
	Vilâyet şube mumeyyizleri	4	15	60	35	140	480	1 120
	Şube dâvavekilleri	1	20	20	40	40	160	320
	Şube ambar memurları	1	10	10	30	30	80	240
	Birinci madde yekûnu							
2	Vilâyet şube tahsildarları	4	7	28	27	108	224	864
		9	6	54	18	108	432	864
		3	5	15	18	54	120	432
		26	5	130	18	468	1 040	3 744
		1						
	Kaza sandık tahsildarları	2	5	10	18	36	80	288
		93	4	372	18	1 674	2 976	13 392
	Yekûn	138					4 872	19 584

Maas		Tahsisatı fevkalâde		An Teşrinisani 1339 ilâ Şubat 1339 dört aylıktır.		(B) ceyveline alınacak mekadır.	
Beheri	Şehrîsi	Beheri	Şehrîsi	Maas	Tahsisatı fevkalâde	An Mart 1339 ilâ Şubat 1339 bir seneliği	Tahsisatı fevkalâde
Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira
9	36	27	103	144	432	368	1 296
8	240	27	810	960	3 240	2 640	9 720
				1 824	5 432	4 824	15 920
7,50	30	27	108	120	432	360	1 296
7	42	27	162	168	648	504	1 944
7	11	27	54	56	216	56	216
6,50	292,50	27	1 215	1 170	4 860	2 970	11 340
6,50	19,50	27	81	78	324	78	324
				1 592	6 480	3 968	15 120
15	15	35	35	60	140	148	388
15	75	35	175	300	700	700	1 900
15	30	35	70	120	280	120	280
11	11	31	31	44	124	132	372
11	11	31	31	44	124	124	364
11	110	31	310	440	1 240	1 160	3 400
15	10	30	30	40	120	112	336
10	140	30	420	560	1 680	1 456	4 704
10	30	30	90	120	360	288	1 008
10	30	30	90	120	360	120	360
9	252	27	756	1 008	3 024	2 800	9 072
9	9	27	27	36	108	36	108
8	16	27	54	64	216	192	648
8	24	27	81	96	324	276	972
8	72	27	243	288	972	792	2 916
7,50	52,50	27	189	210	756	630	22 268
7,50	30	27	108	120	432	312	1 008
7,50	187,50	27	675	750	2 700	1 750	6 300
7,50	60	27	216	240	864	240	864
20	80	40	160	4 660	14 524	11 388	33 268
20	20	40	40	320	640	800	1 760
15	15	35	35	80	160	240	480
7	28	27	180	60	140	140	380
						94 402	
7	63	27	243	112	432	336	1 296
7	21	27	81	252	972	684	1 836
6,50	169	27	702	84	324	204	756
6,50	6,50	27	27	676	2 808	1 716	6 552
6,50	13	27	54	26	108	26	108
6,50	604,50	27	2 511	52	216	132	504
30	90			2 418	10 044	5 374	23 436
				3 620	14 904	8 482	34 488

An Mart 1339 ilâ
Teşrinievvel 1339
sekiz aylıktır.

F. M.	Unvanı memuriyet	Aded	Maaş		Tahsisatı fevkalâde		Maaş Lira	Tah- satı fev- kalâde Lira
			Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Beheri Lira	Şehrîsi Lira		
3	Vilâyet şube odacıları	3						
		15	18	270			2 160	
		29	18	522			4 176	
	Kaza sandık odacıları	268	12	3 216			25 728	
		3						
	Yekûn	321					32 496	
4	Alât ve levazımı ziraiye depo memurları ile makinistler							
	Fen memuru	1						
	Depo memurları	2	12	24	32	64	192	512
		7	10	70	30	210	560	1 680
		1	15	15	35	35	120	280
		1	7,50	7,50	27	27	60	216
		29						
	Makinistler	3	20	60	40	120	480	960
		9	15	135	35	315	1 080	2 520
		1	12,50	12,50	32,50	32,50	100	260
		28						
	Sevk memuru	1	10	10	30	30	80	240
	Yekûn	83					2 672	6 668
	Alât ve levazımı ziraiye depo bekçi ve hamalları	4	18	72			576	
		37						
		42					576	
4	4 Nöbetçi jandarma	1	5	5			40	
		2						
		3					40	

Maaş		Tahsisatı fevkalâde		An Teşrinisani 1339 ilâ Şubat 1339 dört aylıktır.		(B) cetveline alınacak mekadır. An Mart 1339 ilâ gayei Şubat 1339 bir seneliği	
Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Beheri Lira	Şehrîsi Lira	Maaş Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira	Maaş Lira	Tahsisatı fevkalâde Lira
30	90			360		792	
25	375			360		360	
20	850			1 500		3 660	
12	3 216			2 320		6 496	
12	36			12 864		38 592	
				17 548		50 044	
							Ücrettir.
30	30	50	50	120	200	120	200
15	30	35	70	120	280	312	792
15	105	35	245	420	980	980	2 660
15	15	35	35	60	140	180	420
15	15	35	35	60	140	120	356
15	435	35	1 015	1 740	4 060	1 740	4 060
25	75	45	135	300	5 540	780	5 001
25	225	45	405	900	1 620	1 980	4 140
25	25	45	45	100	180	200	440
25	700	45	1 260	2 800	5 040	2 800	5 040
15	15	35	35	60	140	140	380
				6 680	13 320	4 352	19 988
25	100			400		976	
25	25			100		100	
20	740			2 960		2 960	
				3 460		4 036	
10	10			40		80	
10	20			80		80	
				120		160	
							Ücrettir.

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Ziraat Bankasının 1339 senesi Bütçesinin dahi tetkik ve tasdikine imkân ve zaman bulunmadığından, gerek Muvazenei Umumiye dâhil ve gerek mülhak devair ve müessesatı saire için olduğu gibi bankanın hidamatı umumiyesi için de bütçesinin tasdikinde mahsubolunmak üzere dört aylık maaş ve masarifatına mukabil 254 bin liranın avans olarak sarfına 7 Nisan 1339 tarihli Kanunun birinci maddesiyle mezuniyet verilmiş ve ikinci maddesiyle de bu tahsisatın 1339 senesi Ziraat Bankası Bütçesinin Muvazenei Maliye Encümenince tesbit ve tasdikinde kabul edilecek fusul ve mevadda tevzi olunacağı gösterilmiştir. Bu kanuna göre olvakit müteşekkil Muvazenei Maliye Encümeni birinci maddede ile sarfına mezuniyet verilen 254 bin liranın üç mishi üzerinden senelik maaş ve masarifatı ile kadrolarını tertip ve tesbit ederek 22 Nisan 1339 tarihinde bankaya tevdi etmiş ise de zikrolunan kanun dört aylık hidamata mukabil verilen tahsisatın avans olarak sarfına mezuniyeti mutazammun olup bankanın sekiz aylık hidamatı için encümenince fusul ve mevadda terkin olunan muhasesatı umumiyeden sarfiyat icrasını tazammun etmeyeceği içtihadiyle Divanı Muhasebat şuhuru mütebakıye maaş ve masarifini vize etmekten imtina eylemiştir. Birinci Büyük Millet Meclisinin olvakit tatili içtimai dolayısıyla tasdikine imkân olmayan mezkûr bütçe Heyeti Âhilerinin içtimai takibeden 26 . 9 . 1339 tarihinde encümenimize havale ve tevdi olunmuştur. Umumi ve mülhak bütçelere ait Avans kanunlarının tetkik ve tasdikini mütaakip fusul ve mevadda tevzii ve sair müstacel kavanini mevduanın günü gününe müzakere ve intacı ile meşgûl olan encümenimiz iş bu bütçeyi de defaatle tetkik ve ikmalî nevakısına çalışmış ve ahiren mülhak bütçelerden bâzıları hakkında takibettiği avans usulünün Ziraat Bankası bütçesine tabikini münasip görmiyerek banka meclisi idaresine teklif ettiği bütçeyi tetkike iptidar etmiştir. Gerek istihsalâtımızın ve gerek sanayii ziraiyemizin temini terakkisine hadim olacak yegâne müessesemiz olan bankanın senelerden beri duçar olduğu tecavüzden kurtulması ve matlubatının peyderpey Hazine Maliyeden istirdadiyle muamelâtı umumiyesinin fevaidi mat-

lubeyi temin edecek usul ve teşkilâta raptı ve ihtiyacatı hazirei ziraiyemizde kârul ıslâhat ve tensikat icrası için bir mütehassıs müdürü umuminin celbine evvelce karar verilmiş ve Maliye Vekâletince banka matlubatının tediyesine devam olunmakta bulunmuş olduğundan bankanın ıslâh ve tekâmülüne doğru icraata başlanılması zamanının hulûl ettiği kaani bulunan encümenimiz İktisat Vekili Hasan Beyefendi ile encümeninde hazır bulunan Meclisi İdare Reisi İsmet Beyefendiden izahat talebetmektedir.

Mücadele Millîye esnasında banka merkezinin istihlâsa kadar İstanbul'da kalmasından ve 1336 senesi Ankara da teessüs eden heyeti merkeziyenin pek nâkıs teşkilât ile tedviri umura başlamış olmasından ve muharebatı mütevalîye sıralarında merkezi Kayseri'ye nakledilmesinden; düşman istilâsından kurtarılan aksamı vatandaki şubelerin bütçelere ilâve ve idaresiyle hesabatının celp ve tetkik ve teşkilâtın intizamı mesaisini temin etmek için muntazam bir bütçe ihzarına esas olan hesabı katîlerin şimdiye kadar ikmal edilememesinden mütevellit nevakıs ve intizamsızlığın mevcud olduğunu ve celbedilen mütehassısın mesaisini teshil ve temin edecek kifayetli zevatin iş başına getirilmesine ve 1340 senesi için kâfi ve esaslî bir bütçe tanzim ettirilerek encümenimize verilmesine lüzum ve kanaat hâsıl olmuş ve bu bapta yapılacak icraat ve ıslahat ile celbedilen mütehassıs müdürü umumi hakkındaki izahat rapptedilerek 1339 senesi bütçesinin teklif veçhile ve cüzi tadilât ile kabulüne karar verilmiştir. Birinci Büyük Millet Meclisi Muvazene Encümeninin 1339 senesi için tesbit ettiği kadrolara göre teklif olunan kadrolardaki zamaimin merkezde, bir kısmı mütehassıs müdürü umumi ile banka muamelâtına vâkıf ve lisanâşına bir müşavir tercüman maaş karşılığı olup diğer kısmının devairi saire ketebe ve müstademini hakkında âhiren yapılan tadilâta muvazi olduğu İstanbul, İzmit, Samsun gibi galâyı es'arda bulunan şube müdürleriyle 750 kuruştan dún ketebe ve tahsildaran maaşatının 650 - 750 ye iblâğı zaruretine müstenit bulunduğu ve bir de İktisat Vekâleti bütçesine dâhil mıntaka ziraat mektebi masrafı olup Ziraat Bankası vasıtasıyla sarfı kanunu mahsus muktezasından olan 55 698 liranın banka bütçesine vaz'edilmiş bu-

lunmasından münbais olduğu anlaşıl原因 olarak olveçhile tanzim ve tertibolunan bütçe kanunu lâyihasiyle varidat ve masarifati muhtevi cetveller müfredat kadrolariyle beraber Heyeti Âliyelerine takdim kılınmış olmakla müstacelen ve tercihan müzakere ve tasdik buyurulması arz olunur.

Muvazenei Maliye	14 Teşrinisani 1339
Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Saruhan	Sivas
Reşad	Rahmi
Kâtip	Âza
Konya	Kırşehir
Fuad	Yahya Galib
Âza	Âza
İsparta	Maraş
Mükerrem	Midhat
Âza	Âza
Sivas	Karesi
Rasim	Ali Şuuri

Âza
Kângırı
Mustafa Abdülhâlik

Mevaddı Kanuniye

Madde 1. — 1 Mart 1339 tarihinden gayei Şubat 1340 tarihine kadar imtidadeden 1339 senesi maliyesi zarfında Ziraat Bankasınca ci-bayet olunacak varidat merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile 1 935 698 lira tahmin olunmuştur.

Madde 2. — Ziraat Bankasının 1339 senesi maliyesi maaşat ve masarifi için işbu kanuna merbut (B) cetvelinde irae olunduğu veçhile 926 742 lira tâyin edilmiştir.

Madde 3. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülleradır.

Madde 4. — İşbu kanunun icrasına İktisat Vekili memurdur.

(A) cetveli

F. M.	Nev'i varidat	Hükümetçe teklif olunan lira	Encümence teklif olunan lira
1	Menafi' hissesi	1 000 000	1 000 000
2	Temettüat ve aidat		
1	İkrazat ve matlubatı muhtelif faizleri	500 000	500 000
2	Temettüat ve aidatı muhtelif	250 000	250 000
3	Variatı hususiye vilâyat veznedarlığı aidatı	50 000	50 000
4	Police bedelâtının tahsil ve irsaline tavassuttan dolayı alınacak ücret	20 000	20 000
5	Sanayii ziraiyeye ait levazımın münakalâtından husule gelecek temettü	10 000	10 000
	İkinci faslın yekûnu	835 000	830 000
3	Müessesat varidatı		
1	Makinist sınıflarında vukubulacak tamirat ve imalâttan	10 000	10 000
2	Alât ve levazımı ziraiye bedeline zammolunacak küsurattan	10 000	10 000
3	Tamirhanelerde vukubulacak tamirat ve imalâttan	30 000	30 000
4	Ankara Ziraat Mektebi işletme varidatı	0	0
	Üçüncü faslın yekûnu	50 000	50 000

(B) Cetveli

F. M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan lira	Encümençe teklif olunan lira
4	Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığı olarak Maliyenden alınacak mebalîğ	55 698	55 698
	Yekûnu umumî	1 940 698	1 935 698
	Birinci kısım - İdareî Merkeziye		
1	Maaşat		
1	Müdürü Umumî (sekiz aylığı mevkuf tutulacaktır)	4 600	4 600
2	Müdürü Umumî Muavinliği	1 100	720
	Müdürü Umumî Müşavirliği	0	240
3	Memurîni merkeziye	16 532	16 216
4	Heyeti Teftişîye	6 560	6 520
5	Müstahdemîni Mütferrika	2 544	2 544
	Birinci faslın yekûnu	31 336	30 840
2	Levazım		
1	Tenvir ve teshin	500	500
2	Kırtasiye	900	900
3	Melbusat	250	250
4	Mütferrika	500	500
5	Meclisi İdare ücuratı içtimaiyesi	2 600	2 600
6	Masarifi tesisiye	500	500
7	İcarat	2 500	2 500
	İkinci faslın yekûnu	7 750	7 750
	Birinci kısmın yekûnu	39 086	38 590
	İkinci kısım - Mülhakat şube ve sandıkları		
	Maaşat		
1	Şube ve sandık memurîni	95 512	94 402
2	Şube ve sandık tahsildarları	8 412	8 492
3	Odacılar ve bekçiler ücuratı maktuası	55 956	50 044
4	Alât ve levazımı ziraiye depo memurlariyle makinistleri	9 352	9 352
5	Alât ve levazımı ziraiye bekçi ve hamalları	4 036	4 036
6	Mülhakata ait müterakim muamelât için merkez ve mülhakatda istihdam olunacak memurîni muvakkate ücuratı	3 000	3 000
	Üçüncü faslın yekûnu	171 268	169 326
4	Levazım		
1	Tenvir ve teshin	7 410	7 410

F. M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan lira	Encümençe teklif olunan lira
2	Kırtasiye	6 408	6 408
3	İcarat	13 000	13 000
4	Müteferrika	4 530	4 530
5	Meclisi İdare ücreti içtimaiyesi	20 850	20 850
	Dördüncü faslın yekûnu	52 198	52 198
	İkinci kısmın yekûnu	223 466	221 524
	Üçüncü kısım		
5	Merkez ile mülhakat beyrinde müşterek masarifat		
1	Tab'iye, teclidiye, kırtasiye	20 000	30 000
2	Harcırah ve yevmiye	50 000	50 000
3	Demirbaş eşya çürütme payı	5 000	5 000
4	Ebniye inşaat ve tamirâtı	25 000	25 000
5	Hükümet konaklarına bedeli iştirak	3 000	3 000
6	Akçe bendiye ve nakliyesi	1 500	1 500
7	Mecalis heyeti müstahdemine ait hissei temettü	42 000	42 000
8	Masarifi gayrimelhuza	1 000	1 000
9	Yeniden küşadolunacak şube ve sandık masarifi	0	0
10	Maaşat ve masarifi tedrisiye	42 254	42 254
11	Evrak ve defatiri matbua nakliye ve bendiyesi	5 000	5 000
12	Fabrika ve tamirhane masarifi	20 000	20 000
13	Alât ve levazımı ziraiye nakliye ve bendiyesi	5 000	5 000
14	İstanbul şubesine ait havale tebligatı posta ücreti	1 000	1 000
15	Hissei Menafi' masarifi tahsiliyesi	4 000	4 000
	Beşinci faslın yekûnu	224 754	224 754
	Üçüncü kısmın yekûnu	224 754	224 754
	Dördüncü kısım		
6	Tahsisatı fevkalâdeci şehriye	389 784	396 176
	Altıncı faslın yekûnu	389 784	396 176
	Dördüncü kısmın yekûnu	389 784	396 176

F. M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan lira	Encümençe teklif olunan lira
7	Beşinci kısım Ankara Ziraat Mektebi karşılığı	55 598	55 698
	Yedinci faslın yekûnu	55 598	55 698
	Beşinci kısmın yekûnu	55 598	55 698
	Yekûnu umumî	932 488	936 742

REİS — Efendim Ziraat Bankasının 1339 senesi bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

TALÂT B. (Ardahan) — Efendim vilâyatı Şarkiyede ve ezümle elviyei selâsede Ziraat Bankası olmayan yerler pek çoktur, Ziraat Bankası teşkilâtı her vilâyet merkezinde mevcut değildir. Bilhassa vilâyatı Şarkiyede ve elviyei selâse namı altında bulunan üç livada - ki şimdi vilâyet - bu teşkilâtı yok. Mütaaddit harb ve hücumlar neticesinde olarak buraları halka ve zürraa muavenet temin edecek olan Ziraat Bankalarına her yerden daha ziyade muhtaçtır. Binaenaleyh bugün kabul edeceğimiz bütçe ve kadro ve teşkilât itibariyle her halde vilâyatı Şarkiyede noksan olan yerlerdeki teşkilâtın da ikmalini İktisat Vekili Beyefendiden rica ediyorum.

HALİL B. (Zonguldak) — Efendim Ziraat Bankası malûmuâliniz memleketimizde yoktur. Senelerden beri teşekkül etmiş, teessüs etmiş olduğu halde maatteessüf memleketimizin her tarafında şubesi yoktur. Yani memleket Ziraat Bankasından arzu edildiği nispette istifade edemiyor. Hal böyle iken diğer taraftan Evkaf Bankası yapmak istiyoruz.

Diğer taraftan da Aliye Vekâleti bir Eytam Bankası yapmak istiyor. Ve diğer tarafta da memlekette bir Emniyet Sandığı var. Görülüyor ki memleketin cephei maliyesi gayet zayıf bir vaziyette bulunuyor. Aralarında hiçbir tesanüt, hiçbir iştirak yoktur. Memleketin bu kadar mühim serveti dağılmış olduğu için ve esasen bizim bünyei maliyemiz zayıf olduğu için taaddüt za'fı artırıyor. Ve harice karşı gayet

zayıf bir vaziyette bulunuyoruz. Bendeniz düşünüyorum ki acaba erbabı ihtisas bu noktayı lâıyıkı veçhile tetkik etseler ve bu muhtelif teşebbüsleri birleştirseler, memlekette büyük ve ciddi esasata müstenit bir müesseseci maliye vücuda getirtilseler memleket için daha nâfi' olmaz mı?

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim henüz tevzi edilen bütçe hakkında, okuyup, hakkiyle bir fikir edinemediğim için Heyeti Muhteremenize bir fikir veremeyeceğim. Malûmuâlileridir ki bize verilen bütçe lâakal yirmidört saat evvel verilmelidir ki Heyeti Muhteremeniz onu ayrı ayrı tetkik buyursun. Onun üzerinde nikatı nazarını ve muhassalasını tecemmu' ettirsin, bir fikir edinsin. Bir dakika evvel verilen bir bütçe hakkında bir dakika sonra bizden bir fikir talebolunuyor. (Bir dakika değil sadaları.) Bir dakika evvel verilmiş demektir. Bir fark yoktur. Yalnız hariçten vukubulan istihbaratına Heyeti Muhteremenizin nazarı dikkatini celbedeceğim : Ziraat Bankası Müdürü namıyla bize bir müdür gelmiş, sokakta görüyorum. Mösyö Favus isminde olan bu adam 1332 den 1334 senesine kadar, yani harb içerisinde bizim bankanın re'skârında olarak hizmet etmiş. İktisat Vekâleti bugün görmüş olduğu düzum üzerine bu efendiyi Müdiriyeti Umumiyyeye getiriyor. Halbuki bu efendi 1332 senesinden 1334 senesine kadar bankanın muamelâtını tedvir ederken birçok yolsuzluklara ve birçok suiistimalâta meydan vermiştir. İstihbaratına nazaran İstanbul'da bunun hakkında tetkikat yapıyor ve bu tetkikat da neticeye ermek üzere bulunuyor. Şimdi neticeci tetkikatta eğer bu

adam hakikaten bir cürüm sahibi ise, bilmiyoruz, birşey tahakkuk ederse bunun buraya müdür olarak gelmesi ve istihdam edilmesi gayrimümkün olacağı tabiidir. Eğer birşey zahur etmemişse o vakit bunu tâyin etmek kabiliyeti olabilir. Yalnız bendenizin istihlalatım Hamî Umumî içerisinde Almanya'dan yapılan siparişte bir çok alâti ziraiye vardı. Bu alâti ziraiyenin birçoğları harabolmuştur. Zayi olmuştur ve bir kısmı da bize katıyen işe yarayacak hürda ve külçe halinde teslim edilmiştir. Ve bundan başka şayanı istigraholarak bir vagon da dikmiş dikmek için iğne gelmiştir. Ve bu iğneler kime dağılmıştır? Sonra kimyevî gübre olarak potas kestikler celbedilmiştir. Bunlar o zaman Almanya'dan gayet ucuz fiyatla getirilmiş ve netice itibariyle gelen bu potas kostikler ve potaslar ziraat için nâfi olduğuy heyeti fenniye tarafından tahakkuk ettikten sonra bankanın heyeti idare âzalarına satılmıştır. Ve bankanın heyeti idareleri, tabii Almanya'dan harb içinde ucuz mal olduğu için, bir parça istifadelerini temin etmişlerdir. Bendeniz Avrupa'dan mütehassıs getirmiyelim demiyorum: Bugün mütehassıs yalnız Ziraat Bankası için değil, bir çok fennî müesseseler için lâzımdır. Ve bunu da Heyeti Celileniz kabul buyuruyor. Yalnız istinham ediyorum. Bu adam iki sene zarfında bizde bulunduğu müddetçe yüz küsur lira maaş, yani 150 lira mı, 200 lira mı maaş alıyordu. Bu müddet zarfında bir kelime Türkçe öğrenmemiştir. Efendiler! Bir kelime Türkçe öğrenmeyen bu efendi bankayı eski bulunduğu halden daha aşağı indirmiştir. Ve bunu maalesef bugün bin lira maaşla istihdam etmek istiyoruz. Bu olsa olsa müstesar suretiyle olur. Re'sen olmaaz. Türkçe bilmiyen bir efendinin bankalardaki, gerek merkezde olsun, gerek şubalarda olsun, neticesi teftikatından ne istifade edeceğiz? Bundan ne istihraç edileceğini anlıyamadım. Biz bankalarımızın muamelâtını, hesabını bir defa kendi erkânımızla tesbit ettiğimiz için, Fransızca erkâmı kabul etmediğimiz için ve şirketlerde bile kayıtların Türkçe olması için bir kanun kabul ettiğimiz halde ve bunu mecburiyeti kanuniye altına vaz'ettiğimiz halde bu efendinin maiyetine kaç tane tercüman vereceğiz? Ve hini hacette hariçte ve Anadolu'nun dâhilinde teftişatta bulunmak için gitmesi icabederse onun

maiyetine tercüman olarak kaç tane memur verip göndereceğiz? Demek ki, o müdürün yanlarında gölge kalacağı maiyetindeki efendilerin intibaatı ne ise müdürü umumî efendinin de intibaatı da o olabilir.

TALÂT B. (Ardahan) — Mektebe gönderelim.

ZEKİ B. (Devamla) — Çünkü o gördüğüne göre hareket edecektir. Memleketin iktidarını, memleketin ahvali ruhiyesini katıyen göremeyecektir ve görmek imkânı da olmayacaktır. O yanındaki bir tercümanın bir gölgesi mahiyetinde kalacaktır. Evet olabilir ki, bunun bu hususta bir ihtisası vardır, şayet vekâleti aidesi bunda bir ihtisas görmüşse bunu bir müşavir sıfatiyle kabul edebilir, bir kontrol sıfatiyle hesabata, muamelâtı bakabilir. Bendeniz bu memleketin fakir bütçesinden bu adam için bu nispette para vererek tâyininin katıyen doğru olmadığını arz ediyorum.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Kaç ay izin alacaktır?

ZAMİR B. (Adana) — Arkadaşlar bir Ziraat Bankası memleket için gayet lüzumlu ve memleket için pek nâfi' bir bankadır. Bunda hepimiz müttehidiz. Yalnız bugünkü şekliyle, bugünkü vaziyetle bu Ziraat Bankasının memleket için müfidolmadığına kaanîm. Hepimizde bir kanaat vardır. Ben kendi şahsım itibariyle öyle tahmin ediyorum. Öyle kanaat ediyorum ki, Meclisi Âli de benim bu fikrime taraftardır. Ziraat bankaları başka yerlerde olan Ziraat Bankaları gibi halkın ihtiyacını tatmin edecek bir şekilde ne ikrazatta bulunabiliyor; ne onların ihtiyaçlarını celbedebiliyor. Saniyen eski zihniyetle yapılmış bir bankadır. Bugünkü zihniyetle kabili kıyas değildir. Zan ve tahminime göre bu bankanın yedibuçuk milyon liraya yakın bir parası vardır. Bâzi yerler vardır ki, bu parayı senelerce, aylarca kullanamıyor; öyle kalıyor. Bâzi yerler de vardır ki, hiç parası bulunmuyor. Şöyle umumî bir hesabedecek olursak bu banka; elinde mevcut bulunan parasını bile kullanamıyor. Ey bu ne zihniyettir? Efendiler demek ki bu bankanın teşkilâtında ve bu bankanın zihniyetinde müfid bir şey yoktur.

Bedeniz çok temenni ederim ki Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu ikinci devresinde bu memleketin ziraatinin ne kadar çok mühim olduğunu düşünerek mütehassıslar tarafından yeniden iyi bir şekilde, ve memleketin ihtiyacını def'edecek tarzda bir banka teşkiline karar versin. Görüyoruz ki bankanın bütçesi eski hamam eski tas da yine eski şekilde geliyor. Binaenaleyh bu şekilde bu bankanın, devamı için müfit değildir. Arkadaşlarımdan çok rica ederim, mütehassıslarını toplasınlar, evet bendeniz çok taraftarım mütehassıs getirtilim ve daha bol para verelim : Değil bin lira, iki bin lira verelim.

Fakat bankayı memleket için müfit bir şekilde sokalım. Binaenaleyh bu şekilde bu bankanın devam etmesine bendeniz taraftar değilim arkadaşlar! Ve bununla uğraşmış olan mütehassıslar yeniden nizamnamelerini tetkik etsinler! Memlekete müfidolacak bir şekilde bize bir bütçe getirsinler fakat bu şekilde bundan kırk elli sene veyahut daha evvel teşekkül etmiş olan müessesesinin eski zihniyetle bugün devam etmesini Heyeti Aliyeniz teeviz edemez zannediyorum.

Efendim! Benim mesmuatıma nazaran, yeni gelen Mösyö Kavutz uzun zamanlar bu memlekette, tetkikat ve tahkikatta bulunmuş ve zannediyorum ki heyeti umumiyesi itibariyle neye ihtiyacımız olduğuna vâkıf olmuştur. Zeki Beyefendinin fikrine iştirak etmem. Çünkü o hususta benim malûmatım yoktur. Her halde kendisinin hazırlamış olduğu bir şekil vardır. Bu şekil, neden buraya gelmedi? Bizim Meclisimiz neden bu şekilden haberdar olmuyor? Yoksa yine bunların üzerinden seneler geçecek midir? Ve bu senelerin geçmesi, bu memleketin zararını mucibolmaz mı? Binaenaleyh, bu banka, bugünkü şekliyle müfit değildir. Arkadaşlar! Bunun nizamnamesini tadil etsinler. Bankaya bugün, diğer bankalar şeklinde bir istiklâliyet versinler. Bugün banka, emirle ve saireyle banka olmaz. Meselâ bir taraftan havale veriliyor. Aldığı havale ve saire malûm, muayyen.. Diğer taraftan yine muayyen miktarda başka adamlara para veriyorlar. Diğer bankalara daha ziyade havale gönderiyorlar. Bu banka tutmuş olduğu usul ve nizam dairesinden

hiç ayrılmıyor. Heyeti Celileniz geçen sene bir kanun kabul ettiniz; bu banka, çiftçilere petrol veya benzin getirecekti. Efendiler! Bundan zürra' hiç istifade edememiştir. Banka, gaz ve benzini getirmiştir. Fakat işiştikten, aradan on, oniki ay geçtikten sonra getirmiştir ve bunlar da öyle bir şekilde gelmiştir ki, uzunuzadıya müzakere etmekle, sormakla, şekil nasıldır, nasıl olacaktır denilmekle getirilmiştir. Halbuki o hususta, elde bulunan bir kanun vardı ve şekil de ondan ibaretti. Elde bulunan kanun gayet sarıhti. Binaenaleyh bu banka müfit değildir. Ona yeniden bir şekil vermek, memleketin ihtiyacı noktai nazarından lâzımdır. Bizim yeğâne ihtiyacımız ve yeğâne güvendiğimiz bir şey varsa o da ziraattir, Bugün bizim en ziyade kuvvet verdiğimiz, ehemmiyet verdiğimiz kısım ziraatimizdir. Biz, bugün onu terakki ettireceğiz. Çünkü ancak memleketimizin istihşalâtını artırarak kambiyo-muzu düzeltereğiz. Benim kanaatim budur. Çok ehemmiyet verilmesi lâzımgelen ziraatimizi, Ziraat Bankasının elinde mühimel bir vaziyette bırakmak doğru değildir. Yoksa bu bankayı kaldırırsınlar, bir tarafa atımsınlar ve banka yoktur, desinler. Herkes başının çaresine baksın veyahut bankaya bir şekli mâkul versinler. Bendeniz, bu şevin reddi taraftarıyım.

RİFAD B. (Kângırı) — Efendim, Zamir Beyefendinin fikirlerine iştirak ediyorum. 1340 bütçesinde bankanın hakiki kanunlarla, hakiki bütçe ile buraya gelmesini arzu ediyorum.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bendeniz de, aynı fikre iştirak ediyorum.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim, Vekilden ve encümenenden soracağımız şeyler vardır.

MEHMED VEHBİ B. (Karesi) — Efendim! Hep söyleyeceğimiz şeyler, yalnız bütçe hakkında değildir. Şurada sene iptidasına iki üç ay kaldı. Temenniyatımız, belki 1340 ta nazarı dikkate alınır diye söylüyoruz. Her zaman tekrar ettiğim vehile bilinmiyecek noktası kalmamıştır. Bizim memleketimiz halkının yüzde yetmişbeşi çiftçidir, çiftçi! Binaenaleyh iktisadi temelimizi teşkil eden çiftçilerimizin kurtarılması için, her ne teşebbüs yapılırsa nâfi ve memleke-

tin hayatı esasiyesine hâdim bir teşebbüs olur. Çiftçiyiz dediğimiz halde Ankara'da oturduğumuz şu zamanda, Amerika'dan gelen unları yediğimizi unutmalıyım. Binaenaleyh memlekette ne derece ziraatın terakkisine ehemmiyet verilmek icabettiğini, her gün yiyeceğimiz ekmeğin bile ne kadar fersahlarca uzak mesafelerden geldiğini düşünerek o nispette çalışmalıyız. Ziraat Bankasının bütçesi her sene müzakere edilir ve her sene de muhtelif hatipler bu kürsüye gelir. Ziraat Bankasının çiftçi bankası olduğunu ve bunun faidesi bulunmadığını, şimdi tamamen bu vazifeyi ifa edemediğini söyler. Bunun için suveri muhtelif gösterirler. Vekili aidi ıslahat yapacağını vâdeder, gider. Ertesi sene elimize bir cetveli erkam gelir. Cetvelin bir tarafında memurinin nâtamam maaşatı, nâkâfi maaşatı, öbür tarafta da halktan alınan faizlerin miktarı yazılmış olur. Bendeniz Ziraat Bankası bütçesini böyle tasavvur etmiyorum. Ziraat Bankası bütçesini banka bütçesi olarak görmelidir. Meselâ Ankara'da, falan tohum iş görecektir, o tohumu filân yerden getirtmelidir ki, işe yarıyabilsin. Bunlar bankanın depolarında bulunmalıdır. Bu işleri banka görmelidir. Falan yerdeki filân nevi alâtı ziraiye işe yarıyacaktır. Bunlar da Ziraat Bankasının depolarında bulunmalıdır ve çiftçiye verilmelidir. Bilâhara parasını almalıdır. Kendisi bunları tevzi etmelidir. Çiftçi onun bulunduğu yere gelmemelidir. Çiftçinin ayağına götürmelidir. Bu işi banka görmelidir ki, falan yerde iyi nevi, iyi cins hayvanatı bakariye ve feresiye bulunuyor. Bunlar, falan yerde işe yarar. Onları oradan alıp depolarına getirmelidir. Halka göstermelidir ve vermелidir. Onun bedelini bilâhara almalıdır. Yoksa ben, evvelâ bankaya gideceğim para almaya çalışacağım; falan etmeye çalışacağım; muamelesi idi; faizi idi... O parayı almaya kadar da o paranın yarısı gidecek. Ondan sonra da hayvan aramaya çıkacağım. Ziraat Bankasının, memlekete yapacağı hizmet bu değildir ve Ziraat Bankasından beklenen hizmet de bu değildir. Fakat Ziraat Bankası Hükûmete merbut kaldıkça ve emirlerle idare edildikçe, banka vazifesini göremez; parasından istifade edilemez Ziraat Bankasını doğrudan doğruya sahipleri eline, çiftçilerin eline bırakmak lâzımdır. Her yerde nasıl meclisi idareler varsa, o meclisi idarelerden müntahap bir heyeti merkezde toplayıp ve onun yanına mütahassis ve saire celbedilip,

bütün bankalar gibi, esham bankaları gibi, yani halk tarafından parası verilmiş olan bankalar nasıl idare ediliyorsa, Ziraat Bankası da o şekle ifrağ edilerek, idare edilir. Hükûmetin de nezareti mütemadiyesi altında bulundurulur. Ziraat Bankası da banka halinde bulunur ve banka bankalık vazifesini ifa eder. Böyle emir tahtında, mütemadiyen bankayı işgal eden resmî muamele içinde bankacılık yürütmez. Onun için bankanın şahsiyeti mâneviyesini, muhtariyeti kâmile-sini tanımalıyız ve çiftçi bankası haline ifrağ edip memlekete enfa' bir hale getirmeliyiz. Sermayesinin Hükûmette olan diğer kısımlarının iade edilmesi temennisini zait görüyorum. Bittabi Hükûmetin, vakti müsait oldukça vaktiyle almış olduğu paraları, ödenmesi icabeden paraları da, yavaş yavaş ödiyeceğine hepimiz mütemainiz. Nitekim bunun bir ay zarfında üç milyon liralık tesviyei deyn muamelesine şehid olduk. Onun için bendeniz, çarei salah olarak Ziraat Bankasını çiftçi bankası haline ifrağ etmek şeklini, şahsiyeti muhtariyeyi ve memlekette muhtar bir idareyi havi bir tarzda olmasını ve muamele-tinin bir banka halinde ifası suretini düşünüyorum. Yoksa bütçe buraya birtakım maaşat, birtakım da varidat kısmıyla gelecektir. Bunu on senedir, söyledik on sene daha söyleyeceğiz. Neticesi yine budur.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Efendim! Daima her hangi vesile ile anılırsa anılsın halk dediğimiz vakit, göz önüne bir kütle, büyük bir zürra kütle gelir. Halk Hükûmeti demek, zürrain refahını temin etmek demektir. Halbuki zürrain refahının yolunda yürüyebilmesi için, memleketin yollarını tanzim etmek esaslarını henüz kurmamışızdır. Bugün mevcudolan ve zürrain kendisine yegâne yardım edici bir vaziyette bulunan Ziraat Bankasının mevcudolan kanununu da, bir ticaret bankasına muvafık gelen şekildedir. Ben, heyeti idaresinden şikâyet etmiyeceğim. Elde bulunan kanundan şikâyet edeceğim ve o kanunun tadilini teklif etmelerini Hükûmete teklif edeceğim. «Bir işten maksat ne ise hüküm ona göredir» derler. Ziraat Bankası da, ne için teşkil edilmişse onun için kanun yapılmak lâzımgelir. Yoksa Ziraat Bankası, ticaret bankası değildir. Yani bugün mevcudolan kanuna nazaran esham yatırılır, o suretle para alınabilir. En ziyade bu şerait dâhilinde tüccar para alabilir. Bunlar bankanın varidatının tezyidi için ko-

nulmuş esaslardır. Bankanın varidatını teziyat için yine zürra'dan bir Ziraat Bankası vücuda getirmedikçe bu memleketin Hazinesini dolduran, her türlü ahmal ve eskalini çeken zürra sınıfına hizmet edemeyiz. Bugün Ziraat Bankası mevcudundan, zürradan ziyade gözü açık tüccar istifade etmektedir.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Çok doğru, eşraf, müteeffizan ve âyân istifade ediyor.

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Devamla) — Çünkü zavallı zürrain ya üzerine arazisi intikal etmemiştir veyahut henüz müstecir halindedir. Terbin edecek arazisi yoktur. Binaenaleyh başka usulleri de biz kanunda vaz' etmemişizdir. Kendilerine kredi açmak surditiyle bir şey yapmamışızdır. Onun için bundan istifade edememektedir. Ben bunu alâkadar olan vekâletten, heyeti idaresinden ve müdiriyeti umumiyesinden temenni ederim; bu kanunu «Bir işten maksat ne ise hüksüm ona göre» kaidesine tevfikân tanzim etsinler. Gerçi bugün müzakere olunacak mesele, bütçe meselesidir. Memurinin sarfiyatı, memurinin maaşatıdır. Fakat her türlü mutalebat arzu, temenniyat bütçe kanunlarının müzakeresi zamanında söylenebilir. Bir müdiriyeti umumiyeden bahsettiler. Yani eenebi bir müdürü umumînin getirilmesinden bahsettiler. Bendeniz müdürü umumînin gelip gelmediğini bilmiyorum. Fakat eenebi mütehasıslarını her halde müşavir sıfatıyla istihdam etmek taraftarıyım. Yani iera mevkiinde değil, müşavir mevkiinde istihdam etmeliyiz. Çünkü o adamları buraya celbetmekten maksadımız malûmatlarından, teerübelerinden, memleketlerinde vaz'olunan kavâit dolayısıyla fikirlerinden istifade etmektir. Fikirlerinden istifade ise ancak müşavir sıfatıyla olabilir. İera mevkiinde bulunmamaları gerek memlekete tamamiyle vukuf peyda edememelerinden, gerekse eenebi olmak itibarıyla ahvali ruhiyelerinin müsaidolmamasındandır.

Binaenaleyh onların fikirlerinden istifade etmelidir. Maksat da budur. Bendeniz bunun taraftarıyım. Fakat bu salâhiyet vekâleti âidesine verilmiş; bunu bilmiyorum. Biz her zaman mütehasıslardan Çin'de de olsa, Avrupa'da da olsa, Garp'ta da, Şark'ta da olsa istifade edeceğiz. Onların ihtisaslarından istigna edemeyiz. Fakat bu mütehasısları müşavir sıfatıyla getirmeliyiz. Üçüncü bir şey olmak üzere arz ede-

yim : Bugün Ziraat bankalarının en ziyade hizmet edebilecekleri yerler düşmandan istirdadolan mahallerdir. O mahaller ahalisine karşı vâsi mikyasta ikrazat yapmak lâzımdır. Acaba bunu ne dereceye kadar yapabildiler? Biz bunların yaralarını muhtelif sargularla sarmalıyız. Yani bir taraftan tohumluk vermeliyiz. Vakıa tohumluk verilmiştir. Fakat yalnız muhtacine verilmiştir. Muhtacîinden olmıyanlar bundan istifade edememiştir. Fakat bunlar ancak Ziraat Bankasından istifade edeceklerdir. Yani istirdad edilen mahaller ahalisine ne dereceye kadar muavenet edilmiştir. Bu kürsüden, bununla alâkadar olan memurinden bunu binlemek istiyorum. Binaenaleyh bu üç mesele için alâkadar makamdan cevap verilmesini istirham ediyorum.

TAHİR Ef. (Giresun) — Efendim, bazı arkadaşlar, Ziraat Bankasının bu memlekete maddi ve nâfi bir hizmet edemediğinden bahsettiler; halbuki Ziraat Bankasının teşekkülünden şimdiye kadar millete ve vatana yapmış olduğu hizmetler herkesin tahtı tasdikindedir. Bunu kimse inkâr edemez, zürraa yapmış olduğu muavenetleri, ikrazatı başka kim yapmıştır? Meselâ bu sene zürraa şu kadar milyon lira veriliyor; bunları kendi sermayesinden veriyor. Esası teşekkülü de budur. Bunun için Ziraat Bankasının vazaifi kanunen zürrain ihtiyacını temin etmektedir. Yoksa zürraımız çok muhtaçmış, çok fakirmiş diyerek bunları tamamiyle Ziraat Bankası doyuramaz. Ziraat Bankası zürrain mahsulüne mukabil ikraz eder; ihtiyacı olan zürra' da mahsulâtını ambarlara koyar.

ZAMİR B. (Adana) — Nerede koyuyor?

TAHİR Ef. (Devamla) — Şimdi yapıyor. Bu sene emir verildi. Siz haberdar değilsiniz. Şimdi polige muamelesi de yapıyor. Nakli nukut muamelesi de yapıyor. Bundan başka ne yapabilir? Ziraat Bankası verdiği paraları almıyor. Ziraat Bankası bundan daha başka ne yapacaktır? Efendim, şimdi bu muamelelerin meşhudolan faydası şudur ki, İzmir'de üzüm ve incir, Karadeniz'de fındık mahsullerinin fiyatını muhafaza ederek, zürrain mahvolmamasını temin etmiştir. Bunu Ziraat Bankası yapmıştır. Fındık mahsulâtı yirmibeşten oniki kuruşa düştü. Üzüm fiyatları malûmuâlinizdir. Bunlar ne yüzden olmuştu? Parasızlıktan olmuştu. Zürrain mahsulünü alacak tüccarlardır. Buyuru-

yorsunuz ki, Ziraat Bankası tüccarlara yaramıştır. Tüccarlar kim için çalışıyor? Tüccar ne kaybeder? Tüccar fındığı oniki kuruştan alırsa onüç satar. Kırk para kazanır. Tüccar fındığı yirmibir kuruşa satarsa yine para kazanır. Bundan zarar edecek olan zürra'dır. Tüccar da para ile bu işi görebilir. Tabii tüccarlar da bankanın yardımıyla bu işi yapıyorlar. Yoksa kendi nakit mevcutlarıyla bunu başaramazlar. Tüccar parayı nereden alıyordu? Şimdiye kadar Osmanlı bankalarından alıyordu. Halbuki Osmanlı Bankası bizim tüccarlarımıza her tarafta iyi bir nazarla bakmıyordu ve bakmadılar. Zannederim, siz de bunu kabul edersiniz. Tüccarın istediği kadar para vermedi, taziyek etti. Meselâ bir yere üçyüz bin lira getirecekse elli bin lira getirdi. Elli bin lira ile ne yapılabilir? Bir tüccara on bin lira vereceği yerde sekizyüz lira, bin lira verdi; tüccar da tabii bu mahsulü alamadı. Halbuki Osmanlı Bankası bu paraları birtakım eenebi şirketlere ziyadesiyle veriyordu ve eenebi şirketleri de bu mahsulâtı istedikleri gibi boğup boğup alıyorlardı. Bu suretle bir rol oynuyordu. Sonra bunlara tabii alâkadarlar müracaat etti. Ziraat Bankası da nakli nukut muamelesini, polîçe muamelesini kabul etti ki, tabii bu nizamnamesine muvafıktır. Ziraat Bankası tüccara yardım edecektir. Tüccar parayı ve zürraın mahsulünü de aldı, oniki, onüç kuruşa olan fındığı yirmi kuruşa çıkardı, onbeş, yirmi gün zarfında. Osmanlı Bankası baktı ki, karşısına rakip çıktı. Ziraat Bankası iş göremez, iş bana kalır diye düşünüyordu. Osmanlı Bankası polîçe muamelesi için 3 - 4 kuruş alırken bugün kırk paraya indirmeye mecbur olmuştur. Bunları yaptırmaya onu kim icbar etti? Tabii Ziraat Bankası. Ziraat Bankasının yapmış olduğu hizmetler sayesinde bu işler oluyor. Tabii nakli nukut muamelesinde Ziraat Bankası bunu yirmi paraya, on paraya kadar indirdi. Halbuki Osmanlı Bankası bunu buradan İstanbul'a kadar 40 - 50 paraya yapıyordu. Bu hizmetler inkâr edilir mi? Daha Ziraat Bankası yapacak, yapacak, ne olacak? Kredi Liyone mi olacak? Daha ne olacaktır bilmiyorum ki?.. Bu dünyaya yüz - ikiyüz milyon lira mı getirecek? Yapacağı iş budur; sermayesi nisbetinde en büyük hizmeti yapmıştır ve ümid ederim ki, nizamnamesini tevsi' ederek muamelâtında daha mühim hiz-

metler görmeye muktedir olur. Memurları da her vakit bunları ifaya muktedirdir. Bunu kimse inkâr edemez.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Arkadaşlar! Eskişehir Mebusu Muhterem Abdullah Azmi Efendi Hazretleri Ziraat Bankasının nevakısından bahsederlerken mühim bir noktaya temas ettiler. Dediler ki: Ziraat Bankası bilhassa fukarayı zürraa arzu olunduğu derecede muavenet etmiyor. Bendeniz, çok doğru bildiğim ve eski zamandan beri tanıdığım bir Ziraat Bankası memurundan işittim ki, her hangi bir yere tahsis edilen çok veya az miktar bir paranın zürraa tevzii esnasında alelekser o mahallerin en büyükleri icraya tesir ediyor. Tüccar deyiniz, zürra' deyiniz, eşraf deyiniz, ne derseniz deyiniz, bu suretle binnisbe daha az muhtacolar alıyorlar. Çok muhtacolar almıyorlar. Çok muhtacolar geldikleri zaman onlara, artık para bitti, diyorlar ve boş kalıyor. Şimdi Abdullah Azmi Efendi Hazretlerinin söylediklerini o arkadaşım ziraat memuru teyid etmiş oldu. Bilâhara Ziraat Bankası ile alâkadar arkadaşların bâzılarıyla bu bapta konuşmuş idi. Bana birçok hukukî malûmat verdiler, muhakemat yürüttüler. Fakat şunu arz edeyim ki, pek hukukşinas olmıyan kafam, o pek uzun mütalâattan bir şey çıkaramadı. Geçenlerde bir arkadaşım yalnız amele fukarasının değil, belki zürra' fukarasının da nazarı itibara alınmasını bana teklif etmişti. İşte haandolsun vakti geldi, o vazifemi ifa ediyorum. («Sosyalizm» sesleri.) Sosyalizm değil demokrasi. Ziraat Bankasında matlub olduğu veçhile adalet, müsavat ve bizim esas olan muamelemiz, halkçılık, demokrasidir. Katiyen «sosyalizm» değildir, «demokrasi» dir, halkçılıktır. Demokrasi tamamiyle tatbik edilmek için tedabir ittihaz edilmelidir. Bunu; Ziraat Bankasına memur ettiğimiz zattan da rica ederiz. Eğer onun orada hukukî tesiri varsa bilhassa İktisat Vekilinden rica ederiz. Sonra umumiyetle deniliyor ki: Banka matlub olduğu veçhile ifayı hizmet etmiyor. Fakat şimdi vakit geçmiştir. Bunun heyeti umumiyesini tadil için söyleyecek uzun sözlerimiz vardır ve inşallah 1340 bütçesinde bunları tafsilen söyleyeceğiz. Esasen ben, arkadaşımın mevsuk olarak alacağım bâzı mekadiri de getireceğim. Bu erkâm ile mahalleri tâyin ederek beyanatta bulunacağım. O vakit hakkaniyetsizliği doğru-

dan doğruya erkâm üzerinde göreceksiniz. Şimdiden heyeti umumiyesi hakkında benim söyleyeceğim bir şey vardır.

Ziraat Bankası Bütçesinde bizim fukaramızın vereceği para vardır. Mademki Ziraat Bankasından memnun değiliz. Bütçeden hiçolmazsa memurine aidolan kısımdan bir miktar keseriz. Birkaç yüz lira... Ve bu suretle hiçolmazsa bir «pronost» yapmış oluruz.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon)
— Efendim malûmuâliniz, Ziraat Bankası; mevcut kavanin ve nizamati vechile şahsiyeti huhukiyeyi haiz ve idarei dâhiliyesinde müstakil bir müessesesi maliyedir. Bütçesi de mülhak bir bütçedir. O itibarla bu bütçe muvazenei umumiyeden ayrı olarak müstakil bir bütçe halinde geliyor. Bütçesinin ihtiva ettiği erkamı, bütün muamelâtı ve sairesi hakkında izahat vermek ve bütçesini müdafaa etmek; bu bütçenin âbiri itası olan Ziraat Bankası Müdürü Umumisine teveccüh eder. Bu vazifeyi bugün ifa edecek olan Müdür Umumî Muavini Beyefendi, ameliyei cerrahiyesi dolayısıyla muhtaribolduğundan burada bulunamadılar. Bütçenin erkâmı ve taksimatı ve Ziraat Bankasının vaziyeti maliyesi hakkında bankanın Meclisi İdare Heyeti Reisi Muhteremi ve Meclisimizin Reisvekili İsmet Beyefendi lâzımgelen izahatı erkama müstenidolarak Heyeti Âliyenize arz edecektir. Ziraat Bankası, İktisat Vekâletinin Bankası, İktisat Vekâletinin murakabe ve tefitişi altında bulunmak itibarıyla ve İktisat Vekili sıfatıyla şu alâkam dolayısıyla Heyeti umumiyesi hakkında arzı malûmat edeceğim. Bütçesine ve erkama girmiyeyeceğim. Çünkü salâhiyetim dâhilinde değildir. Evvel beevvel şunu söyleyeyim ki, Ziraat Bankasının vaziyeti hazırasından büyük bir memnuniyeti izhar edilemez. Hepimiz bu müessesenin maksadı hazırasından büyük bir memnuniyet izhar edilemez. Hepimiz bu müessesenin maksadı tesisi olan hidamatı arzu edildiği vechile ifa edemediğine kaaniiz. Ve ademi muvaffakiyetin esbab ve avamilini ararsak Heyeti Celilenizi pek uzun tasdi etmeye mecbur kalırım. Bunu yalnız Ziraat Bankasına memur olan zevatta aramak doğru olamaz. Müsaade buyurursanız arkadaşların noktai nazarın takiben mâruzatta bulunayım. Ardahan Mebusu Talât Beyefendi, Elviye Selâse'de şube küşadından bahis bu-

yurdular. Evet!.. Şayanı arzudur ki - Ziraat Bankası, madem ki, çiftçinin istihsalâtı üzerinden alınan bir sermaye ile vücuda gelen bir müessesedir; bütün çiftçiye, memleketin her tarafından zürraa muavenet edebilsin. Malûmuâliniz olduğu üzere teşkilâtı icabınca her mahaldeki sandık o mahallin âşarından Ziraat Bankasına ayrılan Hissei Menafii'den müteşekkildir. Onun için o mahallin sermayesi yine o mahalde kalır. Yani sermayelerin mahallî taksimatı vardır ve her mahal, kendi verdiği sermayenin kendi mahallinde, memleketinde kalmasına taraftardır ve nizamname böyledir. Böyle olması matlûptur. Vaziyeti iktisadiyenin icabatı zaruriyesine nazaran ufak tefek tebeddülâtlar, muavenetler, nakiller yapılabilir. Hadizatında sermaye mahallidir ve mahallî zürra erbabı ihtiyacına muavenet için alınulması lâzımgelir.

Yakın bir zamanda memleketimize iltihak eden Elviye Selâse ahalişi kardeşlerimiz, henüz bir şubenin muavenetinden müstefit değillerdir. Malûmuâliniz orada alınan vergi, memleketin sair yerlerinde alınan vergi gibi değildir. Âşara, emlâke ve saire ve saireye, vergiyle muadil olmak üzere bedeli maktu' verirler. Bunun için Ziraat Bankasına tefrik edilmesi icabeden hisse, pek az bir miktardır. Mahallerinin şimdiye kadar verdikleri vergilerle bu üç livada ayrı ayrı şube küşadetmeye imkân hâsıl olmamıştır. Yani toplanılan sermaye; o mahalde şube veya sandık küşadına müsaidolacak bir şekle gelmezse, muamelâtı hiçolmazsa mahallî masarifini koruması orada şube açarak, bankanın sermayesini tedricen bu gibi mahallere yedirmek suretiyle imha etmek tarikine vâsıl olur. Ancak, Elviye Selâse'yi de Ziraat Bankasının naçiz muavenetinden mahrum bırakmamak için hâsıl olan Hissei Menafii diğer muktedir olan sandıklar hâsılatından - Nizamnamedeki müsaadeye binaen - biraz iddihar ederek şimdilik Kars ve Ardahan'da bir şube küşadedeceğiz. Yakında Artvin'de de açmak niyetindeyiz.

TALÂT B. (Ardahan) — Teşekkür ederim.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla)
— İnşallah ona da imkân hâsıl olur. Fakat arz ettiğim gibi bu para meselesidir. Demin arkadaşlar Ziraat Bankasının sermayesine temas ederek «Ziraat Bankası bilâncosunda yedi mil-

yon lira vardır» dediler... Evet, Ziraat Bankasının bilânçosunu tetkik edecek olursak sermaye hesabıyla yedi, yedibuçuk milyon lira kadar bir para görmek ihtimali vardır. Fakat zannedilmesin ki, bu para; kabili istifade bir halde Ziraat Bankasının elindedir; bunun mühim bir kısmı, ikrazata, istikrazata inkılâbeden sermayedir. Sermayenin mühim bir kısmı, zürran yedindedir. Ziraat Bankasının elinde nakid olarak pek cüzi bir miktar para vardır. Bu da gösteriyor ki; Ziraat Bankasının, böyle parasını sandıklarda tutmuş. Müracaat edenlere «Hayır olmaz» demiş bir vaziyette değildir. Ziraat Bankasının vazifesini yapmaması; sermayesini hakkiyle muhafaza edememesinden ve bu vazaifi ifaya sermayesinin kifayet etmemesinden mütevellittir. Küçük bir hesap ile arz edeyim. Yedi milyon lira sermayeyi tamamen kasada mevcut farzetsek - üçyüz kazamız vardır. Her kazada bir sandık olsun bulunması lâzım değil mi? - ve üçyüz kazaya bu yedi milyon lırayı taksim etsek her kazanın sandığına sermaye olarak yirmüç bin lira isabet eder.

Beyefendiler, demek ki, sermayeye nispeten böyle bir taksim yapmak, hiçbir sandıkta, hiçbir şubede iş göremeyecek bir vaziyete gelmek demektir. Hep kabul edersiniz ki, bir kaza ahalisine yirmi bin, yirmüç bin lira gibi küçük bir sermaye ile yapılacak muavenat, muavenat şeklinde göze görünmeyecek kadar küçük olur. Hattâ mahallinin masrafını dahi çıkaramıyacak kadar küçük olur. Bilirsiniz ki, kavanin ve nizamat mucibince Ziraat Bankasının sermayesine temin edeceği menafinin miktarı mahduttur. Hiçbir müessesenin yapamayacağı kadar cüzi bir faizle Ziraat Bankası muamele yapmak mecburiyetindedir ve böyle olmalıdır. Çünkü sermayesi vergiden gelmektedir. Belki daha az faizle vermelidir. Kabul ediyorum. Fakat masarifi umumiyesi çıktıktan sonra sermayesine hâsıllattan bir şey ilâve etmek çok defa müyesser olmamaktadır. O da sermayesinin azlığından mütevellittir. Halil Beyefendi «Ziraat Bankasını diğer müesseselerle birleştirip bir müessese yapmalıdır.» buyurdular. Arz ettim ki Ziraat Bankası, sırf çifçiye muavenet için gayet ufak bir faiz ile muamele yapmak üzere tesis edilen ve sermayesi de yine erbabı ziraattan alınan vergi ile temin edilen bir müessesedir. İşaret buyurdıkları müessese mese-

lâ : Eytam Bankası... Evet, böyle bir lâyiha mevcuttur. Evkaf Vekâleti, bir Evkaf Bankası tasavvur etmektedir. Bunun elinde epeyce parası vardır. Fakat müessesesini henüz tesis edememiştir ve banka teşkiline muvaffak olmamıştır. Bu müesseselerin maksadı teessüsleri olan esbab, büsbütün başkadır. Ticari, sarrafi bir şekildedir. Onlar, hiçbir vakit yüzde yedi, yüzde dokuz gibi küçük faizle iktifa ederek muamele yapmak üzere teşekkül edecek değillerdir. Bugün biliyorsunuz ki, birçok memleketlerdeki ve bilhassa bizim memleketimizdeki müessesatı maliye sermayesini, yüzde onaltı ve yüzde onsekizden aşağı çalıştırmıyor. Bu müesseseleri Ziraat Bankasıyla tevhid ederek paralarını aynı şerait altında işletmenin imkânı yoktur. Binaenaleyh Ziraat Bankası, Ziraat Bankası olarak kalacaktır ve maksadı teessüsü olan vazife hasrı mesai edecek şekilde tadilatını yapmak zaruridir. Ziraat Bankası vazifesini ifa edemiyor. Arz ettim ki, hakikaten şayanı memnuniyet derecede vazifeler ifa edemiyor. Fakat bu kusurların bir kısmı mühimmini, Ziraat Bankasını bugünkü şekli teessüsünde aramalıdır. Elindeki kanun ve muamelâtına esas olan nizamnamesi, teminatı maliye üzerine zürraa ikrazatta bulunmaktır. Değil mi efendim?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Böyle senede yalnız memurini dokuzyüz bin lirayı yerse parası kalır mı?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Bu şube açmak fikrinden doğmuş bir neticedir. Ziraat Bankası; yalnız para kazanmayı istihdaf eden bir müessese olsaydı şimdiki gibi böyle ikiyüz, ikiyüz elli sandığı değil belki elli, altmış sandığı olurdu. Her yerde şube buldurursak o mahallin erbabı zürrana muavenet etmek maksadıyledir ki, Ziraat Bankası, şube ve sandıklarını taaddüdtirmiş ve bu yüzden birçok masraflara giriftar olmuştur. Size itiraf etmek mecburiyetindeyim ki müessesatı maliye itibariyle en fazla masraflı müesseselerden biridir. Çünkü memleketimizin içinde şube ve sandıklarını böyle ikiyüz, ikiyüz elliye çıkartan hiçbir müessese yoktur. Neden diğer müesseseler her yerde şube bulundurmuyor? Mademki faydalı bir surette muamele yapmak imkânı vardır. Neden Osmanlı Bankası yapmıyor? Bu-

nu yapamamaktadır. Çünkü şubeleri taaddüde-derse, muamelâtın mahdudiyeti itibariyle o mahalle tahsis edeceği sermayenin ve kullanacağı memurların masrafını çıkaramıyacağı korkusundadır ve bu sebepten yapamamaktadır. Halbuki Ziraat Bankası, masraf eihetini nazarı itibara almıyarak hizmeti düşünerek - kâr da etmese hattâ zarara da duçar olsa - mümkün olduğu kadar muhtacine muavenet etmeyi nazarı itibara alarak şubelerini taaddüdetmiştir. Bankayı doğrudan doğruya bir müessesesi maliye şeklinde çalıştırmak lâzımgelirse derhal mevcut şubelerin yarısını hazfetmek lâzımgelir. Zeki Bey elyevm bu bankanın müdiriyyetine bir eenebi... Yani Mösyö Kavutz namında bir Alman'ın celbedildiğini ve bu zat hakkında birtakım tahkikat ve rivayetin mevcud olduğunu söylediler. Evet Mösyö Kavutz gelmiştir. Ve banka müdiriyyeti aliyesine Hükümetçe intihabedilmiştir. Şunu arz edeyim ki, Mösyö Kavutz'u getirmek, memleketin tekâmülü için, ve memleketimize aidolan tetkikatı neticesindeki tecrübelerinden ve kendi memleketindeki tecrübelerinden istifade için getirilmiştir. Fakat bu şeref bendenize ait değildir. Bendeniz vekâlete gelmezden evvel Hükümet zaten böyle bir adam arıyordu. Heyeti Celilenizin geçen seneki kararı mucibince Ziraat Bankası için mütehasıs bir müdür aranıyordu. Geçen sene Ziraat Bankasının bütçesinin tetkikatı neticesinde verilen karar mucibince selefim daha Lozan'da bulunduğum sırada bir mütehasıs araştırmış ve en nihayet, en muvafık olarak yine eski Müdürü Umumî olan Mösyö Kavutz'u bulmuş ve bununla müspet teklifler yapmıştır. Hattâ bir aralık Lozan'da iken İktisat Vekâleti ifadesiyle Ziraat Bankasına mütehasıs bir müdür bulmak üzere Hükümet tarafından bize yazıldı. Arkadaşlarımızla Lozan'da bulunduğumuz zaman bu evsafi haiz bir Ziraat Bankası müdürü aradık; son zamanlarda idi ki : Yine İktisat Vekâletinin bir teklifi ile deniliyordu ki, Hükümet Ziraat Bankasına yine eski Müdürü Umumî Kavutz'u getirmeye karar verdi. Ve kendilerine teklif yaptık, başkasını aramayın dedi. Binaenaleyh Hükümetçe yapılan bir karar ve kendisine yapılan müspet teklife istinaden bu adam aneak benim zamanımda gelebilmiş; bendeniz o yapılan karar dâhilinde ve mümkün olduğu kadar Hükümet lehinde ahkâm ve şerait dereciyle yeni bir

mukavele yaptım, tabii Heyeti Vekile kararını da aldıktan sonra... Ve vazifesine başlıyalı da iki veya üç gündür, o kadar bir şey oldu.

Ziraat Bankasını, vazifesinde muvaffak olabilmek için ıslah etmek mecburiyeti vardır. Birçok arkadaşlar şikâyet ettiler ve kendi kanaatim de budur. Bankanın vazifesini ifaya mâni olan esbaptan birisi de bugün elinde bulunan ve elyevm mer'i olan kanun ve nizamattaki ihtiyacata tevafuk etmiyen ahkâmdır. Zürram arazisini, emvali gayrimenkulesini rehin almak suretiyle ikraz; bankanın yapacağı şey budur, esas da budur. Bittabi o rehnolarak kabul edeceği arazinin tetkik ve tahkik ve kıymetini tesbit, keşif ve saire için zürraa o kadar vazifeler ve masraflar tahmil edilmektedir ki, netice itibariyle kendilerinin kaldıramıyacağı bir külfet şeklini bile alıyor. Binaenaleyh ilk olarak arıyacağımız şey, zürram ihtiyacına nüfuz ederek, itibari şahsı ile teminata falan bakmıyarak, fakat bankanın parasını dahi her zaman kabili tahsil bir halde tutarak ve parayı eline verdikten sonra düğüne mi sarf ediyor, başka yere mi sarf ediyor. Mümkün mertebe murakabe ederek mutlâka ihtiyacı ziraiesine o paranın sarfını temin ettirecek şekilde bankanın kavanin ve nizamatını esasından tadil lâzımdır. (Bravo sesleri) (Bizim de aradığımız bu sesleri)

Efendim şimdiye kadar bunların yapıldığı vaziyet ile de sabittir ve şimdiye kadar bunu yapacak vaziyete gelmedim. Benim şurada hayatım bir aylıktır, fakat gaye budur. Binaenaleyh Ziraat Bankasını ıslah için kavanin ve nizamatını değiştirerek deruhde ettiği vazaiften biri olan ikraz muamelâtını zürram ihtiyacını temin edecek muvafık bir şekle koymak, diğer eihetten de bankanın sermayesini daima kabili istirdat bir halde bulunmasını temin suretiyle bankanın kavanin ve nizamatı esasiesini ve şeklini tebdil etmek mecburiyeti katiyesindeyiz. Fikrimiz budur. Bankaya daha başka vazifeler verilmiştir, banka yalnız ikraz vazaiifi ile kalmamıştır. Vazaiifi mütemmime olarak başka memleketlerde hususi şirketlerin, Hükümetin sermayesiyle meydana gelen şirketlerin, doğrudan doğruya erbabı ziraat arasında ortaklık suretinde teşekkül eden şirketlerin; müessesatın, sendikaların yaptıkları hidematı ziraiye gibi, zürram mahsulâtını satmak, kendisine lâzım

olan çiftini, çubuğunu ihzar etmek, alâti ziraiye ve saireyi tevzi etmek ve onları iyi cinsinden bulmak velhasıl zürrain bütün ihtiyacatına tavassut etmek gibi vazifeler verilmiştir. Bu bankaya son zamanlarda verilmiş bir roldür, bir vazifedir. Fakat maatteessüf bu vazife verilirken sırf ikraz ve istikraz muamelâtı ile uğraşmak üzere teşkil edilmiş olan bankanın bu vazifeyi teşkilâtı mevcudiyesiyle, memurini mevcudesiyle yapıp yapamayacağı hiç araştırılmamıştır. Meselâ, Ziraat Bankasına bir alât ve edavatı ziraiye mubayaası tahmil edilmiş, fakat Ziraat Bankasına sorarsanız alât ve edavatı ziraiyeden anlıyan makina mühendisleri yoktur. Bankanın memurini dahilîyesinde kendileri gayet muhasip olarak yetişmiş memurlar vardır. Çok kıymetlileri vardır. Bunu kabul etmek mecburiyetindediriz. Muhasip yetişmiştir, işte o kadar. Defterin sağ sayfası, şunu ifade eder. Sol sayfası, bunu ifade eder... Şu hesaba matlup yazılır, şu hesaba zimmet yazılır. Bunu iyi bilirler. Fakat ondar ileri Ziraat Bankası bir adım atmamıştır. Binaenaleyh bu zihniyette olan memurinin, zürrain ihtiyacatı ziraiyesini bilir, heyet ve ihtisas sahib ve malûmatı fenniyei haiz olduklarını farz etmek doğru değildir. Bendeniz zannediyorum ki, bu vazifei mühimmeyi ifa etmek için Ziraat Bankasına bir kısım ilâve etmek ve mütenazır teşkilâtını da beraber yapmak lâzımdır ki; zürrain ihtiyacatı ziraiyesi için lâzımgelen vazaiifi yapabilsin. Şimdi başına getirdiğimiz zat da teerübel bir zattır, Almanya gibi bir memlekette yine bu gibi müessesatı ziraiyenin başında bulunmuş ve elyevm de buraya geldiği zaman ora Maliye Nezaretinde mühim bir memuriyetteydi. Hiçten bir adam değildir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Büyük olabilir, fakat muhitimize yarar bir adam mıdır?

MUSTAFA B. (Tokat) — İstanbul'dan Zihni Bey geldi mi?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Geleceğim oraya, merak etme, atlatmam. (Handeler)... İstanbul Ziraat Bankası heyeti umumiyesi hakkında bundan bir müddet evvel - Mahmud Esad Beyin zamanında - lüzum üzerine bir tahkikat açılmış, İstanbul'daki Ziraat Bankası heyeti merkeziyesi suiistimalât yapmış, yahut şöyle yapmış, böyle şey olmuş diye müfettişin birisi rapor vermiş, o raporu Ziraat Bankasından elli kere istedim, gelmedi, hâlâ da gelmemiştir.

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Olur mu böyle şey?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Dur efendim! Geleceğim oraya, ne acele ediyorsun? Bir heyeti tahkikiye İstanbul'a gitmiş, Ziraat Bankasının Memurîn Müdürü de bunun içinde olduğu halde son zamanda Ziraat Bankası heyeti merkeziyesi hakkındaki tahkikatın bihakkin ifa edilmesi için İktisat Vekâleti memurini merkeziyesinden bir müdürün de bu heyeti tahkikiyenin riyasetinde bulunması icab ediyor. Memurîn muhakematının icabatından bir hâl, Ziraat Müdürü Umumisi Zihni Beyi göndermek icabetti. Zihni Beyi buradan uzunboylu ayıramazdım, çünkü kendisine benim ihtiyacım var, burada çalışması lâzımdır. Uzun müddet bir tahkikat neticesi için buradan uzaklaştıramadım. Kendisini onbeş gün için İstanbul'a yolladım. Onbeş günde bu tahkikatı ikmal edemezseniz ve bitmezse telgrafını alır gelirsiniz, dedim ve nitekim böyle oldu. Onbeşinci gün bir telgraf çektim. Evrakı tahkikatı müstahîben buraya gelirsiniz ve buraya tahkikat benim gözümün önünde icra edilir, ikmal edilir dedim. Binaenaleyh bu evrak buraya gelmiştir. Tahkikat benim nezaretim altında cereyan edecektir. Tahkikat esnasında daha cinlerin üstüne esma sıçrıyacak bilmem. Kavutz'un da bu meyanda suiistimal mahiyetinde bir şey varsa neticei tahkikat onu meydana çıkaracaktır. Neticei tahkikatı arz ederim. Fakat bendeniz zannedirim ki, Kavutz'dan evvel daha başkalarına bu piyango çıkacak gibi geliyor.

MUSTAFA B. (Tokat) — Hukuku millet var, bizim nazarımızda; Kavutz - Mavut tanınmaz.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz! Rica ederim, o takibat ve tahkikat hususunda Heyeti Celilenizin müstehrik olması lâzımdır. Evrak ve vesaik buraya getirilmiştir. Tahkikat kendi gözümün önünde cereyan edecektir. Neticesini arz ederim, merak buyurmayın! Vehbi Beyefendi kardeşimiz de Ziraat Bankasının ancak 1340 senesinde yapılabilecek olan temenniyatını ihtiva eden şeylerden bahsettiler. Bendenizin tekrar ettiğim şeyleri ifade buyurdular. Bankanın şeklini değiştirmek ve bankaya hakiki bir şekil vermektan bahsettiler. Zaten gayemiz budur. Memleketin hakiki ihtiyacına uyan bir şekle sokmak ve başka memleketlerde hususi şirketlerin yaptıkları vazaiife göre Ziraat Bankasının teşkilâtını tesbit ederek ıslah

etmek mukarrerdir. Eğer bu lâyhayı, bu ıslahatı kendi zamanımda yapıp de, Heyeti Celile'ye takdim edebilsem kendimi cidden bahtiyar addederim. (Çok doğru sesleri.)

Abdullah Azmi Efendinin de ifade buyurdularını kanunun tadli;.. Hemen hemen aynı maksadı ve esasatı ihtiva ediyor, cenebilerden gelecek zevatın müdürü umumî sıfatıyla değil, müjâvir sıfatıyla bulunmasından daha ziyade istifade edileceğinden bahis buyurdular. İdari ve siyasi makamat için vekâletler için getirilecek olan mütehasıslarda, erbabi fende bu sıfat ve salâhiyetin daha muvafık olması imkânı belki vardır. (Belki) kaydıyla söylüyorum. Fakat Ziraat Bankası gibi hususî müessesesi maliye için vaziyetin berakis olduğuna kaanîm. Müşavir sıfatıyla buraya getireceğimiz zevat dünyanın en yüksek adamı bile olsa, hepsinin yapacağı iş naçhatten ibarettir. Esasen nasihat dinlemek bizim öteden beri haleti ruhiyemizdir. Hepsini nasihatla başa geçer. Onun nasihatlerini dinleriz. Fakat yine bildiğimizi işleriz. Ve müjâvire de Allah selâmet versin deriz. Ziraat Bankası gibi mahzuru siyasi mutasavver olmiyan yerlerde mütehasısların doğrudan doğruya işbaşında ve mesul makamda bulunmaları ve orada çalışmalarını lâzımdır. (Çok doğru sesleri.) Düşmandan istirdad olunan mahaller ahalisine vâsi miyasta muavenet yapılmak lâzımdır buyuruluyor. Bu meseleye bir iki kanun müakeresi dolayısıyla temas ettim. Ve arz ettim ki hakikaten düşmandan istirdad edilen mahaller ahalisinin tohumuğa, alât ve edavata ihtiyacı fevkalâdesi vardır. Ve muavenetimizi bu yerlere diğer yerlerden mümkün mertebe daha fazla yapmaktayız. Evvelce aldığımız dokuz bin lirayı tevzi ederken de bu veçhile hareket ettik ve Abdullah Azmi Beyefendi Hazretlerinin dairei intihabiyeleri olan Eskişehir daha fazla istifade etti. Oraya fazla hisse isabet etti. Çünkü ihtiyacı hakikaten fazlaydı ve yapılan muavenetten fiilen istifade etmek hususunda diğer yerlerden daha ziyade müstahzar idi. Yeni aldığımız paradan da bunların haddi kiayeye balığ olmiyan paralarını yine bu esas üzerinden tezyidetmek mukarrerdir. Giresun Mebusu Muhteremî Tâhir Beyefendiye teşekkürler ederim. Çünkü benden daha fazla Ziraat Bankası memurlarını vikaye buyurdular. (Handeler) Ziraat Bankası naçiz sermayesiyle beraber, hiç hizmet etmemiş dersek kadirşinahlık

etmiş olmayız. Karınca, kararınca kavlince Ziraat Bankası da bu memlekete hizmet etmiştir. Kudreti maliyesi nispetinde bu müessese memleketimize hizmet etmiştir ve etmektedir. Bu bankanın muamelâtının mahdut kılması esbabını hepimiz biliriz. Ne zaman bankanın bir milyon, iki milyon lira kadar bir parası teraküm etmişse birçok ihtiyacat ve müzayakai maliye içinde bulunan Hükmet elinden vurmuş, almıştır ve bu suretle Ziraat Bankasının Hazinesi Maliyede milyonları teraküm etmiştir. Bugün Ziraat Bankasını Maliyeden altın para olarak yedi, sekiz milyon hattâ on milyon lira alacaklı görüyoruz. Ycni piyasaya göre bu meblâğın kaç milyon lira edeceği hepimizin kolaylıkla hesabedeceği bir meseledir. Binaenaleyh hizmetinin vüsatine ve arzu edildiği veçhile inkıgâi edememesine mâni' olan ycgâne sebep daima parasının elinden alınması ve çıktığının hizmeti, ihtiyacatı için verilen paranın bütçe masarifine sarf edilmesinden mütevellittir ve zannediyorum ki bu vaziyet karşısında Ziraat Bankasının kabahati yoktur ve ziraat memurları daima bankayı sıyanet etmek tarikini iltizam etmişlerdir. Yusuf Akçora Bey de Abdullah Azmi Efendinin sözlerine istinaden bankanın daima zengin tabakaya, zengin sınıfa hizmet ettiğini, asıl fukara halka, fakir zürraa daha az hizmet ettiğini söylediler. Bu böyle olmuşsa kasda makrun olarak yapılmamıştır. Bunun esbabını; Ziraat Bankası kavanin ve nizamatının ihtiva ettiği esasatta arasinlar. Bittabi ikrazatın esası kefaleti maliye, emvali gayrimenkulle teminatına müstenid olunca hiç şüphesiz malı, ziyade olanların, arazisi daha ziyade olanların istifade etmesi tabiidir. Hiçbir şey bulamıyanların ise istifadeleri bittabi sıfır olacaktır. Şu halde teşkilâtın bozukluğu yani hizmetin bu şekilde mâkûs bir surette tecellisi, mer'i olan kavanin ve nizamattadır. Yoksa zenginlere daha fazla hizmet etmek, fukaraya daha az yardım etmek gibi bir hattıhareket Ziraat Bankasında mevcut değildir ve zannedirim ki Heyeti Celile de bu zanda bulunmaz. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Efendim sualler vardır ve evvelâ Feridun Fikrî Beyindir.

FERİDUN FIKRÎ B. (Dersim) — Efendim Lozanda'ki Heyeti Murahasamız adam ararken, yani Zirat Bankası için bir mütehas-

sıs araken ne gibi bir mülâhazatla emir verilmiş olduğuna İktisat Vekili Beyefendi bilâhara muttali olmuş mu? Siz orada adam ararken mesainiz tevkif edilmiştir. Bu tevakkuf ne gibi mülâhazata mebnidir?

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Mesaisi yok efendim, mesai değil efendim, adam aramak.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Sonra efendim, tahkikatı mucip bir mesele vardır. Demin Zeki Bey tarafından ta'silâtı verildi.

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — gösterildiği gibi değildir.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Efendim onun hakkında malûmat verilmedi. Bu tahkikatı mucip sebep taayyün etmeden nasıl olur da böyle kendisi mevzu bahis olan bu şahıs yeniden işbaşına getirilebilir?

MUSTAFA B. (Tokad) — Bravo bravo!

FERİDUN FİKRÎ B. (Devamla) — Sonra bu zata verilen ücret bin liradır.

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — 150 altın

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Şöyle böyle bin lira eder. (Daha fazla sesleri) Ücretin tezyidi meselesinde İktisat Vekâletinin memleketin bütçesini nazarı itibara almak az - çol tenzilkâr faaliyetlerde bulunmasına imkân yok muydu ve bu ücret eski ücretin, yani bezavatın evvelece aldığı ücretin aynı mıydı?

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — Aynı idi.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Bu müdür ne kadar müddet memuriyette bulunmuştur ve ne gibi ieraat yapmıştır?

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — Sekiz ay

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Bu kadar şikâyete meydan veriliyor ve bu kadar muamelelâta meydan veriliyor. Bu sekiz ay zarfında Ziraat Bankasının ıslahı için ne yapmıştır?

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — Arz edeyim. Bir kere biz Ziraat Bankası Müdüriyeti için mesaide bulunmadık. Hükümet bize Ziraat Bankası Müdüriyeti için evsafi lâzımeyi haiz birisini bulursanız yazınız dedi. O sırada biz bunu aramak üzereyken Hükümet «Teerübesine istinaden ve evsafi lâzımeyi haiz olduğuna kanaat getirerek eski müdürü umumîyi getirmeye karar verdi, başka adam aramayınız, biz adamımızı bulduk» dedi. Biz de pekâlâ Allah mübarek etsin dedik ve bittabî aramak-

tan vazgeçtik. Tahkikat meselesine gelince; bu tahkikat yenidir, yani. On, onbeş günlük bir meseledir.

MUSTAFA B. (Tokad) — Bir aydan fazla.

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — Muvazene-i Maliye Encümeninin Heyeti Celilenize...

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — İşittiğimiz şeyin ne olduğunu söyle, çıkar.

MUSTAFA B. (Tokad) — Söyle, söyle Hasan Bey! Baklayı ağzından çıkar, çıkar!

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — Muvazene-i Maliye Encümeninin Heyeti Celilenize taklim ettiği başka bir mazbata daha vardır. O mazbatada da bir müdürü umumî meselesi vardır. Heyeti Celile hatırlar ki ve bilhassa eski vekadârların bilimler ki, bendeniz bir aralık teşehhüt miktarı İktisat Vekâletinde bulunduğu bir sırada Ziraat Bankası Bütçesi müzakere edildi. O zaman Ziraat Bankasıyla diğer müessesatı maliyenin bir kısmı da Kayseri'de idi. Burada bütçe müzakere edildiği zaman Heyeti Celile mahza bankanın ıslahı ve sebabi zürranı tehvini ihtiyacı maksadiyle bir müdürü umumî getirtmek arzusundaydı. O zaman müdürü umumî muavinliğinde bulunan zat Avrupa'dan mütehasıs geldi mi, gelecek mi, gelmiyecek mi? Diye sorup dururken; zaten konan para da kâfi gelmiyecektir, Ziraat Bankası müdürü umumîsiz kalmasını diye o zatı müdürü umumî intihap ve tâyin etmişler.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Gayrikanunî yapmışlar.

MUSTAFA B. (Tokad) — Daha neler neler!... (Handeler).

İKTİSAD VEKİLİ HASAN B. — İşte onu müdürü umumî tâyin etmişler ve muavinliğinde başka birini tâyin etmişler ve Muvazene-i Maliye Encümenine de fetvasını almak için evrakını sevk etmişler. Muvazene-i Maliye Encümeni bu işi tekkik ettiği zaman ben İktisat Vekâletinde bulunuyordum. Bendenizi çağırıyorlar, gittim ve mesele nedir? dedim. Bana sorular. Ben de mesele hilâfı kanundur dedim. Çünkü müdürü umumîliğe intihabedilen zat o zaman burada bütçeyi müdafaa eden müdürü umumî muavini idi, - O müdürü umumî ki, şimdi Trabzon Defterdarıdır - Hüseyin Avni Bey namında olan bu zat Kayseri'de idi. Vekâletin müdafasına rağmen Büyük Millet Meclisi memuriyetinize hitam vermiştir, bankaya bir eş-

nebi mütehasşıs celbi mukarrerdir, muameleyi onada bulunan falan zata devrediniz ve hareket ediniz diye müdürü umumî muavininin yazdığı telgrafı ben imzaladım. Bundan haberdar iken belki kitaba uyar diyerekten müdürü umumî tâyin edildi. Vaktaki Kovutz buraya geldi - Hükümetin müspet olarak Almanya Ticaret Nezareti vasıtasıyla yaptığı tebligata istinaden kalktı ve buraya geldi - O zaman bu adamın eski Ziraat Bankasında suiistimalâtı vardır, hakkında tahkikat vardır, şusu çıkacaktı, busu çıkacaktı gibi şikâyetler - şayia değil - yazılarak bana kadar verildi. Benim bundan anladığım mâna Kavutz'un hakkında tahkikat yapıp da mucibi töhmet ve hilâfî kanun bir hali çıkacak olursa onun hakkında muamelei kanuniye yapılır. Hilâfî kanun hareketinden bahisle Meclise gider. birkaç söz söylenir ve nihayet kabul edilir tarzı ile ve birtakım ifadelerle Kavutz'u mümkünse buradan yürütmek, ise mâni olmak... Zaten başka taraftan da buraya namzetler vardır. (Kimlerdir sesleri) Bittabi bendeniz bunlara sem'i itibar etmedim. Esasen orta yerde Hükümetçe yapılmış bir teklif vardır. Buna mâni olan ne esbabı siyasiye vardır, ne de bir vaziyeti kanuniye vardır. Onun için bendeniz bunu münasip görmüş ve yapmışımdır ve bu, tahkikatla alâkadar değildir ve o zamana kadar da İstanbul'daki müdürü umuminin, muhasebecisinin, şunun ve bunun hakkında tahkikat cereyan ediyordu. Belki tahkikat, netice itibariyle buralara kadar gelebilecektir ve esasen evrakı buraya bizzat tahkik etmek üzere getirttim. Netice tahkiki hep birlikte görürüz. Binaenaleyh bana bu hususta yapılan inşaatin ve sairenin yaptığı tesir bir manevradan ibarettir ve ümidediyorum ki, mesele böyledir. Fakat buna rağmen hakikaten mucibi töhmet bir hal, bir vaziyeti kanuniye varsa bittabi o zaman vekiliniz icabatı kanuniyeyi yapmaktan çekinmeyecektir. Binaenaleyh, bu mesele için telâşa lüzum yoktur. Fakat farz eder misiniz ki, Kavutz şu veya bu hal ile memleketine iade edilmek lâzımgelirse onun yerine mevzuubahsolan zevat getirilecektir. Şunu saimimi olarak arz edeyim ki, bu zevatın Ziraat Bankası Müdüriyetine getirilmesi imkânı yoktur. (Bravo sesleri) Yani kıymetleri ve malûmatları dahi ne olursa olsun buna imkân yoktur. Sonra bunların malûmatları ancak defter tutmak ve daha saire gibi muamelâtı hesabiyeye inhisar eder. Nerede kal-

dı ki, bu zevat bu kadarcık malûmat ile memleketin böyle ahvali ziraiyesinin en müşevveş bir zamanında, ihtiyacına karşı, bir bankayı idare edebilsinler? Binaenaleyh bendeniz bankayı böyle ellere teslim edemem. (Teşekkür ederiz sesleri) Zaten bu banka muamelâtında muvakkat bir müddet için onların zamanı idaresinde ne dereceye kadar muvaffak oldukları malûmdur. Ve bu mesele hakkında da ahiren Muvazenei Maliye Encümeni, bu bütçeyi, Meclise sevk etmek üzere müzakere ederken aldığı malûmatla da vâkıf olmuştur ki, benim hiçbir kimseyi mağdur etmek hatır ve hayalimden geçmemiştir. Yani bir sebebi kanunî olmazsa hiçbir kimseye fenalık etmek hatırımdan geçmez. Ve yine o zat, bugün dahi evvelki maaşına muadil umumî bir müfettişliktedir. Eğer bunun hakkında da mugayiri kanun bir şey zuhur ederse, kendilerine icabatı kanuniyeyi yapmaktan çekinmem ve hiç geri kalmam. O halde mesele neticeleninceye kadar kendini himaye etmek, muhafaza etmek bence bir vazife-dir, yani aksi sâbit oluncaya kadar müfettişlikte çalışacaktır. Mâruzatım bundan ibarettir.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bankaların icrayı faaliyet edememesine iki sebep gösterildi. Birincisi, sermayenin zürraan elinde bulunması, ikincisi de; mevcut kanunun kâfi olmayışdır buyurdular. İnşallah bu nevakısı da biran evvel ikmal ederler.

MEHMED VASFİ Ef. (Bolu) — İnşallah kanun ikmal ve ıslah edilir ve sermayesi de teza-yüdeder. Yalnız bendeniz bir şey duyuyorum ki, Ziraat Bankasının Banka-i Osmanîde sekizyüz bin lira parası varmış, bu doğru mudur?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Ne gezer efendim, sekiz parası bile yoktur.

MEHMED VASFİ B. (Bolu) — Hiçbir şey yok mudur?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Yoktur efendim. Eğer bankanın parası olsa derhal alır zürraa tevzi ederim. Niçin bankada kalsın?

ALİ SAİB B. (Kozan) — Efendim, gayrikâ-nuni olarak maaş alanlar, Muvazenei Maliye Encümeninin kararı mucübince bu paraları iade etmişler midir? Ve hakikatte böyle bir mazbata var mıdır?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Bu mesele bendenizden ziyade Meclisi Âlinize aittir. Mazbata Meclistedir. Bu mazbata mevkiî

müzakereye konduğu zaman tekrar buraya onun için geleceğiz, konuşacağız. Yalnız şunu da arz edeyim ki, bu tâyin muamelesi Heyeti Vekileden geçmiş ve karara iktiran etmiştir. Malûmuâliniz bu gibi tâyinler Heyeti Vekilenin salâhiyeti dâhilindedir.

ALİ SAİB B. (Kozan) — Efendim, vekil sıfatıyla bu husus için bir teşebbüsünüz var mıdır? Onu soruyorum.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim, mazbata Meclisi Âlinizdedir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Öyle ise, ilk defa mazbatayı müzakere etmek lâzımgelir.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Onu Heyeti Aliyeniz bilir.

REİS — Hasan Bey, istirahat ediyorum yalnız sual soranlara cevap veriniz.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Müsaade buyuruluyor mu efendim? Geçen Mecliste ziraatin temini inkişafı için alâtı ziraiyede müstamel mahrukat, benzin ve saire gibi mevaddın Gümrük Resminden muafiyetine dair bir kanun yapılmıştı. İktisat Vekilinin bunun tatbikinin muvafık olduğuna kanaatkâr mıdır? Kanaatkâr ise bugün temini tatbikine çalışıyor mu? Bendeniz zannediyorum ki, henüz tatbik edilmiyor, edilmesi için bir çare düşünülmüş müdür?

İkinci bir sual daha arz edeceğim : Bugün zâtlilerin vekâletinin en mühim bir rûknü olan mütehassısınin ifadesine nazaran, şurada burada ve hattâ Ankara istasyonunda yüzbin liralık kadar alâtı ziraiyenin mahvolmalkta bulunduğunu söylüyorlar, doğru mudur? Bu hakikat ise bunun önüne geçmek için bir şey düşünülmekte midir? Bu alâtı ziraiye mevsimsiz mi gelmiştir? Yoksa bu alâtın istimali için ahali rağbet mi etmiyor? Bunu anlamak istiyorum!

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Hakikaten Zeytinburnu'nda öyle alâtı ziraiye vardır ki...

Dr. MAZHAR B. (Devamla) — Üçüncüsü : Harbi Umumide Avrupa'dan mütehassıs olarak birçok şubata getirilmiş olan adamlar mensub oldukları memleketin fabrikalarına acentalık yapmak suretiyle memlekete nâfi olmayan birçok alât ve edevatı sokmaya yardım ettikleri ve bu suretle memlekete çok fena hizmet ettikleri mütevatirdir. Bu müdürü umumînin böyle şeye alet olup olmayacak kadar salâhiyetinde takyidat ve tahdidat var mıdır?

Dördüncüsü; şimdiye kadar - bu her gün ve her sene bütçe meselesinde mevzuubahsolmaktadır - İktisat Vekâleti Ziraat Bankasının menlekete daha nâfi olabilecek bir surette ıslahat ve tadilâtı hakkında icâbeden şeyi bu sene Meclise teklif etmek niyetinde midir?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Alât ve edevatı ziraiyede sarf edilen petrolün Gümrük Resmine mukabil sarf edilmek üzere İktisat Bütçesine bir miktar para koymuştunuz, kanunu mahsus mucibince buradaki kayıtlar, muamelelerin sureti icrasına mugayir bir halledir. Bir taraftan mahrukat memlekete girdiği halde, diğer taraftan Gümrük Resmi alınarak irat, mahsubedilsin denmiş, bunun tatbikatında çok müşkülât vardır. Evvel beevvel, doğrudan doğruya erbabı zürrain ihtiyacı için Ziraat Bankasının mübayaaya edeceği petrol, hattâ dâhilden de olsa Gümrük Resmini iade etmek suretiyle tatbik etmek lâzımdır. Alelûmum tohumluk hakkında Ziraat Bankasına birtakım vazaif tahmil edilmektedir. Her cins tohumluk için bunların da Gümrük Resminden muafiyeti hakkında hariçten... (Hariçten istemiyoruz sesleri) Ziraat Bankasının ıslahını tazammun edecek olan yeni bir lâyiha'nın haddi asgari bir zamanda Meclisi Âliye sevki müsemmemdir. Zaten bu zat vaktiyle bir proje hazırlamış idi ve o proje İstanbul Meclisi Mebusan encümenlerine kadar gitmişti. Lâhiyanın hututu esasıyesi güzeldi. Biraz daha işliyerek, yeni vaziyetimize nazaran bu lâyihayı ıslah edip veya yeni bir şey hazırlayıp getirmek lâzımdır ve biran evvel bankayı işliyecek bir surete koymak mafluptur. Zaten bu zatı da bunun için getirdik. Geleli iki üç gün oldu. Muameleyi anlayıp dinlemesi için biraz müsaade etmekliğimiz lâzımdır. Şurada burada yağmur altında çürüdüğünü haber verdiğiniz makinalar dan haberdar değilim.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Zeytinburnu'ndaki alâtı ziraiye...

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Zeytinburnu'ndaki makinalar dan bir kısmı muhtelif yerlere sevk edilmiştir. Evvelce alamamıştık, Müdafaa-i Milliye o zaman müşkülât çıkarmıştı. Onun için alamamıştık, Rıza Beyefendi! Şark vilâyetlerinde metrük kalan ve Ziraat Bankası alsın denilen makinalar vardır, onların kimisinin tekerleği yok, kimisinin silindiri yok...

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — O halde ihtisas olmadan getirilmiş olan makinalar çürüyor.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — İşe yaramayan denilen alât budur. Alât ve edevatı ziraiye getirilmiş, işe yaramamış, birçokları yollarda kalmış deniyor. Siparişlerden birçok şeylerin alındıkları, memleketinde kaldığı söyleniyor, belki ziraat eşyasının bazıları hakkında bu söz vâridtir, biliyorsunuz ki bu, Harbi Umûmîden sonra son inkılâp vaziyetinden mütevellit bir şeydir, Hükümetin daha milyonlara eşyası ka'mıştır ve her dairenin de vardır, yalnız Ziraat Bankasına muhasır değildir. Binaenaleyh istifade edilmek üzere alınıp getirilmiş de, burada çürüyen makinamız yoktur.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Vardır Hasan Bey, her yerde vardır.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Alınıp da getirilmiş efendim. Ankara ihtisasınınla pek çok olduğunu söylüyorlar. Benim bildiğime nazaran öyle ziraat makinamız yoktur. mamafih tetkik ederim, varna icabına bakarım.

HALİL B. (Zonguldak) — Tetkik edilmeye lâyık bir mevzu'dur.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Müdürü Umûmînin salâhiyet ve tevkifatı var mıdır?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Banka Nizamnamesinin Müdürü Umûmiye verdiği salâhiyetten ibarettir.

Dr. MAZHAR B. — O halde teyit yok...

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Meclisi İdare zaten bunun başında'dır. Bütün mukarreratının meclisi idareden geçmesi, meclisi idarenin muvafakatı alınıldıktan sonra icra edilmesi lâzımdır. Binaenaleyh başında zaten murakip vazifesini ifa eden bir merkez, bir meclisi idare vardır. Binaenaleyh ben bir tehlike görmüyorum. Eskiden olduğu gibi buraya ihtisasından istifade edilmek üzere getirilen mütehasss'ların hakikatte memleketlerinin menafîi iktisadiye ve siyasiyesine çalıştıkları vâkidir. Zannedem ki, bundan sonra gelecek mütehasss'lar, Hükümeti Milliyede bu emellerini icraya imkân bulsunlar.

İHSAN B. (Cebelibereket) — Efendim beyanatı âlinizde «Ziraat bankalarının hikmeti tessüsü ve vücudu, memlekette ziraatin tevessü ve inkişafını temine mâtuftur» buyurdunuz. Bendenize, memleketimizdeki ziraatin tevessü ve inkişafına mâni olan avamilden en birincisi;

zürranın mahsulâtını hangi mahreçlere sevk edeceğini ve o mahreçlerdeki piyasanın ne olduğunu bilmemeci yönünden elindeki malını ikinci derecedeki mutavassıt ellere kaptırmasdır. Bundan dolayı zürra, mali tazyik altında sanatını inkişaf ettiremiyor. Ziraat Bankasının terakki ettirilmesi mevzuubahistir. Bu hususta bir tedbir düşünülüyor mu?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Efendim demin arz ettiğim veçhile ziraat sendikaları vazâifinde buyurduğunuz şeyler dâhildir. Dünyanın en müterakki memleketinde dahi zürra, mahsulâtı ziraiyesinin başka memleketteki mahreçle ini, hattâ kendi memleketinde bile müstehlaklerinin nerede olduklarını bilmez, daha kendi aralarında mevcudolan sendikalar, zürranın mahsulâtını mahreçlerine sevk edip satmak vazifesini deruhde ederler. Biz bankanın âtidedeki tadilâtla bu rolleri ifa edecektir, yani mahsulâtı arzıyeyi zürra getirip Ziraat Bankasının depolarına koyarak ve kayduğu vakit de muhtazolduğu parayı - malının kıymetinin yüzde ellisini - alacak, banka malı, onun heca'ına icabeden piyasada ve mahreçlerde satacak ve hesabını zürra verecektir. Bu rûlü ifa etmesi lâzımdır.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Mücaade buyurun rica ederim, Ziraat Bankasının Maliye Vekâletinden alacağı ne kadardır? Bu bir, bu miktarın heyeti umumiyesinin faizini Ziraat Bankası Maliyeden alıyor mu? İki, sonra üçüncüsü: Maliye Vekâleti bu borcunu Ziraat Bankasına ne vakit ve kaç taksitte verecektir? Bunu anlamak istiyorum. Para, para derciniz, sonra kendiniz alırsınız, vermezsiniz. Bu olur mu?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Ben almadım herhalde.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendim, Maliye Vekili sıfatıyla aldınız.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Metelik almadım, yani son fıkrayı kabul etmem, Mustafa Bey af buyursunlar! Ben kendi zamanımda Ziraat Bankasından on para istikraz etmedim. Ziraat Bankasının şimdiye kadar muhtelif tarihlerde Hükümete avans olarak, ikraz olarak ne kadar para verdiğini, miktarlarını Ziraat Bankasından sordum, henüz cevap almadım. Fakat meclisi idare reisi beyefendi, bu sual üzerine cevap verecek erkamı elinde tu-

tuyorlar. Bununla her halde tatmin edilebilirsiniz. Sekiz, on miyon derecesinde bir paradır ve teşekkür ederim ki, Maliyenin Ziraat Bankasına olan borcunu mukasabatı vermesi lüzumunu izhar buyurdunuz. Buna İktisat Vekili sıfatıyla bilhassa teşekkür ederim. Maliyenin vaziyeti maliyesini nazarı dikkate alarak, eğer muntazam bir şekil altında her sene maliye bütçesine muayyen ekâm koymak suretiyle Ziraat Bankasına olan borçları tediye etmeyi temin buyurursanız - ki, bendenizin emelim budur ve teklif edeceğim - çok müteşekkîr olurum.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Yani Ziraat Bankası Maliyeden alacağı matlubatının faizini almakta mıdır? Yoksa faizi de gidiyor mu?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Çok defa faizi de resülmale inzamam etmektedir. (Hanedeler)

MUSTAFA B. (Tokat) — Nasıl olur böyle efendim?

SÜLEYMAN SÜİDİ B. (Bayezid) — Vilâyatı Şarkiyede Ruslar tarafından birtakım edevatı ziraiye bırakılmıştı. Bunların bâzılarını kabili istimal, kısmen de kabili istimal değildir. Bunlar ciheti askeriyenin ve sairesinin elinde bulunmaktadır. Bunlar hakkında ne gibi muamele yapılmıştır. Sonra istilâs şaikasıyla yerlerine avdet eden ahaliye şimdiye kadar ne yapıldı? Bunların da bir takımalarının borçları vardı, muavenete muhtaçtırlar, bunlar hakkında ne muamele yapılmıştır?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Vilâyatı Şarkiyede kabili istimal alât ve edevatı ziraiye var ise bunları Ziraat Bankası alıp istifade etmek ister ve kabili istifade onları da almıştır. Almadıkları da olabilir. Asıl ikinci kısım; Vilâyatı Şarkiyeye ahalişi perişan bir haldedir, istilâ görmüştür; yerlerine yeni gitmişlerdir, Ziraat Bankasına birçok borçları vardır, bunları ödiyemiyecek bir haldedir buyurdunuz. Bittabi Ziraat Bankasının sermayeci ahaliesinin gürümesini biriniz istemezsiniz. Çünkü bunlar zürran parasıdır. Yalnız vaziyeti hazıraları bunların idamesine müsaidelmıyan yerler için bir maddei kanuniye tanzim buyurursunuz, tecil edilir. Bir sene, iki sene müddetle tecil ederiz, bunun için yapılacak şey budur. Heyeti Celile kabul buyurursa başışlarımız. O da başka....

ŞEFİK B. (Bayezid) — Vekil Beyefendi! Zürran müracaatlarının teshil ve kendilerinin

biran evvel tatmini için lâyihai kanuniye getirmekte olduklarını buyurdular ki, - teşekkür olunur - bunun biran evvel gelmesi matluptur. Tahribata, istilâyaya uğrıyan bir kısım memleketlerimizde ziraat şubeleri teşekkül etmiştir, ezameümle yedi kazayı ihtiva eden Bayzid vilâyetinde bir tek Ziraat Bankası şubesi yoktur. Bundan birkaç ay evvel birkaç kuruluş göndermek için müracaat ettim, orada şubemiz yoktur cevabını aldım. Buyuruyorlar ki: Paramız yok, yani şube teşkili, masrafı müebolur. Kendilerinden sorarım; şube teşkili kaç kuruluş masrafla mümkün olur? Bir kâtiple birkaç memurdan ibarettir.

REİS — Rica ederim, sualinizi lütfen biraz ihtisar buyurunuz, zamanımız yoktur.

ŞEFİK B. (Devamla) — Sonra muhterem refikimizin buyurdıkları gibi, Harbi Umumiden evvel 1323 de istikraz etmiş olan bir fakir zürran elinde bir öküzü var, onu da çekip elinden alıp eski borçlarına mahsubettikleri de vardır. Bu ne adalete ve ne de bir şeye muvafık değildir. Bu hususa dair kendilerinden cevap isterim!

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Zannederim ki, Süleyman Sudi Beyin sorduğu sual de aynı idi. Bir kere sandık meselesi; beyefendi! Bilirsiniz ki; elyevm sandık mevudolmıyan birçok yerlerde vaktiyle sandıklar vardı. Bunlar istilâ, tahrip ve saire neticesinde zâil olmuşlardır. Bunların defaten iadesi, açılması tahtı imkânında değildir. Ziraat Bankasının vaziyeti haliyesi bunu defaten yapmaya müsait değildir. Fakat imkân oldukça emin olabilirsiniz ki, vüat hâsıl oldukça her kazada bir şube açılması mukarredir.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Ne vakit?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Ne vakit olduğunu bilmem. Bu imkân meselesidir. Şurada burada aç demekle olmuyor. Parayı tevzi edecek olursak hiçbir yerde iş göremiyecek hale geliriz.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Beyefendi varidat alıyorsunuz!

REİS — Rica ederim Beyefendi, muhavere olmasın!

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Şimdi efendim müsaade buyurun; varidat alıyorduk, varidatı başka bir yere vermiyoruz. O para sandıkta mahfuzdur. Ne zaman o para, orada

sandık açmaya müsait bir hale gelirse derhal açarız ve her yerde açılması mukarrerdir.

TEVFİK FİKRET B. (Konya) — Beyefendi! Orta - Anadolu'da, bilhassa Konya vilâyeti dâhilindeki kazalarda ziraat sandıkları, iki senedir ikrazatta bulunmuyorlar; zürra para bulamıyor. Yalnız Konya Sandığından İstanbul Sandığına (150) bin lira celbedilmiş; bu para el'an iade edilmiyor. Bu cihetle in de nazarı dikkate alınmasını istirham ederim.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Efendim Konya Sandığından İstanbul Sandığına (150) bin lira celbedilmiş. Bu bankanın muamelâtı dâhiliyesine mütaallik bir şeydir. Bittabi bunun teferrüatından haberdar olamam, ne maksatla celbedilmiştir, ne maksatla iade edilmiyor? Bunları tahkik ederek arz ederim; muamelâtı dâhiliyesiyle meşgul değilim; bittabi banka benim bir müdiriyeti umumiyem gibi değildir.

TEVFİK FİKRET B. (Konya) — İkrazat yapamıyor; varlığı yokluğu müsavidir.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Parası olan yerlerin ikrazat yapmak vazifesidir.

KÂZİM HÜSNÜ B. (Konya) — Parası çekilmiş de ondan.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Ne için çekilmiş? Bundan haberdar değilim; bilmiyorum ki, cevap vereyim. Bankanın muamelâtı müteferriasına dair benden malûmat talebederseniz o vakit benim müdürü umumî olmaklığım lâzımgelir ki; teferrüatı hakkında malûmat verebileyim, ne muhasebeciyim; ne de direktör; teferrüatı not eder, sorarım.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — İstanbul matbuatında Gönen kazası tütünçüleri hakkında makalât vardır. Bunda diyorlar ki: Biz, bu sene bir buçuk milyon kilo tütün elde ettik; buraya bir takım şirketler geldi; fakat Reji İdaresi bir tertip neticesi olarak bu şirketlerle uyuştu. İzmir Kongresinde bizim tütünlerimizin «Samsun tütünleri derecesinde haizi kıymet olduğuna karar verdikleri halde bize 80,90 kuruş fiyat veriyorlar. Biz mahvoluyoruz. Bu bapta İktisat Vekâletine müracaat ettik, bir şey yapmadı.» diyorlar. Halbuki sizin hâsulatı ziraiye üzerine bir nizamnamemiz vardır. Bu bâzı yerlerde tatbik edilmiştir. Fakat (Gönen) gibi büyük bir istihsal mevkiinde tatbik edilmemesi bittabi doğru değildir. Niçin tatbik edilmiyor? Bunu anlamak istiyorum.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Bizzat kendiniz ifade buyuruyorsunuz: O nizamnameyi Ziraat Bankası, 10 - 15 şubesinde tatbik etmiş ve her şubede niçin tatbik edilmediği kendi kendine zâhir oluyor. Çünkü Ziraat Bankasının şu veya bu mahallerde tatbik edip de ihtiyaç olan başka yerlerde mahsulât üzerine ikraz muamelesini yapamadığı kudretinin taallûk etmesinden münbaistir. Buyurduğunuz telgrafı bendeniz de aldım. Tervicen Ziraat Bankasına tebliğ ettim ve (İmkânı varsa onlara da mahsulât üzerine ikraz muamelesi yapın.) dedim. Bu hep sermayenin vaziyeti meselesine tabidir. Zatiâliniz bir yerden telgraf aldınız. Bendeniz ise yüz yerden telgraf almışumdur. Memleketimiz, hamdolsun ziraat memleketidir. Düşününüz; her tarafı tatmin edecek kadar ikrazat yapmak için kaç milyon lira lâzımdır?

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Maliyenin boreunu vermesi lâzımdır.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Maliyeden isteyiniz, çare düşününüz.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — İstedik ve çaresini burada hep birlikte müzakere ettik zannediyorum. Her cihet Heyeti Celilenizce malûmdur. İmkânın haricine çıkamayız. Tedricen her yerde yürümekte olduğumuzu bir defa daha kabul buyurunuz.

ŞÜRÜ KAYA B. (Menteşe) — Efendim. bankanın ıslah ve inkişafı için ecnebi bir müecchassis getirilmiş. Hasan Beyefendi bu adamın ihtisasından emin bulunuyorlar. Kendisine itimadımız berkemaldir. İnşallah memleketimiz hakkında müfidolsun. Ayda kendisine (150) altın, yani (1 200) kâğıt lira verilecek. Ve istihbaratımıza nazaran beş sene müddetle kontrat yapılmış. İki sene veyahut altı ay sonra bu adamın liyakatsizliği anlaşılır ve indelicap memleketine iadesi icabederse bu aylığı, beş sene mütemediyen verecek miyiz? Acaba böyle bir kayıt var mıdır?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Hükümetin, vaktiyle şeraiti mukavele olarak Almanya Ticaret Nezareti vasıtasıyla yaptığı teklifat mutlaklıdır. (Beş sene mukaveleyi kabul ederim. (150) lira altın maaş kabul ederim. Müdürü Umumî salâhiyetiyle çalışacaksın. Gelirken iki nefer ailenle beraber masarifi seferiyeni vereceğim, avdet ederken keza masarifi seferiyen verilecektir, iki ayda mezuniyet vereceğim) demişti. Bunu na-

zarı itibara alarak gayrimelhuz esbabı siyasiye altında bu mukavelemin feshi lâzımgelirse yalnız üç aylık para vereceğiz. Böyle bir kayıt koyduk. Bunun hakkında da muvafakatini aldık, yani o şartla iktifa etmedik. Ve bütün muamelelâta ve bütün memurîni Devlet hakkında cari olan kavanîne teabiyeti ayrıca münderiçtir.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında... (Gürültüler)

ZAMİR B. (Adana) — Reis Beyefendi, usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Efendim, heyeti umumiyeeye ait müzakerenin kifayetini reyî alınize arz ediyorum.

ZAMİR B. (Adana) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında takrirler vardır, okuyoruz efendim.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, maddelere geçilmesini teklif ederim.

Saruhan
Abidin

Ordu
Faik

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak
Halil

Riyaseti Celileye

Ziraat Bankası bütçesinin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif ederim.

Kângırı
Rifat

İkinci faslı okuyoruz:

Fasıl	Madde	Nev'i varidat	Lira
1	Temettüat ve aidatı		
	1 İkrazat ve matlubatı muhtelif faizleri		500 000
	2 Temettüat ve aidatı muhtelif		250 000
	3 Varidatı hususiyet vilâyat veznedarlığı aidatı		50 000
	4 Polîçe bedelâtının tahsil ve irsaline tavassuttan dolayı alınacak ücret		20 000
	5 Sanayii ziraiyeye ait levazımın münakalâtından husule gelecek temettü		10 000
İkinci faslın yekûnu			830 000

Riyaseti Celileye

Heyeti umumiye hakkındaki müzakere kâfidir, maddelere geçilmesini teklif ederim.

Ardahan
Talât

REİS — Efendim Heyeti Umumiyeeye ait müzakerenin kifayeti hakkındaki bu takrirleri reyî âlinize arz edeceğim. Kâfi görerek fasıllarla diğer mevaddı kanuniyenin müzakeresine geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini de reye arz ediyorum, kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul olunmuştur. efendim.

Ziraat Bankasının 1339 senesi Bütçe Kanunu

Madde 1 — 1 Mart 1339 tarihinden gayeî Şubat 1340 tarihine kadar imtidadeden 1339 senesi maliyesi zarfında Ziraat Bankasınca cibayet olunacak varidat merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile 1 935 698 lira tahmin olunmuştur.

REİS — Şimdi fasılları müzakere edeceğiz.

(A) Cetveli

F. M.	Nev'i varidat	Lira
1	Menafi hissesi	1 000 000

REİS — Efendim birinci fasıl hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) O halde birinci faslı bir milyon lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın, efendim aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir efendim.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Ekseriyet yoktur beyefendi.

REİS — Efendim, zaten heyeti umumiyesi tâyini esamiyle reye konulacaktır.

REİS — Efendim ikinci fasıl hakkında söz istiyen var mı?.. («Hayır» sesleri.) İkinci fasıl 830 000 lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Fasıl	Madde	Nev'i varidat	Lira
3		Müessesat varidatı	
	1	Makinist sınıflarında vukubulacak tamirat ve imalâttan	10 000
	2	Alât ve levazımı ziraiye bedeline zammolunacak küsurattan	10 000
	3	Tamirhanelerde vakubulacak tamirat ve imalâttan	30 000
	4	Ankara Ziraat Mektebi işletme varidatı	—
Üçüncü fasılın yekûnu			50 000

REİS — Efendim üçüncü fasıl hakkında söz istiyen var mı?.. («Hayır» sesleri.) O halde efendim üçüncü fasılın yekûnunu 50 bin lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Dördüncü fasıl okuyoruz efendim.

Fasıl	Madde	Nev'i varidat	Lira
4		Ankara Ziraat Mektebi masarifi karşılığı olarak Maliyeden alınacak meblâğ	55 698

REİS — Efendim! Dördüncü fasıl hakkında söz istiyen var mı?.. («Hayır» sesleri.) Dördüncü fasılın heyeti umumiyesini 55 698 lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Efendim, şimdi yekûnu umumiye okuyoruz:

Yekûnu umumi: 1 935 698 lira.

Efendim, yekûnu umumiye kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Gümrükten mal kaçıran gibi bütçe çıkarıyoruz. Anlıyamıyoruz.

REİS — Efendim Riyaset sarf ve vazih bir surette söz istiyen var mı diye soruyor. İnsaf buyurunuz rica ederim. Dikkat buyurunuz, söylersiniz.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Efendim söz için vakit bırakmıyorsunuz ki söyleyelim. Bîrden geçiyorsunuz.

REİS — Söz vermedim mi ki itiraz buyuruyorsunuz?

ZEKİ B. (Gümüştane) — Demin söz söylemek istiyen bir arkadaşına söz vermediniz ki bize veresiniz.

REİS — Efendim o arkadaş usul hakkında söz istemişti. Halbuki mesele bitmiş, müzakere edilmişti. Usul hakkında ne müzakere edeceğiz? («Doğru» sesleri.)

(Birinci madde tekrar okundu.)

REİS — Birinci madde hakkında mütalâa dermeyer etmek istiyen var mı?.. («Yok» sesleri.) O halde maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar el kaldırsın... Aksini reye arz ediyorum. Kabul buyurmayanlar el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Ziraat Bankasının 1339 senesi maliyesi maaşat ve mesarifi için işbu kanuna merbut (B) cetvelinde irae olduğu veçhile 926 742 lira tâyin edilmiştir.

Fasıl	Madde	Nev'i muhassessat	Encümence teklif olunan Lira
Birinci Kısım --- İdarei Merkeziye			
1		Maasat	
	1	Müdürü Umumi (Sekiz aylığı mevkuf tutulacaktır)	4 600
	2	Müdürü Umumi Muavinliği	720
	1	Müdürü Umumi Müşavirliği	240
	3	Memurini merkeziye	16 216
	4	Heyeti teftiş'ye	6 520
	5	Müstahdemini müteferrika	2 554
Birinci fasılın yekûnu			30 840

REİS — Efendim bu fasıl hakkında bir mütalâa dermeyan edecek var mı?. («Hayır» sesleri.)

Efendim fasılın yekûnu umumisini arz ediyorum: 30 840 lira.

Söz istiyen var mı?. («Hayır» sesleri.) O halle efendim birinci fasılın yekûnu umumisini 30 840 lira olarak kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Aksini de reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul olunmuştur efendim.

Efendim! İkinci fasıl okuyoruz:

Fasıl	Madde	Nev'i muhassessat	Encümence teklif olunan Lira
2		Levazım	
	1	Tenvir ve teshin	500
	2	Kırtasiye	900
	3	Melbusat	250
	4	Müteferrika	500
	5	Meclisi idare ücreti içtimaiyesi	2 600
	6	Masarifi tesisiye	500
	7	İcarat	2 500
İkinci fasılın yekûnu			7 750
Birinci kısmın yekûnu			38 590

REİS — Efendim ikinci fasıl hakkında bir mütalâa dermeyan buyurmak istiyen var mı?

ZEKİ B. (Gümüşane) — Bir kelime efendim Meclisi idare ücreti içtimaiyesi 2 600 konulmuş. Bunu izah etsinler.

REİS — Efendim beşinci maddedeki 2 600 liranın sureti sarfi hakkında istizahta bulunuyorlar. (Hakkı huzurdur sesleri).

ZEKİ B. (Gümüşane) — Bendeniz İktisat Vekili Beyden sualime cevap verilmesini istiyorum.

İSMET B. (Çorum) — Efendim bu.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Beyefendiye bir sual terettübetmez. Beyefendi ne suretle cevap verecek?

İSMET B. (Çorum) — Meclisi İdare Reisi sıfatıyla.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Hayır efendim, Meclisi İdare Reisi sıfatıyla cevap veremezsiniz.

MÜKERREM B. (Isparta) — Efendim Maliyeden, İktisat Vekâletinden, tüccar ve Meclisten müntahab olmak üzere Ziraat Bankasında bir heyeti idare vardır. Bunlar haftada bir

defa içtima eder. Bu içtima için hakkı huzur olarak beş lira bir yevmiye alırlar. Buraya konulan tahsisat onun içindir.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Bu verilen izahatı bir kere de Maliye Vekilinin vermesi icâbeder. Beyefendi Muvazenei Maliye Encümenindedirler. Bu 2 600 lira kimlere veriliyor ve hangi heyeti idarelere veriliyor? Bunu anlamak istiyoruz, böyle toptan güm diye giderse olmaz.

MÜKERREM B. (İsparta) — Efendim geçende iki âzayı buradan intihabettik. Birisi İsmet Beyefendidir. Sonra taşralarda da meclisi idare vardır. İçtima edecek olan o taşra Meclisi İdare âzalarına hakkı huuzr namıyla münasip bir ücret veriliyor. Bu konulan tahsisat onun karşılığıdır.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Malûm efendim, yalnız bir mesele izah edilmemiştir. Taşralarda bulunan Meclisi İdare âzalarına verilen ücret kaç kuruştur? İstanbul merkezinde olanlarla burada olanlar arasında bir fark var mıdır? Yok mudur?

MÜKERREM B. (İsparta) — Bütçeye bu konurken tabii müfredat kısmına konulmaz. Bugün her hangi bir bütçeyi alsak memurîni merkeziye namı altında bir madde vardır. Müsteşardan tutunuz kapıcıya kadar onda dâhildir. Halbuki hangisine kaç kuruş maaş verildiği

madde meyanına girmez. Merkez, taşra meclisi idarelerine kaç kuruş hakkı huzur veriliyor, âzalara kaç kuruş veriliyor... Bu tabii metne konmaz ve buna lüzum görülmez.

İSMET B. (Çorlu) — Zeki Beyefendinin sualine cevapolarak değil şahsen malûmat arz ediyorum. Bankanın bir merkez meclisi idaresi vardır. Bir de şube sandıklarının meclisi idareleri vardır. Bu meclisi idare içtima ettikçe içtimalarına mahsus olmak üzere nizamnamelerinde muayyen olan ücret verilir. Buradaki para da onun karşılığıdır. Merkez meclisi idaresi geçen 1338 senesi bütçesinin tetkiki esnasında burada sevk eden müzakere neticesinde bu ücreti lira olarak takdir etmiştir. Taşra meclisi idaresinin ücretleri de merkez meclisi idaresinin tâyin edeceği miktarda verilir. O da: 200 kuruşu geçmez, bu, onun karşılığında ibarettir. Binaenaleyh burada merkez meclisi idaresi içtima ettikçe alırlar.

REİS — Efendim başka söz isteyen var mı? İkinci faslı 7 750 lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir. Efendim birinci kısmın yekûnunu arz ediyorum: Birinci kısmın yekûnu 38 590 liradır. Birinci kısmın yekûnunu 38 590 lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmiştir..

Efendim üçüncü faslı okuyoruz :

Fasıl	Madde	Nev'i muhassesat	Encümence teklif olunan Lira
İkinci kısım - Mülhakat ve şube sandıkları			
3	Maaşat		
	1	Şube ve sandık memurîni	94 402
	2	Şube ve sandık tahsildarları	8 492
	3	Odaclar ve bekeçiler ücreti ma'kuası	50 044
	4	Alât ve levazımı ziraiye depo memurlariyle makinistleri	9 352
	5	Alât ve levazımı ziraiye bekeçi ve hamalları	4 036
	6	Mülhakata ait müterakim muamelât için merkez ve mülhakatta istihdam olunacak memurîni muvakkate ücreti	3 000

Üçüncü faslın yekûnu 169 326

REİS — Üçüncü fasıl hakkında mütalâa dermeyan buyurmak isteyen var mı? Üçüncü faslın yekûnunu (169 326) lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Üçüncü faslın yekûnu (169 326) lira olarak kabul edilmiştir.

Fasıl	Madde	Nevi muhassetat	Lira
4	Levazım		
	1	Tenvir ve teshin	7 410
	2	Kırtasiye	6 408
	3	Ücurat	13 000
	4	Müteferrika	4 530
	5	Meclisi İdare ücuratı içtimaiyesi	20 850
Dördüncü fasılın yekûnu			52 198
İkinci kısmın yekûnu			221 524

REİS — Efendim dördüncü fasıl hakkında söz istiyen var mı?

ZEKİ B. (Gümüşane) — Şimdi burada tenvir, teshin bedeli var. 7 410 lira, icarat, müteferrika, bir de meclisi idarenin ücuratı var. O halde evvelce geçmiş olan 2 600 merkez meclisi idaresine mi aid oluyor. (Evet sesleri) Öyle ise bu para pek çoktur. Merkez meclisi idaresi için 2 600 lira, diğerleri için 20 000 küsur lira, yani heyeti umumiyesi itibariyle 22 000 küsur lira. Bu havai masraf demektir. Buna Vekil Beyefendi cevap versinler ve bizi ikna' etsinler. Vekil Bey burada bulunmaya mecburdur.

İSMET B. (Çorum) — Efendim bu husustaki malûmatım şudur. Buradaki ücurat taşra meclisi idarelerine, evvelki işe merkeze aittir. Merkez meclisi idaresi ayda dört defa içtima' akdeder. Bundan fazla yapamaz. Taşra meclisi idaresi ekte bulunan kanun ve nizamnamelere göre, emvali gayrimenkule ikrazatında teminatın kıymetlerini ve saireyi tetkik eder. Vazaifin zürraa ikrazat meselesi teşkil eder. Binaenaleyh banka heyeti idaresi ücretini kaldıracak olursanız kimse gelmez, iş görülmez ve bankanın işi yüzüstü kalır. Teşkilât dahi akâm kalır. (Kâfi, kâfi sesleri)

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim bu izahat kâfi değildir. Bunu, vekili mesulü gelip izah etsin. (Kâfi sesleri) Bendeniz arz ettim ki, gümürükten mal mı kaçırmıyoruz? Biraz vakit geçecek diye, yarım saat evvel gideceğiz bahanesiyle yirmi bin lirayı feda edeceksek hiçbir diyeceğim yoktur. Biz sükkût ettikçe her sene böyle tekrar edecektir.

MÜKERREM B. (İsparta) — Zeki Bey lûtfen sualinizi tekrar buyurur musunuz? Meclisi idare ücuratı hakkında izahat arz ettik zannedirim.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Evet efendim fakat deminki verdiğiniz izahatta burada ve hariçtekilerin meclisi idare ücuratı içtimaiyesinin 2 bin küsur lira olduğunu bildirmiştiniz Zabıtta münderiçtir. Halbuki şimdi burada 20 bin lira daha çıkıyor. Bu para harice mi veriliyor? Bendeniz esas itibariyle şunu arz ettim ki Vekil Bey bulunmadıkça müzakeresi taraftarı değilim. Fakat Heyeti Umumiye kabul ederlerse ona diyeceğim yok.

MÜKERREM B. (İsparta) — O bahsi diğer. İkinci nokta başka. Fakat malûmu âlinizdir ki bütçenin tertibi merkez ve taşra üzerine vâkı olur. Demin kabul edilen, merkez meclisi idaresi masrafıdır. Bu, taşra faslında bir tertiptir. Bu da taşra meclisi idaresi yevmiyeleri karşılığıdır. O başka, bu başka.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Beyefendi! Rica ederim. Burada banka 13 bin lira icare veriyor. Halbuki bugün memleketimizin her hangi bir tarafında emvali metrukeden bu kadar emakin vardır. Orada oturabilirler.

MÜKERREM B. (İsparta) — Bedava yoktur.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Memurün oturuyor da Hükümet oturamıyor mu?

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Efendim Muvazenei Maliye Encümeni meclisi idare ücuratı içtimaiyesine, tetkik etmek suretiyle kaani olmuş mudur?

MÜKERREM B. (İsparta) — Evet efendim.

REİS — Efendim fasıl hakkında başka söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) O halde dördüncü fasıl (52 198) lira olarak kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Kabul sesleri) Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Dördüncü fasılın yekûnu 52 198 lira olarak kabul edilmiştir. İkinci kısmın yekûnunu oku-

yoruz. İkinci kısmın yekûnu (221 524) liradr. Efendim yekûnu reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Kabul sesleri) Aksini de reye arz ediyorum. Kabul buyurmayanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim!

REİS — Efendim, beşinci fasıl okuyoruz.

Fasıl	Madde	Nev'i muhassemat	Encümence teklif olunan Lira
Üçüncü kısım			
5		Merkez ile mülhakat bcyninde müşterek masarif	
	1	Tab'iye, teedidiye, kırtasiye	20 000
	2	Harcırah ve yevmiye	50 000
	3	Demirbaş eşya çürütme payı	5 000
	4	Ebniye inşaat ve tamaratı	25 000
	5	Hükümet kanunlarına bedeli iştirak	3 000
	6	Akçe bendiye ve nakliyesi	1 500
	7	Mecalis heyeti müstahdemînine ait hissei temettü	42 000
	8	Masarifi gayrimelhuza	1 000
	9	Yeniden küşadolunacak şube ve sandık masarifi	—
	10	Maşat ve masarifi tedrisiye	42 254
	11	Evrak ve defatiri matbua nakliye ve bendiyesi	5 000
	12	Fabrika ve tamirhane masarifi	20 000
	13	Alât ve levazımı ziraiye nakliye ve bendiyesi	5 000
	14	İstanbul şubesine ait havale tebligatı posta ücreti	1 000
	15	Hissei Menafi masarifi tahsiliyesi	4 000
			224 754
Beşinci fasılın yekûnu			224 754
Üçüncü kısmın yekûnu			224 754

REİS — Efendim beşinci fasıl hakkında söz istiyen var mı?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim sual soracağım!

ZEKİ B. (Gümüşane) — Kimden?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Muvazenei Maliye Encümeninden.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Bir şey öğrenmek istivorum?

ZEKİ B. (Gümüşane) — Kimden?

REİS — Efendim! Pazartesi günü saat bir buçukta içtima' edilmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat : Saat : 5,05

4. — SUALLER, CEVAPLAR

1. — *Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyin, Bayezid Valisi Kâmil Bey hakkındaki sualine Dahiliye Vekili Ferid Beyin tahrirî cevabı (6/27)*

B. M. M. Riyaseti Celilesine

Karaköse kazası Jandarma Bölük Kumandanı Yüzbaşı Hikmet Efendinin indettahkik mevradı mütaadedede irtikâbı ve suihalî derecesi sübuta varmış olduğu halde hasbelicâp esbabı mucibesini izah ve teşrih etmek üzere mücerret menfaati hasisesine hadim Bayezid Valisi Kâmil Bey bu baptaki evrakı tahkikiye sekiz mahtan beri masasında hıfz ve tetkik ettirmemesi ve mezkûr evrakı mercii aidine göndermemesi esbabının Dahiliye Vekili Beyefendinin sual buyurulmasını arz ve istirham eylerim efendim.

Bayezid Mebusu
Süleyman Sudi

B. M. M. Riyaseti Celilesine

Bayezid Valisi Kâmil Beyin Karaköse Jandarma Bölük Kumandanı Yüzbaşı Hikmet Efendi hakkındaki evrakı tahkikiye sekiz aydan beri hıfz ile tetkik ettirmediği hakkındaki şikâyeti havi Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beyefendi tarafından verilen 21

Teşrinievvel, 1339 tarihli tahrir üzerine şerefvâridolan 21 Teşrinievvel 1339 tarihli ve 27/973 numaralı tezkeresi Devletleri arizai cevabiyesidir.

Karaköse Jandarma Bölük Kumandanı Hikmet Efendinin evrakı 30 Ağustos 1339 tarihinde Meclisi İdaresi Vilâyet memurîn Encümenince ledettetik mumailiyh Hikmet Efendinin cinayetle lüzumu muhakemesine karar verildiği ve fakat aynı meseleden dolayı Hikmet Efendi ile beraber daha on yedi kişinin cinayetle lüzumu muhakeme'lerine karar verilerek bir kısmının mahallî ikametleri Kâğızman ve Kars gibi uzak mahallerde bulunduğundan berayı tebliğ gönderilen mazbatalara henüz cevap alınmadığı cihetle muamele kanuniyesi ikmal edilemediği ve Yüzbaşı Hikmet Efendi 25 Şubat 1339 tarihinde açığa çıkarılarak muamele kanuniyenin hitabında evrakı mezkûrenin berayı tetkik Büyük Millet Meclisi Memurîn Muhakemat Encümenine tevdi edilmek üzere irsal olunacağı anlaşılmış olmakla arzı keyfiyete içtisar kıldım efendim.

Dahiliye Vekili
Ferid

